

У ПОТРАЗИ ЗА ОДРЖИВИМ МОДЕЛОМ ОМЛАДИНСКИХ КЛУБОВА

O

K

У ЗАЈЕДНИЦИ

► МАЛИ ВОДИЧ ЗА ОПШТИНЕ, ИНИЦИЈАТИВЕ
И СВЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНЕ ПОЈЕДИНЦЕ
У АВАНТУРИ УСПОСТАВЉАЊА ОК ◀

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ОМЛАДИНЕ
И СПОРТА

У ПОТРАЗИ ЗА ОДРЖИВИМ МОДЕЛОМ ОМЛАДИНСКИХ КЛУБОВА У ЗАЈЕДНИЦИ

*Мали водич за општине, иницијативе и све заинтересоване појединце
у авантури успостављања омладинских клубова*

Аутори:

Тања Азањац Јањатовић, Адмир Вељовић, Тамара Вуков, Душко Крстић,
Марија Миливојевић, Немања Стаменчић, Север Џигурски

Уредница:

Тања Азањац Јањатовић

Издавач:

Министарство омладине и спорта

За издавача:

Вања Удовичић, министар омладине и спорта Републике Србије

Лектура:

Владо Ђукановић

Дизајн:

Мишо Глигорић

Штампа:

Scanner Studio

ИСБН: ISBN 978-86-89135-01-5

Тираж:

500 комада

Штампано:

2014. године

Израда ове публикације подржана је кроз „Развојни пројекат подршке успостављању омладинских клубова (ОК) у заједници“ (који је реализован у партнерству Центра за студије социјалне демократије и Министарства омладине и спорта Републике Србије) и кроз „Програм подршке успостављању ОК на југу Србије“ (који је подржао UNICEF кроз Заједнички програм Уједињених нација на југу Србије „Одржање мира и инклузивни локални развој“ (PBILD)). Програм PBILD финансијски су подржали шпански Фонд за достизање Миленијумских циљева развоја (MDG-F), Шведска агенција за међународни развој (SIDA), Швајцарска агенција за развој и сарадњу (SDC), Краљевина Норвешка и Програм за развој Уједињених нација (UNDP). Штампане публикације омогућила је Канцеларија UNICEF-а у Србији. Садржај и ставови изнети у овој публикацији представљају ставове аутора и не одражавају нужно ставове агенција Уједињених нација.

САДРЖАЈ

Предговор.....	3
Листа скраћеница.....	5
Увод.....	6
Шта је омладински клуб и зашто је он важан за развој омладинске политике..... на локалном нивоу	8
Одрживост концепта омладинских клубова.....	12
Процес успостављања одрживог и економичног модела омладинског клуба у заједници..	14
Корак 1: Мобилизација заједнице и младих.....	15
Корак 2: Успостављање, пилотирање и евалуација програма.....	17
Корак 3: Успостављање структуре и процедура.....	17
Корак 1: Мобилизација заједнице и младих.....	18
1.1. Мапирање и анализа ресурса.....	20
1.2. Изградња коалиције/партнерства.....	30
1.3. Испитивање потреба и очекивања младих од ОК.....	34
1.4. Кампања - промоција у заједници.....	55
Корак 2: Успостављање, пилотирање и евалуација програма.....	59
Информативни центар за младе.....	72
Корак 3: Успостављање структуре и процедура.....	85
Значај успостављања организационе структуре и процедура у ОК.....	85
Анализа и размена добрих примера из праксе канцеларија за младе у развоју..... омладинских клубова и локалних волонтерских сервиса за младе	99

ПРЕДГОВОР

Пошто су деца и млади најдрагоценији ресурс једне заједнице, свако улагање у њихов развој има вишеструке користи за друштво. Међутим, услови живота и недовољне могућности да се свим младим људима пружи прилика да остваре своја права и потребе остављају их на маргинама друштва или подстичу на исељавање и тражење нових животних опција.

Управо програми које спровode омладински клубови, кроз информисање, неформално образовање и подстицање активизма и дружење, нуде младима нове прилике за развој и остварење права и потреба. Тиме им повећавају осећај припадности и мотивишу их да у својој заједници оставе позитиван траг. Осим тога, омладински клубови омогућавају младима да буду на стабилном и сигурном месту које је, за неке од њих који одрастају у несигурним околностима, једино такво.

Мотиви њиховог окупљања су различити: волонтирање, учење језика, овладавање другим знањима и вештинама, проширивање круга пријатеља, саветовање са омладинским радницима и др. Иако разноврсни, сви мотиви их воде до истог исхода – учествујући у квалитетно осмишљеним програмима и успостављајући непосредне везе са другим вршњацима, омладинци постају вредни и корисни и себи и друштву.

Пропуштањем да се оснује и води омладински клуб, заједница одустаје од значајне могућности да утиче на младе, кроз посебно скројен и прилагођен модел рада којим се преносе позитивне вредности и инклузивни принципи друштва, спречавају ризична понашања и допуњује постојећа мрежа подршке за све, а посебно друштвено искључене младе.

У партнерству са цивилним сектором, локалним самоуправама и међународном заједницом, укључујући и UNICEF, Влада Републике Србије и Министарство омладине и спорта су у претходних неколико година подржали интензиван развој омладинске политике на националном и локалном нивоу и успостављање институција за њихову примену.

Као једна од важних институција, омладински клубови омогућавају квалитетну примену локалне омладинске политике кроз директан рад са младима. Они представљају простор за мобилисање заједнице и младих и даљи развој активности, програма и услуга за све њих. Један од модела успостављања омладинских клубова и искуства примене у пет општина у Србији представљени су у овом приручнику.

Надамо се да ће Приручник бити користан водич за успостављање омладинских клубова који можда неће решити све проблеме живота младих у Србији, али ће свакако променити боље и њих и заједнице у којима живе.
спорта

Вања Удовичић
Министар омладине и спорта
Републике Србије

Michael Saint-Lot
Директор Канцеларије UNICEF-а
у Србији

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

- **АПНСМ** – Акциони план националне стратегије за младе
- **ВС** – волонтерски сервис
- **ВСС** – висока стручна спрема
- **ЕВС** – Европски волонтерски сервис
- **ERYICA** – Европска агенција за информисање и саветовање
- **ИЦМ** – информативни центар за младе
- **ИВС** – интернационални волонтерски сервис
- **КЗМ** – канцеларија за младе
- **ЛАП** – локални акциони план
- **ЛСУ** – локална самоуправа
- **ЛВС** – локални волонтерски сервис
- **MaMa** – Младинска мрежа (тј. мрежа омладинских центара у Словенији)
- **MDG-F** – шпански Фонд за достизање Миленијумских циљева развоја
- **МИС/ВСС** – Млади истраживачи Србије/Волонтерски сервис Србије
- **МОС** – Министарство омладине и спорта
- **МТ** – менаџерски тим
- **МЗ** – месна заједница
- **НСМ** – Национална стратегија за младе
- **НСЗ** – Национална служба за запошљавање
- **НВО** – невладина организација
- **ОК** – омладински клуб
- **ОЦ** – омладински центар
- **ОЦД** – организација цивилног друштва
- **ОШ** – основна школа
- **SDC** – Швајцарска агенција за развој и сарадњу
- **SeCons** – НВО Група за развојну иницијативу
- **SIDA** – Шведска агенција за међународни развој
- **СМ** – савет за младе
- **СШ** – средња школа
- **PBILD** – Заједнички програм Уједињених нација на југу Србије „Одржање мира и инклузивни локални развој“
- **ПС** – програмски савет
- **РТВ** – радио-телевизија
- **УН** – Уједињене нације
- **UNDP** – Развојни фонд Уједињених нација
- **UNICEF** – Дечји фонд Уједињених нација
- **УГ** – удружење грађана
- **ФОД** – Фонд за отворено друштво
- **CV** – curriculum vitae (лична биографија)
- **ЦССД** – Центар за студије социјалне демократије
- **ЗОМ** – Закон о младима

УВОД

Драги читаоче,

Пред тобом се налази водич кроз процес успостављања одрживог омладинског клуба (ОК) у локалној заједници. Водич је настао као резултат активности реализованих кроз два пројекта која су се паралелно одвијала у пет градова у Србији¹ током 2012. и 2013. године – „Развојни пројекат подршке успостављању омладинских клубова у заједници“ (реализован у партнерству удружења грађана Центра за студије социјалне демократије и Министарства омладине и спорта Републике Србије) и пројекат „Подршка успостављању ОК на југу Србије“ реализован уз подршку UNICEF-а у оквиру заједничког програма агенција Уједињених нација на југу Србије „Одржање мира и инклузивни локални развој“ (PBILD)). Иако је пројекат у потпуности реализован у „само“ пет градова и општина, сам процес подстицао је размену добре праксе и расположивих ресурса из целе Србије. На тај начин су кроз пројекат били укључени представници канцеларија из 18 градова и општина у Србији², али и бројни представници локалних институција, локалних/регионалних и националних организација цивилног друштва и неформалних група.

Водич је замишљен као практични приручник, водич кроз праксу и акцију рада на отварању новог простора за младе у граду, који нуди подршку омладинским иницијативама, односно конкретне и младима прилагођене прилике/програме за лични и професионални развој. Предложени концепт фокусирао се на формирање одрживих ОК, активних у заједници, која пре свега почива на једном рационалном, ефикасном, јавним интересом вођеном удруживању локалних ресурса у корист младих, али и заједнице, као и њиховом умрежавању на регионалном, националном и међународном нивоу. Управо из тих разлога и сама методологија рада у свакој појединачној општини била је базирана на мапирању, удруживању и укључивању свих оних појединаца и примера добрих пракси чије искуство и научене лекције могу користити у креирању квалитетних, „правих“, „нискобуџетних“ програма и интервенција по мери заједнице и младих. Резултат те сарадње је представљен у овом водичу, у коме су различити актери, свако из свог искуства и „угла“, представљали појединачне теме и давали конкретне примере рада/резултата/докумената значајне за формирање одрживих ОК, што све може користити онима који крећу у сличну авантуру.

¹ Развојни пројекат реализован је у Крупњу и Зрењанину, док је пројекат подржан кроз програм PBILD-а реализован у Лесковцу, Владичином Хану, Прешеву и Бујановцу. Због великог кашњења у реализацији, искуства омладинског клуба у Бујановцу нису обухваћена овим водичем.

² КЗМ Обреновац, Пријеполје, Темерин, Сремски Карловци, Варварин, Блаце, Београд (Палилула), Ивањица, Лозница, Крагујевац, Кикинда и Врање имале су прилике да кроз сесије умрежавања, стажирање, дискусије и студијске посете учествују у процесу успостављања ОК

Квалитативни допринос изради овог водича пружиле су све укључене КЗМ, као и тимови ОК и њихови партнери, бројни стручњаци и консултанти, волонтери ОК и млади активни у ОК у локалним заједницама те представници међународних организација које се баве младима. Аутори им на томе посебно захваљују. Посебно истичемо Кристину Грубач, Бранислава Хостића (менаџера ОК Зрењанин), Ивану Јерков (координаторку КЗМ Темерин), Предрага Јовића (координатора КЗМ/ОК Лесковац), Драгана Ђукића (координатора КЗМ Крупањ), Тамару Петровић, Милену Радић из Адвокатске канцеларије „Живковић и Самарџић“, сараднике из SeCONS-а, који су значајно помогли у прикупљању материјала и података, као и представнице МОС Зорицу Лабудовић и UNICEF-а Јелену Зајегановић-Јаковљевић и Јелену Деспотовић, које су својим усмеравањем, стручном и заговарачком подршком допринеле реализацији пројекта и конципирању и завршавању самог водича.

Уредница и аутори

ШТА ЈЕ ОМЛАДИНСКИ КЛУБ И ЗАШТО ЈЕ ОН ВАЖАН ЗА РАЗВОЈ ОМЛАДИНСКЕ ПОЛИТИКЕ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ

Последњих година, од формирања Министарства омладине и спорта Републике Србије (МОС) 2007. године, омладинска политика у Србији бележи интензиван развој. У само пар година, заједничким напорима новоформираног министарства и цивилног сектора, успостављен је оквир за дефинисање и спровођење омладинске политике на националном нивоу. За кратко време развијени су документи који дефинишу оквир омладинске политике у Србији: Национална стратегија за младе – НСМ (2008), Акциони план за спровођење Националне стратегије за младе – АПНСМ (2009) и, као најважнији документ који уређује државну бригу о младима и њено спровођење, Закон о младима – ЗОМ (2011). Сви документи донети су уз активно учешће младих, институција и органа надлежних за младе, што је Србију промовисало као пример добре праксе у развоју политика за младе у Европи.

Паралелно са развојем политика којима се дефинишу приоритети и актери значајни за спровођење омладинске политике на националном, регионалном и локалном нивоу, развијале су се институције одговорне за њихово спровођење. Министарство омладине и спорта је кроз различите финансијске и заговарачке механизме, уз сарадњу са цивилним сектором, подстицало развој локалног институционалног оквира за спровођење стратегије и активности дефинисаних националним документима како би се унапредио квалитет живота што већег броја младих широм Србије. Интензивно заговарање и подизање свести (и на националном и локалном нивоу) о значају развоја политика за младе на локалном нивоу резултирало је отварањем 157 канцеларија за младе (КЗМ), од којих су данас активне 132, које су развиле 137 локалних акционих планова (ЛАП) дефинисаних у складу са потребама младих на локалном нивоу. На овај начин омладинска политика је почела да живи у градовима и општинама широм Србије. Сви ови резултати представљају значајне кораке у успостављању оквира за креирање интервенција које би омогућиле значајније унапређење квалитета живота младих људи.

Међутим, да би се постигао жељени ефекат, неопходно је наставити са радом на развоју институција и механизма који ће омогућити да се постојећи ресурси ефикасно искористе у достизању задатог циља. У ту сврху МОС кроз различите програме и иницијативе подстиче успостављање локалних институција које омогућавају развој система на локалном нивоу који служи дефинисању и спровођењу локалних омладинских политика. У документу „Примена Националне стратегије за младе на локалном нивоу: стандарди рада канцеларије

за младе и компетенције координатора“ (2012) МОС препоручује локалним самоуправама успостављање следећег система за спровођење политике за младе, са јасним разграничењем делокруга рада сваког појединачног елемента у систему:

- (1) именовање већника у општинском већу за бригу о младима,
- (2) отварање канцеларије за младе,
- (3) успостављање локалног савета за младе,
- (4) успостављање омладинског клуба/центра³.

Институције на локалном нивоу задужене за бригу о младима

Подела надлежности делокруга рада

(1) *Именовање већника за младе у општинском већу.* Именовањем већника за младе, брига о младима препознаје се практично као приоритет општинске власти. Општински већник задужен за младе заступа интересе младих, заговара буџет и спровођење политика. Од сарадње већника и координатора КЗМ често зависи и успех у реализацији доношених политика.

(2) *Канцеларија за младе (КЗМ)* је део градске/општинске управе и одговорна је за спровођење локалне омладинске политике са следећим делокругом рада:

- Развија, спроводи и прати локалну омладинску политику – иницира израду и прати спровођење ЛАП;
- Успоставља сарадњу са свим релевантним партнерима – умрежавање, комуникација и координација;
- Прати рад одговорних за рад са младима и трошење градских/општинских средстава;
- Подстиче активизам младих, комуницира са младима и обезбеђује учешће младих у процесима доношења одлука;
- Пружа техничку и материјалну подршку омладинским организацијама цивилног друштва (ОЦД) и иницијативама младих – заговара буџет, аплицира и пружа подршку иницијативама и пројектима младих;
- Обезбеђује подршку у раду другим институцијама – ОК, СМ;
- Спроводи истраживања о потребама и проблемима младих у локалној заједници;
- Води базу података о активним организацијама младих.

(3) *Савет за младе (СМ)* је скупштинско саветодавно тело задужено за дефинисање и реализацију процеса израде и спровођења омладинске политике на локалном нивоу. СМ има 2 значајне улоге:

- представља место сусрета младих и доносилаца одлука (коменаџерско тело) и састављен је према начелу паритета (50% чине млади од 15 до 30 година, а остали чланови/це су представници локалних институција, експерти итд.);
- представља механизам за међусекторску сарадњу институција на локалном нивоу.

³ Питање назива и разликовања концепта омладинског клуба и омладинског центра неће се детаљније обрађивати у овом тексту, јер сматрамо да је то тема о којој треба шире и озбиљније дискутовати на националном нивоу. У овом тексту ће се, за активности институције која се бави директним радом са младима на локалном нивоу, користити термин „омладински клуб“.

Конкретније, СМ задужен је да:

- иницира израду, дефинише и прати спровођење локалне омладинске политике;
- учествује у изради посебних локалних акционих планова, програма и политика у сагласности са НСМ и прати њихово остваривање;
- даје мишљење о питањима од значаја за младе и о њима обавештава органе општине;
- даје мишљење о нацртима прописа и одлука које доноси скупштина у областима од значаја за младе;
- иницира припрему пројеката и учешће општине у програмима и пројектима за младе;
- усваја годишње и периодичне извештаје о остваривању локалне омладинске политике и локалних акционих планова и програма за младе и подноси их скупштини, председнику општине и општинског већа;
- подстиче остваривање међуопштинске сарадње која се односи на омладину;
- даје мишљење о предлозима пројеката од значаја за младе који се делимично или потпуно финансирају из буџета општине и прати њихово остваривање.

(4) *Омладински клуб (ОК)* представља градски/општински простор у коме се реализују политике усмерене на директан рад са младима. ОК представља везу између планираних политика (ЛАП) и њихове реализације у конкретне програме и омладинске иницијативе, са следећим делокругом рада:

- Промовише активизам младих и подржава развој и рад иницијатива младих и омладинског сектора на локалном нивоу;
- Развија програме неформалног образовања на теме од интереса за младе, препознате у ЛАП;
- Спроводи најразличитије услуге препознате као потребе младих/омладинског сектора (истраживачки рад, организатор културног живота, ваннаставних активности, сервис за пружање услуга удруженим младима, програми у спровођењу мера активног запошљавања итд.);
- Подржава и спроводи програме међународног омладинског рада и мобилности младих;
- Учествује у изради ЛАП и имплементира програме из ЛАП у сарадњи са КЗМ и саветом за младе.

Као што је у уводу напоменуто, током 2012. године је, кроз пројекте МОС-а („Развојни пројекат подршке успостављању одрживих модела ОК у заједници“) и UNICEF-а (Заједнички програм агенција УН на југу Србије „Одржање мира и инклузивни локални развој – (PBILD)“), пилотиран процес успостављања ОК као градских/општинских јавних простора за младе у којима се реализују програми и услуге усмерени на директну подршку младима, на теме које су сами млади препознали као значајне. У концепту локалне омладинске политике, ОК су препознати као карика која недостаје, а која омогућава директни рад са младима, односно претаканье политика за младе у праксу и стварање услова и подршке за лични и професионални развој младих на локалном нивоу, као и друштва у целини.

Отварање омладинских клубова, у концепту омладинске политике на локалном нивоу, подразумева раздвајање улоге коју КЗМ има у развоју и имплементацији омладинске политике (иницирање процеса израде политика, координирање актера и њихово праћење) од директног рада са младима. Импликације тог раздвајања су вишеструке, јер се тиме омогућава повећање људских ресурса који се на локалном нивоу баве спровођењем омладинске политике, повећава број различитих програма који се реализују за младе у фокус ставља квалитет рада са младима и обезбеђује другачији квалитет сарадње међу

Младинска мрежа (МаМа) је словеначка национална мрежа омладинских центара која окупља 54 чланице.

Омладински центар у Словенији (ОЦ) је правно лице које:

- поспешује развој и сарадњу у заједници/региону у којима је активно,
- обезбеђује простор и опрему потребну за активности младих,
- обезбеђује редовне активности које се континуирано спроводе,
- обезбеђује запослене људе који поседују значајно искуство и образовање,
- нуди простор за учешће свима, посебно младима – концепт отвореног програма,
- успоставља организациону структуру која омогућава спровођење демократског процеса учешћа у доношењу одлука и координацији актера.

Шта нуди ОЦ?

- Простор за младе и омладинске организације за креативну продукцију и друге активности, доступну опрему и друге врсте подршке у реализацији различитих активности;
- Услуге информисања и саветовања;
- Програме неформалног образовања;
- Програме међународног омладинског рада и мобилности;
- Подршку волонтирању младих;
- Подршку активном учешћу младих;
- Истраживачку делатност.

Шта су критеријуми за добијање статуса ОЦ (канцеларије за младе)?

- Постоји и обавља послове ОЦ најмање 1 годину
- Има на располагању простор од 150 м²
- Спроводи најмање 1500 сати редовног рада и програма годишње (4 сата дневно, свакога дана)
- Запошљава два омладинска радника и поред њих сараднике задужене за реализацију појединачних програма

Према истраживањима из 2005. у просеку преко 23.000 младих прође годишње кроз програме ОЦ

Извори финансирања:

- Волонтерски рад
- Лични приходи ОЦ (продаја карата, продаја пића у бару ОЦ, чланарине и сл.)
- Локална самоуправа
- Аплицирање на конкурсе

партнерима/актерима омладинске политике. Такође, ОК као концепт обезбеђује младима да јасније сагледају добити од развоја политика, при чему ОК представља директну примену локалног акционог плана у пракси, односно директан утицај, помоћ и одговор на конкретне, препознате потребе младих у одређеној локалној средини.

Поред тога што омладински клубови представљају механизам за конкретно деловање у циљу одговарања на права и потребе младих, односно решавања проблема младих, нпр. припрема и подршка у учешћу, информисању, неформалном образовању, подршка и вођење у одабиру каријере или започињању бизниса, омладински клубови су значајан механизам за координирање расположивих ресурса у заједници у сврху обезбеђивања конкретних програма и интервенција за младе. Искуства из региона, нпр. са мрежом МаМа⁴, показују да ОК често, уколико се развије као простор где се укључују различити актери, прераста у центар који, уједињујући ресурсе, пружа подршку социјалном и економском развоју заједнице.

⁴ Младинска мрежа (МаМа) је била партнер на „Развојном пројекту подршке успостављању одрживих модела ОК у заједници“, који је ЦССД реализовао у сарадњи са Министарством омладине и спорта.

ОДРЖИВОСТ КОНЦЕПТА ОМЛАДИНСКИХ КЛУБОВА

Иако је значај и корист ОК за лични и професионални развој младих евидентан, у новијој историји Србије (од 1990. до данас) овај концепт се није показао као довољно одржив. Највећи број ОК, које се покретале цивилне организације, није успео да опстане дуже време, већ су се често затварали по истеку донаторских средстава, односно мењали своју мисију/програме како би могли да обезбеде наставак финансирања. Разлоге за слабу одрживост треба тражити у чињеници да су основни трошкови (изнајмљивање простора и трошкови функционисања) били превисоки да би се обезбедило континуирано финансирање. Такође, сама реализација активности није била припремљена тако да буде финансијски одржива: мали број активности је реализован волонтерски, што је целу активност чинило финансијски захтевном. То што тада нису постојали стабилни, стални извори финансирања програма за младе, ни на националном ни на локалном нивоу, значајно је угрожавало континуитет рада ОК. Сама чињеница да је реч о пројектима организација цивилног друштва говори о томе да одлука о томе којим темама и којим групама младих ће се бавити зависи од саме мисије организације, односно интересовања и афинитета чланова управних одбора или запослених у организацији. Иако је трајање оваквих иницијатива било временски ограничено, као што је био случај са програмом отворених клубова који је финансирао Фонд за отворено друштво (ФОД Србија), њихов утицај је био евидентан и веома значајан за развој цивилног сектора у Србији. Наиме, знатан број некадашњих отворених клубова прерастао је у водеће организације у различитим градовима и даље развија програме за младе, нпр. УГ Урбан ин из Новог Пазара или УГ Отворени клуб који своје активности спроводи у Нишу и Алексинцу.

Насупрот овим иницијативама цивилног друштва налази се концепт ОК као градског/општинског простора/сервиса/институције где се обезбеђују истовремено програми и подршка за лични и професионални развој младих, али и за већу партиципацију како у погледу вођења ОК, тако и у погледу учешћа младих у решавању проблема од значаја за локалну заједницу. ОК у заједници треба да буде место за окупљање и креативно изражавање младих, пружање подршке у креирању и спровођењу њихових различитих иницијатива, место за неформално образовање, информисање, ефикасније повезивање младих са институцијама, место које ће младима омогућити да учествују у волонтерским и програмима мобилности, као и место за партиципацију, инклузију и промоцију младих у друштву.

Континуитет и редовност у спровођењу активности представљају битне одреднице концепта ОК. Како би се обезбедила основа за одржив и континуирани рад ОК, препорука је да локалне самоуправе које покрећу иницијативе за отварање ОК обезбеде:

- прикладан градски или општински јавни простор који је доступан различитим групама младих;
- покривање основних трошкова и обезбеђивање основних ресурса (трошкови одржавања простора, комуникација – интернет и телефон);
- да се простор доживљава као ЈАВНИ простор за младе, отворен за све младе, омладинске групе, организације младих и за младе и друге организације цивилног друштва активне у тој заједници.

Осим ових предуслова којима се обезбеђује основна финансијска одрживост, посебан изазов за све представља питање како учинити да простор „заживи“, како обезбедити да га млади доживе као „свој“. Такође, инклузивност целог концепта према различитим групама младих, а посебно осетљивим групама младих (националне мањине, млади из сиромашних породица, особе са инвалидитетом, млади из руралних средина итд.), представља својеврстан изазов, али и потребу коју треба имати на уму када се покреће иницијатива за отварање ОК. Од тога колико заједница и млади развију осећај „власништва“ над иницијативом отварања и каснијим радом ОК зависи успех и одрживост целог концепта.

ПРОЦЕС УСПОСТАВЉАЊА ОДРЖИВОГ И ЕКОНОМИЧНОГ МОДЕЛА ОМЛАДИНСКОГ КЛУБА У ЗАЈЕДНИЦИ

Веома често радећи на планирању успостављања ОК у различитим градовима и општинама широм Србије, суочавали смо се са једнодимензионалним разумевањем процеса који треба да уследи, при чему се ОК у суштини разуме као пројекат или простор који треба опремити. Разумевање колико је тешко „оживети“ и најатрактивнији простор, обезбедити континуиране програме који су вођени потребама и очекивањима различитих група младих, а не зависе од донаторских приоритета јесте чињеница са којом су се покретачи иницијатива сусретали накнадно и која их је чинила посебно немоћним у одржавању континуитета активности.

Омладински клуб у својој суштини представља много више од простора или једнократних програма. Његова одрживост и економичност зависе од тога како се разуме концепт ОК, односно да ли се ОК разуме као иницијатива усмерена на младе коју покреће заједница (а не само локална самоуправа, односно политичари), чији успех зависи од свих актера/ појединаца/грађана. Уколико се ОК разуме као иницијатива заједнице, процес креирања ОК у крајњој инстанци не омогућава само мултипликацију могућности за младе и подршку за лични развој, него се повезивањем заједнице и младих у заједничку иницијативу подстиче јачање социјалних веза унутар заједнице, подржава развој емпатије за друге (друге групе, потребе других), јача идентитет, осећај припадања заједници – како младих тако и „одраслих“. Иницијатива за покретање ОК може бити окосница развоја заједнице, посебно када се ради о јачању осећања припадања заједници и јачања (само)поверења да развој заједнице увек и првенствено зависи од људи, од заинтересованих грађана и грађанки.

Три кључна механизма налазе се у основи концепта одрживих омладинских клубова: *оснаживање младих, подстицање и подршка омладинског учешћа и развој заједнице*. Наиме, укључивањем младих у различите активности у ОК млади стичу искуства учешћа, преузимају одговорност за сопствено образовање и развој и стичу компетенције и поверење да се може утицати, мењати и доприносити развоју заједнице. Овакви млади људи представљају социјални ресурс који је мотор промена и развоја, односно најснажнији аргумент за подршку иницијативи за отварање ОК.

Да би се иницијатива отварања ОК схватила као пројекат заједнице, кључно је обезбедити осећање „власништва“ младих и заједнице над иницијативом, што уједно представља и највећи изазов. У претходне две деценије дешавања у друштву ослабила су идентитет и емпатију у заједници и допринела су да везе међу људима, међу актерима на локалном нивоу и осећај заједништва знатно ослабе. Данас се највећи непријатељ омладинске политике крије управо у незаинтересованости, несарадњи и некоординисаности активности различитих актера на локалном нивоу. Заговарање потреба једних насупрот потреба других представља веома често дискурс који боји дешавања на локалном нивоу, а чије се импликације директно пресликавају на расподелу буџета и ресурса. Управо имајући ово на уму, потребно је осмислити процес који ће подстаћи креирање атмосфере у којој је заједница укључена, заинтересована и посвећена, односно потребно је осмислити процес који на различите начине укључује различите актере и младе и који им обезбеђује „власништво“ над процесом отварања ОК и каснијег рада. Тиме се не обезбеђују само заинтересованост и консензус свих да је ОК потребан, него се ресурси заједнице (средства, људи, простори, активности) стављају на располагање ОК, што омогућава одрживост кроз реализацију квалитетних и јефтиних програма.

У водичу који је пред вама биће представљен један од начина како се процес може осмислити, а који је на различите начине био спроведен у Крупњу, Зрењанину, Владичином Хану, Лесковцу и Прешеву, односно у градовима који су посредно учествовали у развојном пројекту МОС и RBILD програму или су кроз неке друге пројекте покретали сличне иницијативе. Процес успостављања одрживог и економичног модела ОК у заједници био је реализован у три основна корака помоћу којих се градило „власништво“ заједнице и младих над иницијативом, развијали програми засновани на потребама и очекивањима младих и градили људски ресурси за управљање успостављеним ОК.

Корак 1: Мобилизација заједнице и младих

Мобилизација је кључни део процеса успостављања ОК, којим се обезбеђује да се око идеје ОК окупе значајни актери у заједници. Процес започиње промоцијом идеје о отварању ОК у заједници и грађењу подршке за ту идеју кроз четири групе активности које се паралелно одигравају.

1.1. Мапирање и анализа ресурса

Циљ мапирања ресурса је да се анализирају подршка коју иницијатива за отварање ОК има у заједници, природа те мотивације и да се препознају кључни актери и појединци који могу бити носиоци иницијативе или који могу бити пружаоци услуга/активности у ОК. Ова активност има за циљ да обезбеди информације о постојећим ресурсима: појединцима, формалним/неформалним групама, ОЦД и институцијама активним у заједници које могу пружити знања/вештине за које се показало да су потребне младима, као и да их мотивише да се укључе у иницијативу на начин који њима највише одговара. Идентификација организација које досежу до младих из осетљивих група и окупљају их кључна је за

усмеравање иницијативе тако да одговара потребама различитих младих у заједници и да обезбеди принцип инклузивности. Резултат активности мапирања су пописани ресурси институција/ОЦД или значајних појединаца, као и идентификација оних актера и појединаца који су заинтересовани да буду носиоци иницијативе, њени промотери и заговорачи – стварање коалиције/партнерства за отварање ОК.

1.2. Изградња коалиције/партнерства

Током процеса мобилизације, кроз активности мапирања ресурса, кампање и истраживања, издвајају се они појединци, формалне и неформалне групе, ОЦД и институције који показују више интересовања и посвећености од других за идеју отварања ОК и који се због тога позивају да уђу у партнерство/коалицију која носи иницијативу. Ова група представља окосницу програмског савета, односно тела које учествује у промоцији, осмишљавању програма, реализацији, једном речју, у успостављању и управљању ОК. Тако иницијатива и званично постаје иницијатива заједнице.

1.3. Испитивање потреба и очекивања младих од ОК

Циљ ове активности је да обезбеди боље разумевање потреба и интересовања младих у заједници, али и њихових очекивања или отпора који они показују у односу на иницијативу. Уједно, користећи се различитим методолошким оквирима, истраживање служи и за промоцију иницијативе, као и за директно укључивање младих у процес успостављања ОК. Истраживања омогућавају да се програм ОК развије у складу са реалним потребама различитих група младих, да се јасније одреди начин комуникације са различитим циљним групама, тј. начин информисања о развоју иницијативе или, касније, начин комуникације у креирању и промоцији програма. У оквиру истраживања, у градовима и општинама у којима је пилотирана иницијатива отварања ОК коришћене су различите истраживачке методе, од квантитативних до партиципативних истраживања, што омогућује прикупљање различитих података о потребама и очекивањима великог броја различитих младих, али и разумевање тих потреба и очекивања, чиме се идеја промовише међу младима.

1.4. Кампања – промоција у заједници

Кампања континуирано прати сваки корак/активност у процесу успостављања ОК и омогућава да се идеја промовише и да се о њој информише што већи број различитих група младих, односно јавност у заједници. Касније у процесу, када се развију програми, кампања не служи само за промовисање иницијативе и користи од ње за заједницу/младе, већ и за промоцију конкретних садржаја/програма/услуга који се реализују у ОК. Кампања је и важна стратегија за остваривање промена међу младима и промена у заједници у областима које су приоритет рада ОК, а које су дефинисане према потребама младих у заједници и принципима рада ОК, нпр. активација младих, инклузија маргинализованих група младих, информисање, могућности запошљавања, превенција насиља итд.

Корак 2: Успостављање, пилотирање и евалуација програма

Друга фаза у процесу развоја ОК јесте отварање и пилотирање програма у ОК. У другој фази се, на основу прикупљених података о потребама и очекивањима, односно на основу пописаних ресурса доступних у заједници, прави квалитетан, функционалан и финансијски изводљив програм ОК. Развојем програма ОК започиње рад на успостављању одрживих капацитета за управљање ОК, али и капацитета за континуирано праћење ефеката и квалитета програма који се пружају младима, за развој услуга и најефикаснијих модела укључивања младих и промоције ОК међу младима.

Корак 3: Успостављање структуре и процедура

Последњи корак представља успостављање структуре управљања и процедура рада ОК. Циљ ових активности јесте да се успостави одржив систем и из перспективе економског функционисања ОК и из перспективе људских ресурса. Такође, од начина функционисања зависи и инклузивност, отвореност ОК према свим потенцијалним корисницима (различитим групама младих, укључујући и оне маргинализоване) или пружаоцима услуга (представницима различитих формалних и неформалних група, ОЦД, институција итд.). На овај начин штити се јавност и отвореност ОК као простора за све младе/грађане у некој заједници.

У наставку водича биће представљен сваки од ових корака посебно, као и искуства која смо имали у реализацији активности у градовима и општинама широм Србије. Као што је већ у уводу наговештено, водич представља сабрана искуства различитих учесника процеса – менторки, тренера, учесника, фацилитатора. Идеја је да се промовише и омогући размена искустава различитих актера који су учествовали у процесу, односно да се процес сагледа из различитих углова како би се и поруке учиниле јаснијим.

КОРАК 1: МОБИЛИЗАЦИЈА ЗАЈЕДНИЦЕ И МЛАДИХ

• Тамара Вуков

Мобилизација заједнице је стратегија укључивања свих грађана и грађанки, посебно из маргинализованих, осетљивих група, доносилаца одлука и представника приватног, невладиног и државног сектора у процесе дефинисања проблема, потреба, приоритета и решења, а у циљу побољшања здравља, образовања, животне средине, економског и културног живота те општег животног стандарда у заједници. Циљ мобилизације заједнице јесте да се што већи број различитих актера информише и укључи у иницијативу и решавање проблема, те на тај начин обезбеде одрживе и позитивне промене у заједници. Мобилизација заједнице је континуирани, едукативни и организовани процес.

Мобилизацију заједнице одликују:

- (1) процеси који обезбеђују широку партиципацију,
- (2) грађанска одговорност и
- (3) мирне и одрживе промене које утичу на читаву заједницу.

Широка партиципација обезбеђује да потребе и интереси свих чланова заједнице буду задовољени. Када сваки члан заједнице има прилику да директно или преко својих представника који заступају његове интересе учествује у креирању, имплементацији и мониторингу одређених локалних иницијатива, веће су шансе да ће резултати иницијативе – политике и програми – изазити у сусрет њиховим личним потребама и интересима. Успех/напредак заједнице лежи управо у укључивању најразличитијих искустава, капацитета и потреба различитих група у заједници (жена и мушкараца, младих и старих, маргинализованих група, етничких, религијских и језичких мањина и већина) у процесе доношења одлука које се тичу управо њих самих.

У том контексту лежи и *грађанска одговорност*. Одговорност се често везује само за доносиоце одлука који су одговорни грађанима и грађанкама. У процесу мобилизације заједнице одговорност се спушта на саме грађане/ке, односно члана/ицу заједнице који/а је одговоран/а остатку заједнице и својим комшијама који рачунају на њега/њу да ће започети пројекат или иницијативу и спровести их на најбољи могући начин и у интересу свих осталих. Са друге стране, сваки/а члан/ица заједнице има право на увид у процедуре, процес доношења одлука и финансијске планове и извештаје, па се одговорност огледа и у размени информација међу члановима заједнице у вези са активностима или намерама иницијативе. Транспарентност помаже да се одлуке које утичу на читаву заједницу доносе на социјално одговоран начин, тј. у интересу свих чланова и чланица.

Учешће што већег броја чланова заједнице, одговорност и транспарентност грађанске иницијативе гарантују и мирне, постепене и *одрживе промене*, тј. промене које одговарају на потребе свих чланова заједнице у свим областима на дужи период.

Конкретно, мобилизација заједнице:

- (1) повећава снагу и глас групе/иницијативе,
- (2) шири утицај групе, односно иницијативе,
- (3) окупља експерте и утицајне људе,
- (4) утиче на доносиоце одлука,
- (5) едукује доносиоце одлука,
- (6) поставља темеље за будуће акције,
- (7) унапређује дизајн, квалитет и резултате креираних програма,
- (8) штеди време и новац,
- (9) обезбеђује власништво заједнице над иницијативом и резултатима и
- (10) јача капацитете заједнице кроз размену информација, знања и вештина.

У контексту успостављања одрживог ОК, мобилизација заједнице је кључна. Одрживост ОК у највећој мери зависи од тога колико иницијативу за отварање простора за младе препознају као значајну у одређеном граду, не само млади већ и целокупна заједница. Уколико се иницијатива види као заједничка, уколико се простор ОК доживи као јавни простор отворен за све младе (укључујући и угрожене групе) и све одрасле који имају нешто да понуде, утолико постоји већа шанса да ОК заживи и постане одржив. Осећање власништва младих и заједнице над иницијативом је кључно за успех, а уједно представља и највећи изазов. Управо зато од самог почетка треба мобилисати заједницу и младе да се укључе и учествују у осмишљавању концепта свог ОК. Конкретније, циљеви мобилизације у процесу успостављања ОК су:

- (1) припрема за активности успостављања структуре ОК,
- (2) припрема за креирање адекватног, функционалног и одрживог програма у ОК и
- (3) обезбеђивање власништва младих и заједнице над процесом успостављања и рада ОК.

Ово су активности које воде мобилизацији заједнице и младих и служе као припрема за отварање ОК:

- 1.1. Мапирање и анализа ресурса у заједници;
- 1.2. Изградња коалиције/партнерства на локалном нивоу;
- 1.3. Испитивање потреба и очекивања младих од ОК;
- 1.4. Кампања – промоција у заједници.

Све ове активности обављају се паралелно и заједно омогућавају да се постигне значајно укључивање заједнице и обезбеди пажња и осећај „власништва“ над ОК од стране већег броја различитих група младих и значајних „других“ – представника локалне заједнице, локалних институција, ОЦД активних у заједници и значајних појединаца. У наставку ће бити представљен значај сваке од наведених активности и биће наведени примери како су се оне спроводиле у градовима у којима су покренуте сличне иницијативе.

1.1. Мапирање и анализа ресурса

Улога и значај

Мапирање ресурса у заједници је процес изградње система услуга који омогућује заједници да најпре идентификује и попише расположиве ресурсе у заједници (појединце, формалне и неформалне групе, ОЦД, институције и програме које они реализују), те да их организује и усмери ка достизању конкретних заједничких циљева. Мапирање ресурса у заједници није нова методологија или процес. У различитим облицима и областима годинама га користе различите групе и заједнице, за различите потребе и циљеве. Мапирање ресурса је заправо скенирање окружења и његових капацитета у циљу усклађивања већ постојећих ресурса – услуга, програма и политика – са реалним потребама, стратешким тежњама и специфичним циљевима заједнице. Мапирање се фокусира на оно што заједница тренутно поседује кроз идентификацију ресурса који се могу употребити за изградњу одређеног система. Мапирање ресурса у заједници може да се користи за унапређење формалног и неформалног образовања, развој радне снаге и економски развој заједнице кроз усклађивање расположивих услуга и других ресурса, алоцирање и усмерење тих услуга и њихово унапређење у складу са специфичним потребама и тежњама заједнице. Крајњи циљ јесте да се ојачају капацитети заједнице и појединаца кроз повећање броја услуга, обухвата младих и квалитет услуга и подршке у заједници. То је начин да организујемо ресурсе, да их координирамо и да им дамо усмерење како би помогли остварење заједничких циљева.

Мапирање ресурса у заједници је процес који полази од чињенице да појединци, институције, групе и организације, сви заједно, имају капацитета да креирају позитивне промене у друштву, али да појединачно то не могу да постигну. Са ограниченим буџетима, кратким роковима, све већим и бројнијим проблемима заједнице, уз недостатак ресурса, са уситњеним и дуплираним услугама, неопходно је подстицати међусекторску сарадњу и координацију ресурса. Кроз међусекторску сарадњу, укључивање, умрежавање и координацију свих релевантних актера штеде се ресурси и време, а креирају квалитетнија, сврсисходнија свеобухватна и одржива решења и промене у складу са стратешким стремљењима заједнице. Заједничким снагама могуће је креирати и заједничке стратешке планове за уједначавање и побољшање пружених услуга.

Укратко, мапирање ресурса може помоћи заједници:

- да идентификује расположиве, драгоцене ресурсе (знања и вештине појединаца, формалних и неформалних група, ОЦД, институција итд.),
- да досегне што већи број различитих појединаца и омогући да сви појединци имају једнак приступ ресурсима који су им потребни,
- да избегне дуплирање услуга и програма,
- да побољша постојеће услуге,
- да креира нове услуге и подршку у складу са реалним потребама заједнице,
- да идентификује одрживо финансирање,
- да негује нова партнерства и односе,
- да пружи релевантне информације.

Значај мапирања за процес успостављања одрживог модела ОК у заједници

У већини заједница постоји мноштво програма и услуга за младе креираних да задовоље њихове едукативне, развојне и пословне потребе. Већина тих програма и услуга креирани су пре свега у односу на реалне капацитете и финансијске могућности појединаца, институција и организација које их пружају. Одсуство комуникације те размене знања, вештина, информација и заједничке визије међу релевантним актерима, неопходних да би се пружила адекватна подршка младима и задовољиле њихове реалне потребе, имају за последицу да у одређеној заједници постоје фрагментарни, дуплирани и неповезани програми и услуге. У циљу бољег и свеобухватнијег планирања и пружања добро организованих и адекватних услуга и програма за младе, заједнице прво морају да идентификују и разумеју своје окружење – расположиве ресурсе и реалне потребе.

Ефикасни омладински програми и услуге у великој мери зависе од функционалних веза и партнерстава међу различитим и бројним актерима и секторима који су спремни да се ангажују у заједничком планирању и који промовишу и подржавају размену информација, знања и вештина. Колективно удружени мапирани ресурси у заједници могу постићи синергију која производи услуге које ниједан систем самостално не би могао да произведе. Добро пописани, организовани, усклађени са реалним потребама младих, усмерени на све младе и доступни свим младима, мапирани ресурси омогућавају нам да:

- разумемо окружење и комплетни асортиман услуга и програма за младе које пружају различити појединци, организације и институције у одређеној заједници,
- пружимо адекватну и специфичну подршку која одговара реалним потребама свих младих, посебно маргинализованим групама младих,
- развијемо нове услуге и подршку за које је утврђено да не постоје како би се попунили недостаци и рупе у систему услуга, а избегло дуплирање.

Главни циљ јесте да се осигура да сви млади (посебно маргинализоване групе младих) имају једнак и неометан приступ широком, свеобухватном и интегрисаном систему услуга важних за остварење њихових права, потреба и циљева како би се унапредио њихов лични и професионални развој.

Мапирање ресурса у контексту успостављања ОК представља алат који нам омогућује да идентификујемо и окупимо све заинтересоване појединце, институције, формалне и неформалне групе и ОЦД у циљу:

- изградње коалиције за успостављање ОК,
- успостављања одрживе структуре – програмског савета и менаџерског тима у ОК и
- креирања адекватног, функционалног и одрживог програма у ОК у складу са реалним могућностима у заједници.

Конкретно, мапирање ресурса помаже нам да идентификујемо три групе појединаца, институција и организација:

- оне који су заинтересовани да учествују у процесу успостављања ОК кроз учешће у креирању и спровођењу истраживања о потребама и очекивањима младих, даљем мапирању ресурса, кампањи или неком од других корака,
- оне који су заинтересовани да узму учешће у програмском савету ОК, дефинисању процедура програмског савета и континуираном креирању и праћењу програма за младе у складу са добијеним подацима из истраживања и у складу са ЛАП,
- оне који су заинтересовани и имају капацитет да спроводе активности у клубу (држе предавања, радионице, тренинге, сесије, воде услуге итд.) у складу са подацима добијеним из истраживања.

Учешће у једној групи активности не искључује могућност учешћа у другим групама активности. У зависности од интересовања и могућности, поједини ресурси у заједници (појединци, институције, организације цивилног друштва и формалне и неформалне групе) приступиће једној, двема или трима групама активности.

Мапирањем ресурса потребно је идентификовати све оне организације, институције и појединце који су значајни за обезбеђивање одрживости ОК, оне који су неопходни сарадници за функционисање различитих програма и услуга ОК, оне који имају приступ различитим младима а посебно младима из маргинализованих група и који ће омогућити њихово досезање и укључивање, без обзира на њихову почетну заинтересованост да се прикључе иницијативи успостављања и функционисања ОК. Мапирање и друге активности мобилизације заједнице су интензивније на почетку, али трају континуирано током рада ОК и помажу да се сви ови важни актери заинтересују (уколико то нису) и прикључе некој од група неопходних за ефикасно и одрживо функционисање ОК.

Процес мапирања ресурса у контексту успостављања ОК у заједници

Постоји пет корака у процесу мапирања ресурса у заједници. Ти кораци су:

- 1) **Припрема** – формирање иницијалне групе/тима који ће управљати читавим процесом,
- 2) **Идентификација** – идентификовање појединаца, институција, формалних и неформалних група и ОЦД које поседују потенцијално корисна знања, вештине и средства која нам могу помоћи приликом успостављања клуба, креирања програма и реализације конкретних активности за младе у клубу, досезања и укључивања различитих младих,
- 3) **Комуникација** – контактирање претходно идентификованих појединаца, институција, формалних и неформалних група и ОЦД и прикупљање упитника,

Пример мапирања из Крупања

Канцеларија за младе општине Крупањ ушла је у процес успостављања ОК уз подршку МОС и Центра за студије социјалне демократије (ЦССД). На првој оријентационој сесији посвећеној упознавању учесника/ца са локалним институционалним оквиром за младе и процесом успостављања ОК, туш техником идентификовани су расположиви ресурси у заједници и креиран је заједнички акциони план за мапирање ресурса, истраживање о потребама и очекивањима младих од ОК и кампањи. На сесији је учествовало 11 учесника/ца: координатор и волонтер КЗМ, представници ђачког парламента средње школе, удружења грађана Зелено око, Омладинског клуба ФК Рађевац и Савета за младе.

По одржаној сесији, а у складу са креираним акционим планом, координатор КЗМ је креирао информативну страницу о ОК и позивно писмо за учешће у изградњи и раду ОК Крупањ, који су дистрибуирани на и-мејл листе претходно идентификованих ресурса. Након тога се приступило телефонском контактирању и заказивању састанка са сваким заинтересованим ресурсом појединачно. На састанке су одлазила један или два представника иницијалне групе; они су представљали иницијативу и укратко објашњавали како је замишљен процес успостављања клуба. По одржаном састанку попуњавани су упитници. Податке из упитника прикупљала је и уносила у базу података једна особа. У првој фази процеса одржано је око 15 састанка са свим релевантним актерима у заједници: председником општине, замеником председника, начелницом општине, особом задуженом за буџет, ђачким парламентом средње школе, саветом родитеља средње школе, педагозима основне и средње школе, удружењем грађана Еко бајк, Планинарско-смучарским друштвом, Карате клубом Рађевац, Савезом извиђача, Туристичком организацијом општине Крупањ, професорима средњих и основних школа, националном службом за запошљавање.

Мапирање ресурса олакшало је и допринело одређеним фазама процеса (мобилизацији заједнице, успостављању структуре, развијању програма и реализацији активности у клубу) и допринело да се у старту прикључи још 7 заинтересованих појединаца.

4) **Фајлирање** – прављење базе података расположивих ресурса у заједници,

5) **Анализа података** – анализа података нам помаже да фомирамо коалицију и креирамо адекватан програм у ОК у складу са потребама и очекивањима младих (према подацима добијеним из квантитативног и партиципативног истраживања).

Важно је имати у виду да се процес не завршава када се ресурси једном попишу, контактирају и анализирају. Корисно је с времена на време обновити процес и пописати и укључити у активности ресурсе који су можда били прескочени у првобитном мапирању.

Важно је и да читав процес буде што транспарентнији, па је препорука да се путем континуиране онлајн и директне кампање што шира јавност информише о току активности са позивом да се прикључи свакој од њих.

Припрема

Први корак у процесу мапирања ресурса јесте формирање иницијалне групе/тима који ће учествовати у читавом процесу. Формирање тима подразумева окупљање значајних партнера, успостављање заједничког разумевања процеса, сврхе мапирања ресурса и креирање акционог плана. Препорука је да иницијална група буде што мања, оквирно од 3 до 7 чланова и чланица и да је чине представници и представнице КЗМ и омладинских формалних

и неформалних група који су заинтересовани да се укључе у самом старту и спремни да се посвете процесу мапирања ресурса. Пре него што се уђе дубље у процес мапирања неопходно је одржати састанак на коме ће се чланови иницијалне групе међусобно упознати. На састанку је важно добро представити иницијативу и читав процес успостављања клуба објашњен у приручнику, као и сврху мапирања ресурса. Важно је да у самом старту постоји разумевање сврхе мапирања ресурса, јер иначе постоји могућност да ће се мапирање спровести успутно и површински, те да ћемо неке важне ресурсе испустити у самом старту, када су нам можда и најзначајнији.

Препорука је да се на првом састанку креира заједнички акциони план који ће помоћи у управљању током мапирања и надгледању мапирања. Акциони план би требало да обухвати следеће активности:

- (1) идентификацију и попис ресурса,
- (2) комуникацију са мапираним ресурсима,
- (3) фајлирање и
- (4) анализу података.

Поред тога, треба одредити одговорне особе, рокове и неопходне ресурсе за сваку од активности.

Идентификација

Други корак у процесу мапирања ресурса јесте попис свих постојећих ресурса у заједници (појединца, формалних и неформалних група, институција и ОЦД) који својим вештинама, знањима и имовином могу учествовати у креирању адекватног и јединственог простора и програма за младе и допринети што већем досезању различитих младих. Препорука је да се одржи заједничка радионица планирања и идентификовања кључних актера, за шта се може користити различити број техника. Такође је корисно дефинисати области мапирања (здравље, култура, спорт, образовање, посао, екологија) и врсту подршке која нам је потребна (за кампању и промоцију ОК, досезање и информисање младих, изградњу програмског савета и менаџерског тима, испитивање потреба и очекивања младих од ОК, рад у ОК кроз држање предавања, радионица, тренинга, трибина, вођење услуга, нпр. инфо и/или волонтерског сервиса итд.), као и развити упитник на основу којег се прикупљају подаци о различитим доступним ресурсима, тзв. упитници за организације и институције и упитници за појединце (примери упитника дати су у прилогу 1 и 2).

Комуникација

Када се идентификују и попишу потенцијално заинтересовани ресурси, неопходно је заказати појединачне састанке са сваким од њих. Циљ састанка јесте да све релевантне актере/ претходно пописане ресурсе информисамо о процесу, да их мотивишемо да се прикључе и да у складу са својим могућностима и интересовањима допринесу успостављању заједничког ОК у локалној заједници и његовом каснијем раду. Препорука је да се на

Потенцијално заинтересовани ресурси за успостављање и рад ОК у заједници могу бити:

- ђачки парламенти основних и средњих школа
- психолози и педагози основних и средњих школа
- професори основних, средњих школа и факултета
- студенти
- савети родитеља
- представници невладиних организација које се баве неформалним образовањем или другим програмима за младе
- представници формалних и неформалних организација које се баве маргинализованим групама младих
- саветовалиште за младе у дому здравља
- Национална служба за запошљавање
- центар за социјални рад
- локални савези извиђача
- територијалне јединице Црвеног крста
- неформалне групе младих итд.

стављања или рада клуба. Као што је већ поменуто, поједини ресурси у заједници ће се прикључити иницијативи тако што ће учествовати у фази мобилизације. Други ресурси ће изразити заинтересованост да се прикључе другој фази, фази успостављања структуре и процедура, учешћа у управљању ОК. Трећи ће опет бити драгоцени за рад у клубу, тј. за реализацију програма, организацију и држање предавања, радионица, тренинга, сесија или других догађаја, вођење нових услуга итд. Овакво разврставање практично представља први ниво анализе. Други ниво анализе ресурса реализоваће будући програмски савет ОК који ће, упоредо са анализом података добијених истраживањем о потребама и интересовањима младих, развити програм ОК.

састанцима поуне упитници за појединце или организације/институције. Податке из упитника касније уносимо у табелу и вршимо анализу ресурса у заједници. Прикупљање упитника у овој фази је веома значајно јер нам подаци из упитника дају увид у ресурсе и капацитете сваког појединца/институције/формалне и неформалне групе појединачно, те због чега и када их касније треба контактирати.

Фајлирање

По одржаним састанцима податке из упитника уносимо у базу података. Фајлирање нам помаже да оставимо и писани траг о постојећим ресурсима. Писани траг је значајан јер само тако може служити и за будуће иницијативе и активности ОК и будуће генерације које ће управљати ОК.

Анализа ресурса

Најважније је да знамо да се мапирање ресурса не састоји само од прикупљања података и прављења база података. Мапирање ресурса је алат за постизање одређене промене. Промена у контексту успостављања клуба јесте алоцирање ресурса, тј. стављање одређених ресурса у функцију успостављања или рада клуба.

Прилог 1: Упитник за институције/организације/неформалне групе

Основни подаци о институцији/организацији:

Име организације:

Адреса и телефон:

И-мејл:

Веб сајт:

Име контакт особе и телефон:

1. Да ли је ваша група, организација или институција заинтересована да се укључи у рад омладинског клуба у нашој општини?

- Веома смо заинтересовани да се укључимо у рад омладинског клуба.
- Заинтересовани смо да се укључимо у рад омладинског клуба.
- Нисмо заинтересовани за рад омладинског клуба.
- Нисмо о томе размишљали.

2. Молимо вас да наведете програме и услуге које је ваша организација спроводила, односно које тренутно спроводи:

Рб.	Програми	Рб.	Услуге
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	
6.		6.	
7.		7.	

3. Које су циљне групе обухваћене програмима које реализујете, односно ко су корисници услуга које пружате?

Рб.	Циљне групе, програми	Бр. учесника/корисника укључених у програме/услуге	Особеност циљне групе
1.			
2.			
3.			
4.			

4. Можете ли да наведете програме и услуге који су тренутно у току (које сада реализујете), односно програме и услуге које планирате да реализујете?

Рб.	Програми/услуге	Активни (ако су везани за пројекат наведите период трајања пројекта или да су у процесу планирања, нпр. аплицирање за пројекат у току)	Планиране активности
1.			
2.			
3.			
4.			

5. Са којим појединцима/групама/организацијама/институцијама сарађујете на партнерској основи?

Рб.	Име партнера	Активности на којима заједно сарађујете	Активности партнера које би могле бити корисне за рад ОК	Контакти партнера
1.				
2.				
3.				
4.				

6. Можете ли навести оне појединце које ваша организација окупља, запошљава, а које видите као могући ресурс, носиоце активности у ОК?

Рб.	Име особе	Знања/вештине које поседује	Искуство у раду	Формално/неформално образовање за одређене теме	Контакти особе
1.					
2.					
3.					
4.					

Прилог 2: Упитник за појединце

Основни подаци:

Име контакт особе и телефон:

Адреса и телефон:

И-мејл:

Образовање:

1. Да ли сте заинтересовани да се укључите у рад омладинског клуба у нашој општини?

- Веома сам заинтересован/а да се укључим у рад ОК.
- Заинтересован/а сам да се укључимо у рад ОК.
- Мало сам заинтересован/а у рад ОК.
- Нисам заинтересован/а за рад ОК.
- Нисам о томе размишљао/ла.

2. Молимо вас да наведете основна знања и вештине које бисте могли да понудите младима у омладинском клубу:

Рб.	Знања и вештине
1.	
2.	
3.	

3. Какво је ваше досадашње искуство у организовању активности/програма/учешћу у пројектима? Са којим циљним групама/којим корисницима сте радили?

Рб.	Активности/програми/пројекти	Циљне групе (описати)
1.		
2.		
3.		

4. Да ли сте имали прилике да се формално/неформално образујете за спровођење горе наведених активности/програма? Ако је одговор да, где?

Рб.	Теме (активност/програм)	Образовање
1.		
2.		
3.		

5. Да ли сте активни у некој организацији/групи?

Да.

(Где?) _____

Не.

6. Да ли бисте били спремни да се укључите у рад омладинског клуба на волонтерској основи?

Заинтересован/а сам.

Нисам ни заинтересован/а ни незаинтересован/а.

Нисам спреман/а да се волонтерски ангажујем.

7. Да ли знате особу или организацију коју бисте препоручили за рад са омладинским клубом?

Рб.	Име особе	Активности/програми које може спроводити	Контакти особе
1.			
2.			
3.			

1.2. Изградња коалиције/партнерства

Значај изградње партнерства

Као што је већ поменуто, у већини заједница постоји много актера који се на различите начине баве младима и омладинским радом, а од њихове заједничке сарадње зависи број, квалитет и утицај програма који се спроводе за младе. Тек заједничким напорима могуће је креирати адекватне, функционалне и одрживе програме и услуге. Поред обезбеђења квалитета, улога партнерства је да омогући да се јасније сагледа значај ОК у заједници. Могућност досезања различитих младих и њиховог обухвата активностима и програмима се значајно повећава. Када нас има више, иницијатива је гласнија, видљивија и делотворнија, а кроз процес изградње партнерства омогућује се релевантним и заинтересованим актерима да буду носиоци иницијативе и „власници“ ОК. Ово је посебно значајно у контексту изградње независног ОК, отвореног за различите групе/појединце/актере. Склапањем партнерства предупређује се могућност да клуб постане власништво појединца или једне интересне групе. Изградњом партнерства, иницијатива има веће шансе да се доживи као јавна, отворена за све младе.

Процес изградње и управљања партнерством

Мапирање и анализа ресурса помогли су нам да идентификујемо најзаинтересованије појединце, институције, невладине организације, формалне и неформалне групе младих. Сада се са истим тим актерима ступа у фазу изградње партнерства. Изградња партнерства захтева посвећеност и стрпљење. Мотивација појединаца, организација и институција за учешће и посвећеност раду лежи управо у њиховом осећању власништва над иницијативом и резултатима иницијативе. Из тих разлога потребно је јасно дефинисати међусобне односе, очекивања, обавезе и власништво. Меморандум о заједничкој сарадњи је документ који помаже у дефинисању партнерства, односа међу различитим члановима. Меморандум је ту да подсећа због чега је партнерство склопљено, шта је заједничка визија и мисија и ко су носиоци иницијативе. Путем меморандума партнери се обавезују да ће улагати своје ресурсе, делити изазове, али и добити како би заједничким напорима достигли дефинисане циљеве, омогућили позитивне и одрживе промене у заједници за младе. Важно је да сви партнери буду укључени у израду меморандума. Препорука је да се у овој фази организује заједнички састанак ради међусобног упознавања партнера, договора о заједничком меморандуму, наредним корацима (потписивање меморандума, развој програма, израда процедура итд.) и динамици рада. Каснијим потписивањем меморандума успоставља се и формално први/нулти програмски савет ОК. У прилогу (прилог бр. 3) налази се модел за израду меморандума, који је био водич КЗМ у пилот градовима и општинама. Документ указује на оно о чему је требало дискутовати и шта је требало навести у меморандуму.

Прилог 3: Меморандум о заједничкој сарадњи

Меморандум о заједничкој сарадњи између КЗМ (навести о којој је КЗМ реч) и партнерских организација, неформалних група и институција из (навести име места) поводом успостављања ОК у (навести име места)

Меморандум о заједничкој сарадњи представља *коалициони/или партнерски споразум о заједничкој сарадњи, који се успоставља између КЗМ (навести име места) и (навести све партнере/појединце) који су се окупили око иницијативе отварања градског/општинског ОК у (навести име места).*

I Мисија партнерства и појединачних страна/партнера *(овде треба да се представи носилац иницијативе – КЗМ – и сваки појединачни партнер, као и заједничка мисија/циљ, види доле)*

Партнерство чине следеће организације *(навести сваког партнера и мисију):*

1. Покретач иницијативе КЗМ *(навести име места)*

Мисија

2. Партнер 1

Мисија

итд.

(у наставку треба навести мисију којој тежи иницијатива отварања ОК, а што у највећој мери одговара мисији свих партнера – погледати пример).

Пример. Канцеларија за младе *(навести име места)* ће у сарадњи са партнерима радити на развијању услова за унапређење квалитета живота свих младих од 15 до 30 година у *(навести име места)*, обезбеђујући подршку за њихов лични и професионални развој и веће укључивање младих у процес доношења одлука о самим младима и развоју заједнице кроз отварање ОК.

II Циљ и оквир заједничке сарадње *(у овом делу описује се заједничка иницијатива – у овом случају отварање и функционисање ОК у одређеном граду/општини; у овом делу треба дати одговор на следећа питања: (1) зашто се формира партнерство/коалиција и каква је добит за сваког партнера, (2) ко чини циљну групу, (3) шта ће бити добит за циљну групу. Наведен је пример, који се може мењати и дорађивати, види доле)*

Пример. Иницијатива за отварање омладинског клуба *(навести име места)* замишљена је као пројекат заједнице (града/општине, цивилних организација, институција за младе у граду/општини, неформалних група младих и заинтересованих појединаца) усмерен на стварање јавног, градског/општинског простора/сервиса за све младе (15–30 година) у граду/општини *(навести име места)*, где ће се младима обезбедити едукативни програми, као и услуге/сервиси усмерени на подршку младима за лични и професионални развој, повећање квалитетних садржаја за младе (од младих), али и подршка за партиципацију у друштвеном животу заједнице и развој заједнице.

Ову иницијативу покрећу заједно КЗМ и партнери који у граду/општини реализују различите пројекте за младе и који синергијом чине да ефекти програма буду већи за младе, град/општину, организације/институције/неформалне групе/појединце који су активни у иницијативи, уједно промовишући значај младих у заједници.

III Одговорности (овде треба навести одговорности за активност сваког партнера и одредити се према питању финансирања; такође, свака страна/организација даје име особе која ће је представљати у даљем раду/активностима у оквиру иницијативе, види доле)

Подела одговорности

У оквиру иницијативе за покретање ОК предвиђено је да се преузме одговорност свих страна/партнера за реализацију активности у периоду успостављања, рада и промоције ОК.

Општина, КЗМ треба да обезбеди: (навести шта општина генерално треба да обезбеди за рад ОК)

Партнерске организације треба да обезбеде: (овде постоје различите могућности: i) да се наведу појединачно партнери и шта се од њих очекује, ii) да се за поједине групе партнера напише шта се очекује од организација, шта од институција, шта од неформалних група и iii) да се напишу општа очекивања за све partnере; такође, у овом делу могу се генерално дефинисати очекивања или се може навести шта специфично зависи од сваке појединачне активности)

партнер 1.

партнер 2.

Финансирање

У циљу подршке иницијативи за отварање ОК, општина се обавезала да обезбеди:

- коришћење простора на адреси (хх) у периоду (до краја хххх год.);
- средства за оперативне трошкове канцеларије (струја, комуналије, интернет, телефони) на период (до краја хххх год.);

Уколико има могућности, општина треба да се обавезе да подржи и: средства за финансирање рада менаџера ОК (до краја ХХХХ год.) – пуно радно време или део радног времена.

Финансирање пројектних активности:

- могућност аплицирања за средства из буџета општине одређена за спровођење ЛАП-а;
- могућност аплицирања КЗМ у сарадњи са партнерима за средства Републике Србије;
- могућност аплицирања у сарадњи са партнерима код домаћих и страних донатора.

Питања везана за финансирање биће одређена у посебном документу финансијског плана (стратегije) који ће дефинисати програмски савет који чине партнери потписници меморандума.

Одговорне особе у име иницијатора и партнера (навести листу особа одређених да представљају појединачне партнере у реализацији активности)

1. Иницијатор КЗМ: (име особе и контакти – тел. и и-мејл)
 2. Партнер 1. (име особе и контакти – тел. и и-мејл)
 3. Партнер 2. (име особе и контакти – тел. и и-мејл)
- итд.

IV Услови сарадње

Меморандум о сарадњи који потписују покретач иницијативе КЗМ и партнери ступа на снагу од дана потписивања меморандума у периоду од 2 године и може бити продужен уколико се партнери тако договоре. Меморандум се може евалуирати и допуњавати најмање једном годишње како би се у што већој мери обезбедило спровођење активности у складу са потребама партнерства.

Ауторизација (Споразум се потписује, али није формално правно валидан, већ се потписивањем све стране обавезују да ће чинити све, у складу са својим могућностима, како би допринеле реализацији горе наведене заједничке мисије, односно иницијативе.)

У име организације коју представљам, изјављујем да потписујем овај меморандум о сарадњи и да ћу доприносити даљем развоју иницијативе за отварање и рад ОК.

Иницијатор КЗМ:

Име и презиме координатора:

Позиција:

Партнерске организације:

Партнер 1.

Име и презиме:

Датум:

Организација/институција/неформална група:

Позиција у организацији/институцији: Директор

Потпис:

Партнер 2.

Име и презиме:

Датум:

Организација/институција/неформална група:

Позиција у организацији/институцији: Сарадник

Потпис:

1.3. Испитивање потреба и очекивања младих од ОК

▪ Тања Азањац Јањатовић

Истраживања о проблемима и потребама младих нису само део процеса успостављања ОК, већ подразумевају континуирану активност која се редовно, у одређеним временским интервалима, спроводи на националном и локалном нивоу, а у складу са питањима која су препозната као значајне теме за различите групе младих. Само уз редовна испитивања трендова међу младима и/или појединачним групама младих можемо говорити о развоју локалних политика, програма, активности и интервенција које су засноване на подацима о реалним потребама оних за које се програми креирају. Из тог разлога је значајно инвестирати у развој капацитета појединаца који ће се на локалном нивоу бавити испитивањем потреба младих. Да ли ће се та мала „истраживачка јединица“ посматрати као део КЗМ или ОК, о томе одлучује свака појединачна заједница, али треба имати на уму да, без обзира на одлуку, ОК треба да има и сопствену континуирану активност праћења и испитивања трендова, потреба и проблема младих како би програми које развија значајно допринели унапређењу квалитета живота младих у различитим аспектима живота.

Истраживање у заједници има двоструку улогу у процесу успостављања омладинских клубова:

(1) истраживање омогућава да се програми ОК и активности развију у складу са потребама различитих група младих, као и да се промовишу и спроведу на начин који млади виде као интересантан,

Едукација волонтера за спровођење истраживања у заједници кроз програм „У потрази за одрживим моделом омладинских клубова у заједници“

Група волонтера КЗМ и локалних партнера едукована је за спровођење истраживања у заједници, са посебним акцентом на спровођење квантитативног и партиципативног истраживања. Циљ рада је био да млади који су укључени у програм стекну комплементарне вештине потребне за реализацију истраживања у заједници и за касније континуирано праћење потреба младих.

Тренинзи су реализовани у облику два дводневна модула. *Први модул* тренинга („Истраживање у заједници и креирање упитника“) био је усмерен на стицање знања и вештина потребних за дизајнирање и реализацију квантитативног истраживања. Резултат првог тренинга било је креирање упитника потребног за испитивање потреба младих за које они сматрају да се могу задовољити у оквиру клуба. *Други модул* тренинга је био намењен стицању знања потребних за унос података у статистички програм SPSS и за основне облике обраде података (фреквенцијске) са циљем писања извештаја о потребама младих. Осим овога, тренинг је био усмерен на стицање вештина за спровођење партиципативног истраживања у заједници.

Учесници су се кроз садржај два одржана модула упознали са различитим врстама истраживања у заједници, стекли су потребне вештине за реализацију квантитативног и партиципативног истраживања и научили су како се подаци користе за креирање програма/интервенција и праћење успешности програма.

(2) истраживањем се млади у заједници мобилишу и директно укључују у процес развоја ОК.

Управо из наведених разлога, истраживање у заједници представља једну од значајних активности у процесу мобилизације заједнице и дефинисања оквира рада ОК.

Како се припремити за спровођење истраживања у заједници

Као што је горе наведено, да би се обезбедио континуитет у праћењу потреба младих потребно је инвестирати у обуку одређеног броја волонтера/запослених при канцеларији за младе/ОК за реализацију истраживања и вођење испитивања у заједници. На тај начин се гради капацитет, мала „истраживачка јединица“ која је задужена за континуирано опипавање пулса младих (различитих група младих) у заједници.

У припреми реализације истраживања група истраживача треба да одговори на 5 кључних питања.

1. ШТА је ТЕМА/ПИТАЊЕ истраживања?

Одређивање теме/основног питања које се ставља у средиште истраживања представља прву одлуку коју група истраживача треба да усагласи и од које зависи дефинисање даљих корака – избор циљне групе, избор метода и техника истраживања. Управо због тога треба посветити време избору теме/питања.

Заједничка сесија, истраживања осмишљена и припремљена тако да обезбеди процес анализе питања и доношења одлуке о основном питању, представља један од начина да се започне процес истраживања. Метода *questorming* се показала као корисна у осмишљавању и реализацији овакве почетне радионице.

Техника постављања правих питања – *questorming*

Технику *questorming* користимо како бисмо јасније дефинисали одређени проблем у заједници на чијем решавању радимо. Техника *questorming* омогућава јасније фокусирање на оно што је суштина проблема, па самим тим и ефикасније планирање акције која може довести до минимизирања или решавања проблема.

Основна претпоставка ове технике је да је најтеже поставити право питање, оно које говори о суштини проблема. Када имамо право питање о одређеном проблему или појави, до одговора се лако стиже. У супротном, уколико постављамо погрешна или мање битна питања о датој теми, може се десити да изгубимо много времена тражећи одговоре на питања која су заправо споредна, док се битни аспект проблема не дотиче.

Како се спроводи техника – Код технике *questorming* модератор описује ситуацију онако како је сам види, па позива учеснике да и они изнесу своје виђење и оно што их брине у вези са одређеним проблемом у заједници и да потом поставе своја питања.

Модератор захтева од групе да одговоре на метапитање, основно питање које гласи: „Која питања треба поставити у овом тренутку?“ На пример, модератор укратко објашњава ситуацију – да се планира отварање ОК и да постоји извесна зебња да таква иницијатива неће заживети у њиховом граду. Модератор мотивише групу да одговори на метапитање (натпитање) које гласи: „Која кључна питања треба поставити у овом тренутку? Шта све треба да сазнамо да бисмо разумели опасности које вребају и угрожавају иницијативу отварања ОК? Која кључна питања треба поставити заједници? Које у заједници та питања треба да поставимо? Зашто?“ итд. Од учесника се захтева да спонтано постављају што више различитих питања везаних за одређени проблем. На тај начин учесници, кроз одабир правих питања, долазе до исправне формулације проблема.

Рангирање или разврставање питања – На почетку је најважније поставити што више могућих питања. Тек пошто се постигне довољан број питања, она се рангирају од најбољих, најрелевантнијих, до најмање важних питања или се разврставају у три колоне од којих једна колона садржи суштинска питања, друга колона мање битна, а трећа небитна питања.

Када користити технику *questorming* – *Questorming* треба користити када се дефинише проблем, када не желимо да се бавимо могућим решењима, већ бољим сагледавањем дате ситуације која ће довести до исправне формулације проблема. У нашем случају, *questorming* можемо користити у процесу планирања истраживања, али и мобилизације партнера – појединаца и група које покушавамо да укључимо у иницијативу. Техника *questorming* је корисна за ситуације према којима људи нису равнодушни, због чега је потребно испитати како гледају на одређену ситуацију и шта осећају тим поводом. Зато је корисно користити ову технику за боље разумевање отпора код оних појединаца који се виде као заинтересовани за иницијативу, корисни (представници НВО сектора, формалних и неформалних група), или који су неутрални, пасивни, незаинтересовани, па чак и негативни у погледу иницијативе за отварање ОК. Ово може бити добар начин да се идентификују спорна питања, продискутују решења и на тај начин превазиђе отпор.

2. Од **КОГА** желимо да сазнамо? (Одређивање интересних/циљних група)

У другом кораку битно је одредити циљне групе које желимо да ставимо у фокус истраживања. Често се одлука о циљним групама доноси на иницијалној радионици планирања истраживања.

3. **ШТА** већ знамо, а **ШТА** желимо додатно да сазнамо? (Анализа постојећих података/ испитивања/знања и идентификовање питања које желимо да сазнамо)

Када се постави и јасније дефинише питање и утврде циљне групе, потребно је направити анализу постојећих релевантних националних или локалних докумената/истраживања који третирају исто питање/циљну групу.

На тај начин се јасније сагледава шта се о проблему зна, односно шта је додатно потребно проверити/сазнати.

4. КАКО ћемо сазнати? (Одређивање прикладне методе)

Избор методе истраживања има кључни значај за добијање правих података о одређеној циљној групи по одређеном питању. У овом делу, избором методе, развија се методолошки план истраживања, дефинишу узорак и инструменти истраживања (упитници, водичи итд.). Избор методе, поред избора питања, јесте друга критична тачка која утиче на то да ли ће се истраживањем добити корисни, поуздани подаци. Било би добро да се омогући (до)едукација и подршка за волонтере који се баве истраживањем за потребе КЗМ/ОК управо на ову тему. За почетак, у тексту који следи, даћемо више информација о врстама метода које се могу користити у истраживању у заједници, са идејом да помогнемо онима који планирају спровођење истраживања да боље разумеју како се која метода примењује у зависности од циља који се поставља истраживањем и да у складу са тим боље планирају реализацију истраживања или едукацију и подршку волонтерима који ће их спроводити.

5. КАДА ћемо сазнати? (Временски план истраживања и одговорних особа)

Последња два корака односе се на развијање акционог плана истраживања и подразумевају дефинисање временског плана и особа одговорних за спровођење појединачних активности.

6. ШТА треба да урадимо пре самог испитивања како бисмо припремили његово спровођење? (Списак корисника или адресе и телефони људи изабраних за узорак итд.)

Избор испитаника у складу са припремљеним узорком представља завршни корак у планирању спровођења истраживања.

Врсте истраживања у заједници

Приступи у испитивању потреба у заједници могу се поделити у две групе. Прву групу чине *конвенционални типови истраживања*, који подразумевају примену квантитативне истраживачке методологије (упитници, анкете, скале) и квалитативна истраживања (фокус групе, дубински интервјуи, опсервације итд.). Ова група истраживања назива се конвенционалном јер представља најчешће коришћене начине истраживања.

Комплементарно конвенционалним истраживањима, као веома корисна и применљива у испитивању заједнице показала се примена *акционе/партиципативне истраживачке методологије*. Имајући у виду целокупан концепт развоја ОК, који ОК смешта у контекст развоја заједнице, циљеви и исходи истраживања се разликују управо од избора и примене одређеног методолошког концепта. Управо из тих разлога најпре ћемо укратко представити шта су основне одреднице конвенционалних, а шта партиципативних истраживања, са идејом да омогућимо боље разумевање када се која методологија примењује.

Квантитативна истраживања

Квантитативна истраживања су фокусирана на прикупљање података од великог броја испитаника, који репрезентују одређену популацију (узорак), како би се могла сачинити статистичка анализа и добити информација о постојећим трендовима, законитостима, повезаности између различитих појава те о конкретним показатељима позиције појединих група становништва, у овом случају појединих група младих. Квантитативна истраживања представљају објективну потрагу за одређеним мерама/бројкама које говоре о појавама у друштву.

Најчешће коришћене методе су:

- (1) интервјуисање упитником „лице у лице“,
- (2) телефонски интервју, анкете,
- (3) онлајн анкете, скале итд.

Квалитативна истраживања

Квалитативна истраживања подразумевају прикупљање, анализу и интерпретацију података до којих се долази детаљнијим разговором са људима и опсервацијом људи из одређене циљне групе кроз дескрипцију појава и проблема, како би се боље разумели њихова реалност, ставови, перцепције.

Спроводи се на малом броју испитаника и нема за циљ утврђивање мера, већ разумевање понашања, узрока и динамике дешавања.

Најчешће коришћене квалитативне методе су:

- (1) дубински интервјуи и
- (2) фокус групе.

Методе квантитативног испитивања

Интервју упитником „лице у лице“

- Велики број испитаника
- Прикупљање бројчаних, али и дескриптивних информација (вербалних, али и невербалних одговора)
- Личан контакт омогућава анкетарима да испитаницима објасне евентуалне нејасноће
- Пуоздана контрола узорка

Телефонска анкета

- Брзо прикупљање информација
- Велика флексибилност
- Анкетари могу објаснити питање уколико га испитаници нису схватили
- Добра контрола узорка (Котлер, 2006)
- Не добија дескрипцију у истој мери као „лице у лице“
- Губи се могућност праћења „говора тела“ које омогућава да разумемо колико је искрен/тачан одговор

Онлајн и имејл анкете

- Прикупљање података је брзо, једноставно и јефтино
- Велики број испитаника у кратком времену
- Није јасно у којим условима попуњавају и са којом мотивацијом
- Није јасно да ли су разумели питања

Методе квалитативног испитивања:

(1) дубински интервјуи

Спроводе се на малом броју пажљиво изабраних појединаца који су „експерти“, познаваоци одређене проблематике/теме. Дубински интервју има за циљ да нам пружи боље разумевање проблема и интервенција које воде решењу. Посебно је значајно то што о проблемима и решењима говоре појединци који су више од просека обавештени о проблему и/или стручни да предложе интервенције. За нашу тему, „експерти“ чији инпути могу бити значајни јесу запослени у локалним институцијама који се у оквиру својих послова баве младима (запослени у локалној администрацији, у здравственим центрима, националној служби за запошљавање, центру за социјални рад, запослени у школама итд.), али и представници ОЦД који се дуго баве одређеним темама. Дубински интервјуи могу се реализовати и са представницима различитих група младих (посебно младих из маргинализованих група које није лако досегнути у великом броју) ради бољег разумевања остварења њихових права, потреба, проблема и очекивања од ОК.

(2) фокус групе

Пажљиво одабране групе појединаца (4–12) који задовољавају одређене критеријуме дефинисане узорком. Кроз структурисану дискусију испитаници се различитим интерактивним методама стимулишу да изнесу размишљања о различитим проблемима и интервенцијама. У раду се користе најразличитије технике: вербалне, невербалне/графичке, пројективне, полупројективне, акционе итд.

Разлике између квантитативне и квалитативне методологије

Како би се лакше одлучило коју је од истраживачких техника корисно употребити, треба јасније сагледати разлике, односно добити од једне или друге методе. У табели која следи укратко се износе разлике између ова два типа истраживачке методологије.

Критеријум разликовања	Квалитативно истраживање	Квантитативно истраживање
Циљ	Разумевање и интерпретација социјалних интеракција	Испитивање хипотезе, трагање за узроком и ефектом, предикција
Узорак	Мали и пажљиво одабран, тежи се „неформално богатом узорку“	Велики и рандомизиран, одражава карактеристике популације
Варијабле	Посматра се целина, а не посебне варијабле	Проучавају се посебне варијабле
Врста података која се прикупља	Речи, слике или објекти	Бројеви и статистика

Критеријум разликовања	Квалитативно истраживање	Квантитативно истраживање
Начин и методе како се долази до података	Квалитативни подаци кроз отворена питања, интервјуе, опсервације, белешке испитивача, користи се комуникација	Квантитативни подаци су резултат мерења, употреба структурираних и проверених инструмената
Врсте обрада података	Тежи утврђивању образаца, јединствености	Тежи генерализацији – предикцији, објашњењу и разумевању
Објективност и субјективност	Субјективност се подразумева	Неопходна је објективност
Улога истраживача	Истраживач је део истраживања, он је инструмент, он је део истраживачког процеса	Истраживач је изолован од реалности, он не познаје карактеристике својих испитаника
Резултати/ закључци	Резултате/закључке није могуће генерализовати на целокупну популацију	Формулисање закључака који се могу применити на целу популацију
Виђење људског понашања	Динамично, одређено ситуацијом, интерперсонално	Предиктивно и законито
Истраживачки циљеви	Истражити, открити, конструисати, разумети	Описати, објаснити и предвидети
Фокус	Широк фокус, истражује се ширина и дубина феномена, свеобухватност	Фокус је јасан, сужен и сведен, тестирање специфичне хипотезе
Улога опсервације	Проучава понашање у природним околностима	Проучавање понашања у високо контролисаним условима, тежи се утврђивању каузалитета
Врсте реалности које се уважавају	Вишеструке реалности (многоструке), субјективност се подразумева	Постоји једна реалност, могуће објективно сагледавање
Форма завршног извештаја	Наративни извештај, са описом ситуације, контекста, цитатима учесника истраживања	Извештај статистичке обраде података, трагање за поређењима, статистичким закључивањем

Johnson, B., & Christensen, L., (2008). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches* (p.34).

Као што се из табеле види, препорука је да се квантитативна истраживања користе када

желимо да снимимо трендове у популацији младих, скенирамо проблеме, уочимо законитости и дамо предвиђања у ком правцу ће се трендови мењати. Свакако је значајно да се у одређеним интервалима организују квантитативна истраживања која дају генералну слику о томе шта се дешава у популацији младих, а понављањем мере интензитет промене.

Квантитативна истраживања веома често нису довољна да нам омогуће разумевање одређених проблема, односно да нам омогуће да јасније сагледамо како тај проблем изгледа из позиције младих, посебно када они припадају различитим групама. Управо ту може бити од користи квалитативна методологија, која ће омогућити да се трендови уочени квантитативним истраживањима додатно провере, разјасне, разумеју, односно да се интервенције тестирају међу онима који су корисници различитих програма и мера.

Акциона/партиципативна истраживања

Акционо/партиципативно истраживање је користан алат за подстицање процеса усмерених на развој заједнице и има широку примену када се одређена заједница организује како би решила заједничке проблеме или проблеме појединачних група становништва.

Постоји више различитих дефиниција акционих/партиципативних истраживања. Кључна одредница партиципативних истраживања је да партиципативно истраживање *омогућава да се на креативан начин, кроз активно учешће људи, омогући процес учења о потребама и могућностима, као и о акцијама које је неопходно спровести да би се дошло до одређене друштвене промене*. Други опет дефинишу партиципативно истраживање као *метод друштвеног истраживања проблема, образовни процес и начин на који се истраживачи и потпачени људи могу удружити у колективну акцију за друштвене промене* (Maguire, 1987), односно сматрају да се партиципативно истраживање односи на *коришћење партиципативних стратегија које омогућавају локалним људима да учествују у истраживању које ће на крају довести до њиховог сопственог оснаживања*. Сви наведени приступи слажу се да партиципативно истраживање користи методе којима се промовише учешће и „саморазвој“.

Управо из наведених разлога, методологија партиципативног истраживања:

- *Омогућава боље разумевање проблема, ставова, отпора, предлога.*

Партиципативно истраживање представља добар начин да се истраже проблеми, планирају, имплементирају и евалуирају развојни програми, пројекти и активности.

- *Утиче на мотивацију свих укључених актера (истраживача и испитаника) и омогућава успешнију мобилизацију.*

Партиципативно истраживање омогућава људима да, уместо пасивне улоге давалаца информација, имају активну улогу у току самог истраживања. Наиме, и истраживач и учесник су равноправни актери у истраживачком процесу.

Осим потпунијег одговора на питање шта је проблем и како се он манифестује, резултати оваквог приступа испитивању потреба, проблема и могућих решења:

- омогућавају окупљање, мобилизацију заједнице/појединаца око решавања заједничког проблема,
- омогућавају заједничко разумевање проблема из различитих перспектива,
- омогућавају постизање консензуса о значају проблема и проналажење заједничких решења,
- нужно воде промени у друштву усмереној на решење препознатог проблема,
- омогућавају да се унапреде односи у заједници и да се појединци оснаже за партиципацију.

Партиципативно истраживање представља увод у заговарање, трансформацију заједнице које у крајњој инстанци доприноси развоју емпатије, солидарности и јачању колективног идентитета у заједници, што је предуслов развоја и подизања квалитета живота за све.

Уколико упоредимо истраживачке приступе који леже у конвенционалним и акционим/ партиципативним истраживањима, видимо да су кључне разлике у следећем:

- Улога ИСТРАЖИВАЧА је различита.

Истраживач је фацитатор, катализатор процеса у коме сви уче, у коме се утврђују локални приоритети, планирају конкретне акције које воде одређеним друштвеним променама.

- Однос ИСТРАЖИВАЧ–ИСПИТАНИК је различит.

Партиципативно истраживање се првенствено разликује од конвенционалних у подели моћи у самом истраживачком процесу између испитаника и истраживача. Истраживач и испитаник су партнери у процесу истраживања, обоје су одговорни за процес и за резултате.

- РЕЗУЛТАТ је различит.

Резултат конвенционалних истраживања је извештај који описује проблем, предлаже правце интервенције, док су резултати партиципативног истраживања директна акција и оснажени појединци који креирају акције, решавају проблеме и учествују у развоју заједнице.

- МЕТОДЕ су сличне, циљ је различит.

Партиципативно истраживање развија и иновативно адаптира постојеће методе и технике које преузима из конвенционалних истраживања, а које се користе на нови начин (и најчешће их користе сами грађани).

Разлике између партиципативних и конвенционалних истраживања представљене су детаљније у табели.

Питање	Партиципативно истраживање	Конвенционално истраживање
Шта се жели постићи истраживањем?	Спровођење конкретне акције/догађање друштвене промене	Разумевање проблема, из чега може/не мора произаћи акција
За кога се спроводи истраживање?	За потребе грађана/појединачних циљних група	За потребе институција/одређених актера, професионални циљеви
Ко спроводи истраживање?	Локално становништво/грађани/поједи начне циљне групе	Истраживач, професионалци, истраживачке агенције, психолози, социолози
Избор тема?	Условљене локалним приоритетима	Општи трендови, институционалне/професионалне агенде
Циљ изабране методологије?	Заједничко сазнавање, оснаживање, заједничко учење	Објективно и истинито утврђивање стања
Моћ/контрола у истраживачком процесу?	Моћ подељена између истраживача и испитивача (однос партнерства)	Истраживачки процес у потпуности контролише истраживач
Ко има власништво над резултатима истраживања?	Подељено је власништво међу учесницима	Истраживач, професионалци, истраживачке агенције, психолози, социолози
На чему је акценат у спровођењу истраживања?	На процесу	На резултатима

У наставку (Прилог бр. 4) веома кратко, илустрације ради, приказани су примери методе и техника који се могу користити у партиципативним истраживањима, нарочито у контексту отварања ОК. Прилог 5 представља пример упитника за утврђивање потреба и очекивања од ОК.

Прилог 4: Примери техника које се могу користити у оквиру партиципативног истраживања

У овом тексту укратко ћемо приказати технике прилагођене партиципативном истраживању које се спроводи у процесу мобилизације заједнице и младих за отварање ОК. Као што смо већ имали прилике да истакнемо, највећи број приказаних техника преузет је из конвенционалних истраживања, интерактивне педагогије или менаџмента. Треба имати на уму да су ове технике усмерене на мобилизацију заједнице и заједничко испитивање проблема, односно тражење одговора/креирање конкретних интервенција, акције у циљу унапређења живота младих.

Технике за генерисање идеја – brainstorming i brainwriting

Технике генерисања идеја, како и сам назив говори, служе за прикупљање и генерисање идеја, односно за развој креативних решења проблема различитих врста. Посебно се користе за решавање менаџерских проблема. Најзначајније и најчешће коришћене технике су *brainstorming* и *brainwriting*. У процесу успостављања ОК, ове две технике могу бити веома корисне при прикупљању података шта би млади волели да буде програм ОК, односно за разумевање конкретних очекивања од ОК. Оне се могу користити и за друга специфична питања: како промовисати ОК међу младима, шта су потребе појединачних циљних група итд. Иако се ове две технике општепознате и широко се примењују, посебно *brainstorming*, сматрамо да је ипак корисно да се подсетимо на који начин се оне спроводе како би дале пуни ефекат. Технике су групне, односно користи се група учесника за развој идеја које могу да помогну да се дође, односно да доведу до решења неког проблема.

Brainstorming („олуја мисли“) је техника која подстиче креативно мишљење групе учесника како би се добио што већи број идеја за кратко време. Групе за *brainstorming* сеансе формирају се тако да се обезбеди опуштена атмосфера и искористи потенцијална енергија учесника у циљу синергетског ефекта групе која се као целина фокусира на проблем. Учесници међусобно треба добро да се познају.

Постоје одређена правила за спровођење ових групних техника:

1. *Нису дозвољене критике изнетих идеја* – треба омогућити да изнете идеје могу даље да се развијају, подстицати „шашаве“ идеје, јер што је идеја „чуднија“, то боље! Треба заборавити стереотипни рационалан начин размишљања, јер се само креативним мишљењем могу „родити“ изненађујуће добре идеје; квантитет идеја је врло важан – што више идеја, то је боље, треба развијати идеје, додавати нове идеје на постојеће, комбиновати идеје, а на крају вредновати изнете идеје.

2. *Ограничити време сеансе (нпр. на 30 минута)*. Уобичајено је да се за време једне *brainstorming* сеансе генерише и више десетина идеја. Препоруке за успешно реализовање *brainstorming* сеансе: одредити вођу/модератора сеансе (чија улога обухвата стварање опуштене атмосфере, почетно дефинисање проблема за изазивање „олује идеја“,

подстицање и стимулисање креативног размишљања, спречавање критиковања изнете идеје, иницирање нове идеје итд.); одредити секретара сеансе који изнете идеје испишује на табли, пану, фолији и сл. и нумерише их редним бројевима; учесници треба спонтано да износе идеје, не треба да критикују туђе идеје нити да дозволе критиковање својих идеја, треба да вреднују идеје ако то вођа тражи од њих.

Како спровести технику *brainstorming-a*

Поступак *brainstorming-a* се спроводи у неколико типичних корака. Различити аутори наводе 5–8 корака.

Корак 1: Упознавање са правилима – модератор упознаје учеснике сеансе са правилима технике *brainstorming-a*, подстиче атмосферу за креативно мишљење и изношење идеје.

Корак 2: Дефинисање теме или тема, модератор објашњава/дефинише тему – проблем за који се траже идеје које могу помоћи да се он реши.

Корак 3: Изношење идеја – учесници *brainstorming* сеансе износе идеје, које секретар групе испишује тако их сви учесници виде.

Корак 4: Вредновање идеја – учесници сеансе оцењују/вреднују изнете и записане идеје, а затим их рангирају према значају, односно приоритету.

Корак 5: Предлагање акција – на основу утврђене ранг листе идеја учесници групе предлажу могуће акције које треба спровести за решавање утврђеног проблема.

Корак 6: Доношење плана – учесници групе, под руководством вође сеансе, утврђују ранг листу, тј. приоритет акција које треба реализовати, са предлогом рокова, извршилаца, средстава итд.

Brainwriting је такође групна техника чији је циљ развој идеја, али за разлику од *brainstorming-a*, учесници своје идеје записују. Ова техника елиминира могући утицај модератора сеансе на мишљења учесника, као и могући директни или индиректни утицај на обуздавање слободног и неограниченог изношења идеја.

Како спровести технику *brainwriting-a*

Поступак *brainwriting-a* се изводи у неколико корака. Активност обично траје око 1 сат.

Корак 1: Избор начина рада – модератор *brainwriting-a* одлучује да ли ће сви учесници групе (или више група) добити исто заједничко иницијално питање/проблем за решавање или ће бирати питање (више њих) из групе понуђених алтернативних питања.

Корак 2: Упознавање са правилима – модератор формира групу (или више њих) за *brainwriting* и, сам или са вођама мањих група, објашњава учесницима сврху и циљ сеансе, приказује и објашњава кораке рада групе, објашњава како ће се користити резултати рада

групе, одређује време трајања сеансе итд. Ако је формирано више група, у свакој постоји један вођа који сарађује са модератором *brainwriting-a*.

Корак 3: Записивање идеја – група предлаже идеје за решавање једног проблема/теме, учесници у формуларе уписују одговоре на то питање. Уколико учесници групе имају понуђене проблеме/теме, они бирају проблем (или више њих) и уписују идеје за његово решавање.

Корак 4: Уписивање коментара – када учесници упишу идеје у своје блокове, стављају их на средину стола. Учесницима се да време да подробно прочитају блокове сваког учесника и да упишу своје коментаре. Потребно је да сви учесници дају коментаре на идеје свих чланова групе.

Корак 5: Анализа идеја и коментара – финални, дорађени блокови се предају модератору *brainwriting-a*, који их са вођама група анализира, синтетизује, изводи закључке и презентује групама, које расправљају о закључцима и изводе подлоге за решавање проблема/теме.

Играње улога – *role play*

Играње улога (социо-драмска техника) омогућава да се кроз акцију реалистично оживе ситуације из стварног живота и тако боље разумеју. Може бити веома корисна у разумевању различитих комплексних социјалних ситуација. Са истраживачке позиције, ова техника нам омогућава да сазнамо како одређену ситуацију разумеју различити појединци у заједници, које ставове заговарају, какви отпори, страхови од промене постоје. Као свака акциона техника, играње улога омогућава да се лако „уђе“, „уживи“ у ситуацију те је зато добра за отварање групне дискусије. Млади посебно добро реагују на ову технику, те се она може успешно применити у партиципативном истраживању о потребама младих/заједнице у контексту отварања ОК.

Како применити технику *role play*

У оквиру припрема за *role play* потребно је осмислити ситуацију везану за одређено питање које желимо да проверимо – нпр. *Шта млади мисле о томе да ли им је потребан ОК и шта тај клуб треба да нуди?*

Модератор/истраживачи осмишљавају ситуацију у којој се сусрећу различити представници заједнице који дискутују на тему отварања ОК. Потребно је јасно дефинисати место и време дешавања, број учесника, њихове карактеристике и одређене ставове које заступају према иницијативи отварања ОК или неком другом питању. Ако је догађај усмерен ка младима, онда у ситуацији треба да се представе млади који сматрају да ОК треба да се отвори, односно млади човек који показује отпор према тој идеји. У ситуацији се могу представити, односно у њу се могу „увести“ и остали карактеристични представници заједнице – родитељи, политичари, наставници, који су за ову идеју или против ње.

Из групе испитаника/учесника бирају се волонтери који ће одиграти ситуацију. Њима се даје инструкција – који лик из ситуације преузимају и какав је став те особе према одређеном питању. Затим им се даје одређено време да се припреме за *role play* и „уђу у улогу“. Посебно им се скреће пажња да ситуацији приступе озбиљно и да покушају да пронађу довољно аргумената за или против.

Ситуација се одиграва најдуже 15 минута, а волонтери имају могућност да импровизују. Након ситуације модератор/истраживач/особа која води догађај отвара дискусију. Прво проверава како су ситуацију доживели волонтери који су учествовали у улогама, потом проверава како испитаници виде шта се десило на „сцени“, како виде наведене аргументе за и против, односно како виде шта би требало да буде неки правац за акцију.

Постоје различите варијације ове технике. Једна варијација је **акваријум** (*fishbowl*). Припреме су сличне као код играња улога: осмишљава се ситуација, деле се улоге волонтерима и даје им се простор да се припреме за *role play*. Разлика је у томе што остатак публике није пасиван, већ је у улози посматрача са задатком. На пример, одређени број посматрача бележи аргументе који говоре у прилог одређеног става (рецимо, у овом примеру бележи ставове за отварање ОК), други део посматрача бележи аргументе против тог става, или им се скреће пажња/даје задатак да прате неко друго питање. Касније, у дискусији, проверавају се забелешке/опсервације посматрача и од њих креће дискусија.

Пројекција будућности

Пројекција будућности омогућава да се јасније дефинише циљ/жељено стање које се жели постићи. Реч је о полупројективној техници која омогућава да се учесници изместе из садашњег времена и да покушају да замисле како ће се одређена ситуација одвијати у будућности. Управо сусретање са одређеном ситуацијом у будућности може бити значајан стимулус да се боље сагледа тренутни проблеми.

Како применити технику пројекције будућности?

Техника се примењује у мањој групи испитаника, а од њих се тражи да замисле како би изгледала одређена ситуација у блиској будућности (у наредних 10–15 година), рецимо, како би изгледао ОК у њиховом месту. Испитаници могу описивати активности које се дешавају у ОК, где се ОК налази, ко најчешће долази у ОК, ко га води итд.

У оквиру партиципативног истраживања могу се спроводити и активности као што су **дебате** о питањима која се препознају као значајна и о којима постоје подељена мишљења, могу да се користе методе као што је **позориште потлачених**, затим да се организују **састанци у заједници**, **трибине** итд.

Графичке, тестовне, невербалне методе

Графичке методе представљају невербалне технике које подразумевају да се израдом цртежа, мапа, колажа приказују битни елементи одређених појава и односи између њих. Те технике омогућавају да се кроз акцију боље разуме како испитаници доживљавају одређене ситуације, како виде одређене појаве у друштву. Рецимо, по питању разумевања како треба да изгледа ОК по мери младих (различитих група младих), од испитаника се може тражити да направе **мапу простора** и да одреде место сваке активности у том простору, или да направе **колаж** од исечака различитих новина које приказују њихов став према одређеним питањима, или да се опет од испитаника тражи да направе **плакате са порукама** у којима се јасно ставља до знања какав простор они желе, како виде своје место у том клубу итд.

Пројективни тестовни материјал такође може дати значајне информације које нам омогућавају да боље осмислимо интервенције. Техника **личне карте ОК**, на пример, може нам дати много информација о томе како млади виде ову идеју, какав став имају према иницијативи, док нам **дневник слободног времена** може дати увид у начин како млади проводе слободно време и у њихова интересовања.

Невербалне технике су инспиративне, оне мотивишу учеснике и омогућавају да се на пластичан начин изрази и пренесе порука одређене циљне групе јавности на конкретно постављено питање. Посебна корист од ових техника је то што се оне могу одвијати у различитим просторима, што у њима може учествовати велики број испитаника, а сами продукти се могу користити у кампањи.

Све наведене технике се могу користити тако што ће се изабрати комбинација која се сматра адекватном за добијање одговора на одређено питање, имајући у виду и специфичну циљну групу којој се питање поставља.

Прилог 5: Пример упитника за спровођење квантитативног истраживања – интервју „лице у лице“

Зрењанин – упитник за испитивање потреба и очекивања младих од ОК

Упутство за испитиваче:

Да бисмо добили што квалитетније податке, потребно је обратити пажњу на следеће:

- пажљиво упутите испитаника у сврху испитивања
- поставите сва питања из упитника
- пажљиво бележите **све** одговоре
- објасните испитанику нејасноће и будите стрпљиви приликом испитивања
- у посебној колони уведене су смернице за испитиваче, са **бројем могућих одговора на свако питање** – користите их сваки пут када сте у недоумици колико одговора и које врсте може да пружи испитаник!

Упутство за испитанике (*најбоље не читати са папира, већ користити као приказ информација које треба саопштити испитанику*): Канцеларија за младе у Зрењанину ради на обликовању и развијању програма за рад омладинског клуба. Зато је направљен кратак упитник намењен утврђивању врсте програма и садржаја програма за тебе и твоје вршњаке. Жеља нам је да утврдимо шта највише интересује младе у нашој општини како бисмо могли да изађемо у сусрет вашим жељама. Да бисмо квалитетно упознали интересовања младих, веома је важно да добијемо искрене одговоре и да чујемо шта је баш теби посебно интересантно и шта тебе највише занима, јер само заједно можемо креирати корисне и занимљиве програме. Упитник који попуњаваш је анониман да бисмо ти омогућили да нам слободно кажеш своја интересовања.

Хвала унапред на стрпљењу и искреним одговорима!

Молимо те да нам, за почетак, одговориш на пар питања о себи. Одабери један од понуђених одговора који те најбоље описује.

I тема: Демографија

1.	Узраст испитаника	☐ 15–18 ☐ 19–25 ☐ 26–30	<i>Могуће је заокружити само један од понуђених одговора</i>
2.	Пол	☐ Женски ☐ Мушки	<i>Могуће је заокружити само један од понуђених одговора</i>

3.	Образовање	☐ Незавршена ОШ ☐ Завршена ОШ (али се тренутно не школује даље) ☐ У току средња школа ☐ Завршена СШ (али се не школује даље) ☐ Виша школа/факултет у току ☐ Завршена ВСС (факултет или виша школа)	<i>Могуће је заокружити само један од понуђених одговора</i>
4.	Радни статус	☐ Запослен/а ☐ Незапослен/а ☐ Школовање у току	<i>Могуће је заокружити само један од понуђених одговора</i>
5.	Место живљења	☐ Зрењанин ☐ Околно место _____ ☐ Село _____	<i>Могуће је заокружити само један од понуђених одговора</i>
6.	Националност		<i>Навести како се опредељује испитаник, увек давати опцију да се не определи</i>

II тема: Информисаност о омладинском клубу и иницијативи за покретање програма

7.	Да ли си чуо/ла да у Зрењанину постоји иницијатива за отварање омладинског клуба који ће реализовати програме за младе?	☐ Да ☐ Не	<i>Могуће је заокружити један од понуђених одговора. Ако испитаник одговори Не, прећи на 9. питање</i>
8.	Од кога си чуо да се планира покретање ОК у Зрењанину?		<i>Навести одговор испитаника у празном простору</i>
9.	Да ли мислиш да ће млади бити заинтересовани да посећују ОК?	☐ Да ☐ Не	<i>Могуће је заокружити један од понуђених одговора. Ако испитаник одговори Не, прећи на 11. питање</i>

10.	Шта ће, по твом мишљењу, посебно привући младе да посете ОК?		<i>Навести одговор испитаника у празном простору</i>
11.	Што видиш као препреку, разлог да млади не посећују догађаје у ОК?		<i>Навести одговор испитаника у празном простору</i>
12.	Да ли би ти посећивао програме у ОК?	☐ Да ☐ Не	<i>Могуће је заокружити један од понуђених одговора.</i>
13.	У ком случају ти не би посећивао програме ОК?		<i>Навести одговор испитаника у празном простору</i>
14.	За које групе младих, по твом мишљењу, ОК треба да пружа програме и подршку?	☐ Средњошколце ☐ Студенте ☐ Запослене младе ☐ Незапослене младе ☐ Маргинализоване групе (млади са хендикепом, Роми, које још? _____) ☐ Младе из града ☐ Младе са села ☐ Све младе од 15 до 30 година из Зрењанина ☐ Неку другу, коју? _____	<i>Могуће је одабрати највише два понуђена одговора.</i>

III тема: Слободно време

<p>Да бисмо што боље разумели у које време је најбоље да понудимо садржаје у ОК, веома би нам значило да знамо нешто више о томе како ти проводиш своје слободно време? Размисли када најчешће имаш слободно време, током радне недеље и током викенда, у којим интервалима од оних које смо понудили. Када утврдимо време у које си слободан/на, размисли како најчешће испуњаваш то време и шта радиш?</p>					
15.	Радни дан				<i>Нека испитаник одабере време у току дана/викенда када је најчешће слободан/на, а затим инсистирајте на одговорима Шта радиш? и Где? (шта ради тада и где)</i>
	9–13 ч	13–17 ч	17–21 ч	21–24 ч	
	Шта радиш? Где?	Шта радиш? Где?	Шта радиш? Где?	Шта радиш? Где?	
	Викенд				
	9–13 ч	13–17 ч	17–21 ч	21–24 ч	
Шта радиш? Где?	Шта радиш? Где?	Шта радиш? Где?	Шта радиш? Где?		

16.	Да ли би те интересовало да слободно време проводиш у ОК уколико би се организовали садржаји за које си заинтересован/на?	☐ Да ☐ Не <i>Који је разлог за то?</i> _____	<i>Могуће је заокружити један од понуђених одговора. Ако је одговор Не, подстаћи испитаника да објасни зашто.</i>
17.	Којим би додатним садржајима волео да можеш да испуниш своје слободно време?		<i>Отворен одговор, тражити од испитаника бар једну активност</i>
18.	Да ли си некада волонтирао/ла?	☐ Да ☐ Не	<i>Могуће је заокружити један од понуђених одговора. Ако одабере одговор Да, прећи на 19. питање, ако одабере одговор Не, прећи на 20. питање.</i>
19.	У којој организацији си волонтирао/ла?		<i>Отворен одговор, тражити од испитаника да наведе име организације или догађаја</i>
20.	Ако ниси волонтирао/ла, који су разлози за то?	☐ Мањак времена ☐ Нисам заинтересован/на за волонтирање ☐ Нисам имао прилику ☐ <i>Нешто друго</i> _____	<i>Могуће је заокружити један од понуђених одговора</i>
21.	Ако би ти се пружила прилика да волонтираш, где би најрадије волонтирао/ла?	_____ ☐ Нисам заинтересован/а за волонтирање	<i>Могуће је или навести назив или опис типа организације или одабрати опцију да није заинтересован за волонтирање.</i>

IV тема: Очекивање младих и потребе за ОК

22.	У току је обликовање садржаја који ће се нудити у раду ОК и занима нас да нам наведеш које би садржаје најпре волео да видиш у оквиру ОК?		
	Спортске активности ☐ Кошарка ☐ Фудбал ☐ Рукомет ☐ Одбојка ☐ Ватерполо ☐ Тенис ☐ Шах ☐ Атлетски клуб ☐ Бициклизам ☐ Нешто друго? _____	Уметничке активности ☐ Цртање и сликање ☐ Стрип ☐ Графити ☐ Вајарство ☐ Фотографија ☐ Филм ☐ Модни дизајн ☐ Позоришне радионице ☐ Музичке радионице	<i>Могуће је заокружити до три понуђена одговора, у оквиру сваке групе активности, осим на питање о неформалном образовању где се могу одабрати два понуђена одговора.</i>

	<p>Курсеви корисних вештина</p> <p>☐ Практичне вештине – које? _____</p> <p>☐ Занати – који? _____</p> <p>☐ Покретање и вођење сопственог бизниса</p> <p>☐ Активно тражење посла</p> <p>☐ Организовање догађаја за младе</p> <p>☐ Прва помоћ</p> <p>☐ Здрав начин живота</p> <p>☐ Писање и менаџмент пројеката</p> <p>☐ Медији и PR</p> <p>Нешто друго? _____</p> <p>Неформално образовање</p> <p>☐ Курсеви страних језика – који? _____</p> <p>☐ Курсеви рачунара и информатике</p> <p>☐ Курсеви пословних вештина</p> <p>Нешто друго? _____</p>	<p>☐ Ликовне радионице</p> <p>☐ Радионице за плес и покрет</p> <p>Нешто друго? _____</p> <p>Радионице</p> <p>☐ Психолошке радионице</p> <p>☐ Дебатни клуб</p> <p>☐ Толеранција</p> <p>☐ Новинарска радионица</p> <p>☐ Волонтерски клуб</p> <p>☐ Хуманитарне акције</p> <p>☐ Заштита животне средине</p> <p>☐ Здрави стилови живота</p> <p>☐ Права младих</p> <p>☐ Клуб за дружење</p> <p>Нешто друго? _____</p> <p>Волели би да се омогуће неки сасвим другачији садржаји/активности/програми/подршка.</p> <p>Шта? _____</p>	<p><i>Могуће је заокружити до три понуђена одговора, у оквиру сваке групе активности, осим на питање о неформалном образовању где се могу одабрати два понуђена одговора.</i></p>
23.	<p>Уколико би се у ОК организовали курсеви за употребу рачунарских програма, који би теби били најпотребнији?</p>	<p>☐ Курс употребе Office програма</p> <p>☐ Photoshop</p> <p>☐ Употреба Интернета</p> <p>☐ Нешто друго? _____</p>	<p><i>Могуће је заокружити два од понуђених одговора</i></p>
24.	<p>Да ли имаш неко посебно интересовање за које би ти требала подршка ОК да би га реализовао (простор, људи, организација)</p>	<p>☐ Да Које? _____</p> <p>☐ Не</p>	<p><i>Могуће је заокружити један од понуђених одговора</i></p>
25.	<p>Да ли би ти био заинтересован да се укључиш у организацију догађаја у оквиру ОК?</p>	<p>☐ Да Који догађаји те посебно интересују? _____</p> <p>☐ Не</p>	<p><i>Могуће је заокружити један од понуђених одговора. Мотивисати испитанике да наведу активности које их посебно занимају.</i></p>
26.	<p>Доста младих се слаже да у Зрењанину нема довољно културних дешавања. Да ли би волео да се у ОК подржава културно стваралаштво младих и/или да ОК организује догађаје који обogaђују културну понуду за младе?</p>	<p>☐ Да Који? _____</p> <p>☐ Не</p>	<p><i>Могуће је заокружити један од понуђених одговора. Ако кажу Да, посебно их питати да ли су заинтересовани више за подршку културном стваралаштву или за организовање културних дешавања</i></p>

V тема: Информисање о програмима ОК

27.	<p>Како теби највише одговара да се информишеш о дешавањима, активностима и програмима који се одвијају у оквиру ОК?</p>	☐ Преко радија. <i>Који? _____</i>	<p><i>Могуће је заокружити до три понуђена одговора. Навести испитанике да кажу и где би волели да дођу до информација (која друштвена мрежа, који радио, који кафић итд.).</i></p>
		☐ Путем локалне телевизије. <i>Које? _____</i>	
		☐ Путем друштвених мрежа? <i>Које посебно? _____</i>	
		☐ Путем флајера у кафићу. <i>Ком? _____</i>	
		☐ Преко пријатеља	
		☐ Слањем месечног програма омладинског клуба и-мејлом на твоју адресу	
		☐ Преко огласне табле у школи/јавним местима у граду. <i>Којим? _____</i>	

VI тема: Препознавање додатних ресурса за рад ОК

28.	Да ли постоји нека особа, НВО, институција (представник), предавач или програм које бисте волели да видите у ОК?			<p><i>Наводиш испитанике да дају што конкретније одговоре, али их треба усмеравати да буду реалистични.</i></p>
	Име	Програм, активност коју реализује	Контакт (ако испитаник има)	

29.	<p>Да ли ти поседујеш неку вештину и таленат, познајеш посебно добро неку тему или имаш неко посебно искуство које би желео да поделиш са другим младима који посећују ОК?</p>	☐ Да <i>Опиши укратко:</i> _____	<p><i>Одабрати један од понуђених одговора, а ако је одговор Да, замолити испитаника да наведе за шта је талентован.</i></p>
		☐ Не	

30.	<p>Да ли желиш да нам оставиш своју и-мејл адресу или контакт да бисмо те обавештавали о програмима, активностима и могућностима за укључивање у рад у ОК?</p>		<p><i>Опционо, не инсистирати.</i></p>
-----	--	--	--

ХВАЛА НА САРАДЊИ!

1.4. Кампања – промоција у заједници

▪ Марија Миливојевић

Кампања као подршка процесу

У **фази мобилизације** треба јасно приближити свим младима и одраслима идеју зашто је ОК у заједници важан за заједницу и младе, и то кроз све кораке у мобилизацији:

1. У **фази мапирања ресурса** делити материјале о иницијативи на састанцима са потенцијалним партнерима, организовати јавне догађаје на којима треба позивати групе и појединце да узму учешће у иницијативи и да попуне упитнике, расписати конкурс за предаваче, тренере, радионичаре итд.

2. У **фази изградње партнерства – коалиција у заједници** – објавити потписивање меморандума преко медија, гостовања партнера у медијима итд.

3. У **фази истраживања** најавити истраживање преко медија, расписати позив за обуку истраживача, делити материјале испитаницима итд.

Овако се додатно мобилише заједница и обезбеђује транспарентан процес у коме могу да учествују сви заинтересовани.

У **фази пилотирања програма** неопходна је промоција програма и простора са позивом младима да присуствују активностима, али и да се активно укључе у креирање простора и програма тако што ће се јавно и за младе атрактивно направити низ догађаја који обележавају почетак рада ОК, организовати консултативне активности које обезбеђују да млади узму учешће у планирању активности у ОК. Посебно је значајно осмишљавање сталних и атрактивних промоција активности у ОК и навикавање заједнице на то да се активности одигравају континуирано и да се информације могу добити на одређеним пунктовима, у виртуелним просторима итд.

Као што је већ речено, кампања има најважнију улогу у промоцији и обавештавању заједнице о иницијативи за отварање ОК, а касније у промоцији активности и мотивисању младих да се укључе у рад ОК. Кампања континуирано прати сваки корак/поткорак у реализацији активности, представља подршку у процесу успостављања ОК и инструмент за постизање што квалитетнијих резултата сваке појединачне фазе. Кампања има за циљ да мотивише и мобилише што већи број младих и одраслих да се прикључе процесу, те да на тај начин допринесе изградњи осећаја „власништва“ заједнице и младих над иницијативом и радом ОК.

Кампању треба добро стратешки осмислити и припремити. Наравно, најважније је да се дефинише јасна порука, која треба да понуди јасан одговор на питање зашто је важан ОК и какву корист од отварања ОК имају заједница и млади. У циљу дефинисања што јасније, атрактивније и звучније поруке, као и целе стратегије комуникације за сваку од фаза, препорука је да се организују сесије планирања са иницијалном групом заинтересованих појединаца/актера, који се током фазе мобилизације прикључују процесу. Стратегија комуникације и основна порука се разликују од фазе до фазе. У зависности од фазе дефинишу се циљне групе и њима прилагођене поруке и канали комуникације. Циљна група кампање могу бити потенцијални коалициони партнери (НВО, институције, формалне и неформалне групе младих), корисници/креатори простора

(различите групе младих из конкретне општине/града), потенцијални ресурси (појединци који поседују значајна знања и вештине), организације и институције. Све ово говори у прилог томе да кампања представља значајну подршку процесу без које ОК не може да заживи у заједници.

Посебну циљну групу, која представља изазов за све који имају искуства у развоју различитих интервентних програма за младе, представљају тзв. пасивни млади. Они су централна циљна група. Кампања игра значајну улогу у досезању и мотивисању младих да се укључе у активности ОК. Посебно је критичан тзв. „први долазак“, прво учешће, а за то често нема јасног рецепта. Ипак, искуства показују да атрактивни канали комуникације, необични, виспирени, креативни, другачији начини комуницирања са младима, излазак на места где се они окупљају и која доживљавају као своја представљају ефектне, мотивишуће позиве на које се млади радије одазивају.

Поред тренутно популарних онлајн мрежа које, како искуства показују, представљају значајно средство за постизање видљивости активности, али не тако ефикасно у савлађивању препреке „првог доласка“, важно је практиковати алтернативне, директне канале комуникације како би се дошло до што већег броја младих, посебно маргинализованих група младих, и додатно испитале њихове потребе и очекивања, односно како би се и они укључили у процес.

Поруке и канали комуникације треба да одговарају циљној групи младих, да буду разумљиви и промовишу њихову добродошлицу у ОК. У мултиетничким срединама кампања мора бити вишејезична, а приликом досезања младих из различитих социо-економских група мора се водити рачуна о нивоу образовања и доступности различитих канала комуникације. Учешће различитих младих у реализацији кампање даје јој додатну вредност и јачину. Кампања је огледало принципа инклузивности који је један од основних принципа рада ОК.

Корисне напомене о успешним кампањама

1. Разговарајте са младима, вашим корисницима.
2. Сегментирајте публику/групе којима се обраћате.
3. Позиционирајте свој „производ“ – ОК.
4. Упознајте „конкуренцију“ – шта одвлачи младе од ОК.
5. Изађите, идите тамо где је ваша публика, где се млади окупљају.
6. Користите различите приступе, начине промоције, канале информисања.
7. Испробавајте, испробавајте, испробавајте – сазнајте како млади виде то што радите, да ли им се свиђа.
8. Градите партнерства са сарадницима – трендсетерима међу младима, групама/организацијама које млади цене.
9. Евалуирајте колико сте успели, шта можете боље.

**УГРАДИТИ СОЦИЈАЛНИ МАРКЕТИНГ
У ВАШУ ИНИЦИЈАТИВУ**, Nedra Kline Weinreich
Чланак објављен у часопису
Social Marketing Quarterly (јул, 1995).

Шта је герилски маркетинг?

Герилски маркетинг је неконвенционални систем тактика и маркетинг промоција које се заснивају на малом буџету. У савременој маркетиншкој пракси термин *герилски маркетинг* означава брзе, динамичне и неконвенционалне маркетиншке методе којима не прибегавају само највећи играчи на тржишту, већ и они сасвим мали и/или средњи.

Џеј Конрад Левинсон

Герилска кампања је КРЕАТИВНА, ХРАБРА, БЕЗОБРАЗНА, ГЛАСНА, ПОБУЊЕНИЧКА И СПЕКТАКУЛАРНА!

Успешна герилска кампања: не оставља равнодушним, шири се од уста до уста, ПОКРЕЋЕ!

Директна, лична кампања се може спровести путем састанака, презентација, радионица, неформалних сусрета на улици, у школама, кафићима итд. и пружа нам могућност да питањима и потпитањима дубље истражимо интересовања, потребе, очекивања, мотивацију, отпоре и односе, да дођемо до неких нових информација, али и да мотивишемо младе да се укључе у процес. У ту сврху посебно је користан концепт герилског маркетинга, чија снага лежи у доступности, креативности и атрактивности, а који је примерен могућностима за информисање младих у мањим местима и при томе не изискују велике трошкове.

Кампања је важна стратегија не само у промоцији активности ОК већ и у промоцији вредности, жељених понашања, друштвених промена и сл., чиме се утиче на решавање проблема младих у заједници и одговарање на њихове потребе, што представља основни разлог за отварање и рад ОК у датој заједници.

Кампањом се могу мењати погледи младих у заједници, може се утицати на активацију младих, могу се подржавати програмске активности ОК кроз, на пример, промоцију образовања и волонтирања, превенцију и смањење ризичних понашања код младих, промоцију активнијег коришћења различитих услуга у заједници итд.

Различити циљеви које кампања може ефективно да оствари још једном потврђују њен значај, али и потребу за планирањем њене реализације, сегментирањем порука, утврђивањем динамике и тимова младих који ће се бавити појединим задацима у оквиру кампање. Праћење ефеката кампање помаже да се она правовремено модификује и унапреди, а планирање задатака за младе који спроводе кампању треба да обухвати и прикупљање повратних информација о ефектима, задовољству корисника, новим могућностима и каналима комуникације и сл.

Кампања за отварање ОК у општини Темерин

Кампања је имала два дела: (1) припрема – активност селидбе КЗМ у нови простор и опремање ОК, што је окупило младе и инспирисало их да развију кампању за отварање ОК. Како је ОК опремљен тако да се омогући приступ и младима са инвалидитетом, тим младих волонтера је такође био инклузиван. Током ове фазе снимљен је и филмић од 15 минута који је представио део радног процеса и објаснио шта је то ОК, а шта КЗМ. Припремљен је и промотивни материјал (на српском и мађарском): мајице, бланко плакати, плакати за отварање, USB флеш меморије, леци који су објашњавали шта је ОК, а шта КЗМ. Посебна пажња посвећена је обавештавању партнера и институција, што је реализовано штампањем позивница за институције, partnere и сараднике, у сарадњи са ученичким парламентом СШ „Лукијан Мушицки“.

Акција одбројавања – Десет дана пре отварања ОК направљен је Facebook догађај, сви у организацији су ставили исту профилну слику и мењали смо насловну фотографију на личном профилу, на страници КЗМ и на догађају у складу са бројем дана колико је остало до отварања. Фотографије су осмишљене заједно са младима и на њима су млади представили одређени број дана (10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2). Број 1 је урађен као GIF анимација (одбројавање са поруком – „Сутра отварамо“). Забележен је 30 пута већи број особа које су виделе наше активности на FB страници од уобичајеног.

Дан Д – Отварање ОК су осмислили млади, а они који су учествовали у целом процесу били су и главне „звезде“ догађаја. Свако је имао своју улогу за тај дан. Од центра Темерина до ОК водиле су стрелице које су направљене изолир траком на бетону, а у центру је била и екипа која је промовисала програм за тај дан. Отварању су присуствовале различите званице, програмом су приказани потенцијали и сарадници ОК (изложбе радова, фотографија и активности), организована је и забава (supercool цртање под неонским светлом и DJ Master Flow) за све младе, као и изненађење, тј. дружење и пригодни поклони за све волонтере који су учествовали у отварању ОК. Отварању је присуствовала и екипа РТВ Војводина која је објавила догађај у вестима и направила прилог у омладинској емисији на мађарском језику.

КОРАК 2: УСПОСТАВЉАЊЕ, ПИЛОТИРАЊЕ И ЕВАЛУАЦИЈА ПРОГРАМА

Следећи корак у процесу успостављања клуба јесте развој и пилотирање програма. Програм клуба се креира на основу података добијених путем квантитативног и партиципативног истраживања и на основу резултата мапирања ресурса. Наиме, усклађивањем препознатих потреба са расположивим ресурсима омогућава се максимум – адекватан, функционалан, финансијски изводљив и одржив програм који одговара потребама и очекивањима младих. Програм клуба креирају чланови и чланице програмског савета ОК (потписници меморандума о заједничкој сарадњи), а препоручује се да се одвоји време за анализу података истраживања и мапирања и за доношење одлука о пилот програму ОК. Корисно је организовати сесију планирања на којој ће се поставити програм за 2–3 недеље рада ОК и направити план за припрему активности, као и промоцију. У току пилотирања програма не треба очекивати да се креира програм који ће обезбеђивати велики број сати рада, већ се треба усмерити на испробавање различитих активности и процене колико су оне атрактивне и колико их млади препознају.

Препоручује се да иницијални програм не буде презахтеван за реализацију, јер је то уједно и период уходавања, и за програмски савет и за менаџерски тим ОК који ради на спровођењу програма. Искуства из градова у којима је реализован

Пример агенде сесије планирања програма

11.00 – 11.20	<i>Отварање</i>
- Упознавање и представљање агенде
11.20 – 12.00	<i>Презентација досадашњих активности у успостављању ОК</i>
- Презентација резултата истраживања – квантитативно и партиципативно
12.00 – 13.00	<i>Анализа резултата истраживања по групама</i>
- Заједничка дискусија о кључним налазима и препорука за дефинисање пилот програма ОК
13.30 – 14.15	<i>Мапирање ресурса/услуга у заједници</i>
- Презентација пописаних услуга/програма појединаца/група/ НВО/институција
- Дискусија
14.15 – 15.45	<i>Израда пилот програма ОК</i>
- Представљање примера програма – презентација
- Израда програма – рад у малим групама
15.45 – 16.00	<i>Затварање</i>
- Резиме урађеног
- Договор око динамике наредних активности

Пример индикатора развијених у оквиру PBILD пројеката развијених уз подршку SECONS-а

Индикатори усмерени на праћење развоја ОК:

- Успостављен менаџмент у ОК
- Успостављена структура/процедуре у раду ОК
- Обезбеђена средства за рад ОК кроз локални буџет
- Обезбеђена средства за рад ОК од донатора кроз заједничке иницијативе партнера

Индикатори усмерени на праћење рада ОК:

- Број и врста партнера ОК (формалне/неформалне, осетљиве групе, етничке групе, институције)
- Број и врста едукација којима се стичу нове вештине (периодични/стални)
- Број и врста иницираних/успостављених сервиса за младе у оквиру ОК (Инфо сервис, каријерно информисање, волонтерски сервис и сл.)
- Број подржаних младих/неформалних група младих у развоју њихових идеја/иницијатива
- Број и структура корисника
- Број волонтера редовно ангажованих у раду ОК (по полу, етничкосту, узрасту)
- Број младих који су стекли специфичне вештине (завршили различите едукације или кроз неке друге облике рада)
- Број нових заинтересованих корисника – тражња за услугама ОК (регистровати и оне који су заинтересовани а нису укључени у нпр. едукативне активности)
- Задовољство корисника понуђеним садржајима

пилот програм показују да је довољно започети рад са три до пет активности недељно, а онда полако, како стижу повратне информације са терена, повећавати број активности.

Искуство такође показује да је за промоцију ОК међу младима корисно да се крене од мање структурисаних активности, тзв. *активности дружења*. Управо то потврђује искуство словеначких омладинских центара (ОЦ) – сви су започели свој рад промовишући ОЦ као место за дружење младих. Комбинација друштвених и спортских активности, креативно-уметничких радионица и мање структурисаних едукативних активности представља добар садржај за почетак рада ОК. Корисно је такође имати на уму да оне активности које су се показале атрактивне, па се континуирано спроводе из недеље у недељу, треба организовати у јасно дефинисаним терминима, што ће међу младима створити навику да долазе на такве програме.

За континуитет рада и раста ОК веома је важно од почетка размишљати о успостављању сервиса – Инфо сервис, Волонтерски сервис, Сервис за вођење каријере. Сервиси значајно подупиру рад ОК и представљају континуиране активности за досезање већег броја младих из различитих група, али и за дефинисање улоге ОК у односу на друге услуге у заједници. Инфо сервис заузима важно место у решавању проблема информисања младих и у промоцији рада ОК у заједници и тиме омогућава да млади лакше препознају корист од ОК. Због тога ће у тексту који следи бити детаљно представљени инфо сервис и предложени кораци за успостављање таквог сервиса.

Активности из креираног програма организује и реализује менаџерски тим (МТ), од-

носно особа која предводи тим – менаџер ОК. Њихов задатак је да логистички обезбеде реализацију активности, да припреме предаваче/водитеље активности и воде рачуна о реализацији активности. Поред обезбеђивања квалитетног спровођења програма, МТ је одговоран да реализује кампању, односно да промовише и обавести младе о будућим активностима у ОК.

Праћење и оцењивање успешности рада ОК

Мониторинг (праћење) и евалуација (оцењивање успешности) рада представљају важне и захтевне активности од којих зависи даљи развој ОК. Управо зато систем за праћење и оцењивање треба брижљиво развијати, корак по корак. За почетак треба развити упитнике за редовно оцењивање сваке појединачне активности у ОК (на пример тренинзи, предавања итд.), појединачних услуга које се пружају младима, али и упитнике који ће осим конкретних активности оцењивати генерално рад ОК, односно омогућити младима да дају идеје усмерене на развој концепта/програма/нових услуга. Да би се на основу добијених инпута могла креирати адекватна интервенција/промена, неопходно је да се прикупљене информације о задовољству/интересовањима различитих група младих похрањују у посебне базе података, које су направљене за ту сврху.

У зависности од развијености система за праћење и евалуацију, могуће је прикупљати различите податке. Шта ће се тачно пратити, односно шта ће бити тзв. индикатори или показатељи колико смо по различитим питањима били успешни, представља такође тему о којој треба постићи договор на програмском савету. Листа показатеља успеха развија се током времена и може се мењати у зависности од конкретних фокуса/потреба. Показатељи могу бити квантитативни подаци који говоре о генералној посећености ОК, о посећености појединачних активности, о томе колико појединачне групе посећују активности, о структури посетилаца (број младих жена и младића, припадника одређених рањивих/мањинских група итд.), о броју укључених партнера, подржаних формалних и неформалних група, броју реализованих активности, броју младих који се редовно информишу кроз Инфо сервис итд. Поред квантитативних показатеља о томе колико смо успешни у развоју ОК, значајно је развијати инструменте за праћење квалитативних промена – праћење задовољства добијеним услугама, тренинзима, праћење промењених ставова о различитим питањима (нпр. о социјалној дистанци између различитих група младих), праћење личног и професионалног развоја корисника ОК итд. На основу добијених података менаџер ОК прави месечне и кварталне извештаје о постигнутим резултатима и указује на критичне тачке које захтевају даљу интервенцију. Као што смо већ нагостили, прављење система за праћење и оцењивање успеха је озбиљан задатак, који се постепено развија и захтева едукацију, како људи из менаџерског тима, тако и представника у програмском савету. У прилозима бр. 6 и 7 представимо примере инструмената који могу послужити новоствореним ОК да започну активности праћења и евалуације, а који су развијени током спровођења пилот програма на југу Србије.

На крају истичемо да треба обезбедити да се програм и активности ОК одржавају и промовишу континуирано, што подразумева редовно окупљање ПС, посебно у почетку рада ОК, који ће на основу извештаја менаџера ОК одлучивати о активностима и начинима

промоције. Редовни састанци програмског савета омогућиће да се правовремено реагује на потенцијалне изазове и да клуб не прави паузу у раду. Као и у случају свих корака и поткорака, да би одређене активности заживеле, да би сам клуб заживео и имао своју функцију потребни су време, посвећеност и стрпљење. Примери пилот програма из различитих ОК дати су у прилогу 8.

Прилог 6: Пример анкетног упитника за праћење ефеката програма ОК

Упитник који представљамо настао је као резултат подршке невладине организације SECONS омладинским клубовима у Лесковцу, Владичином Хану и Прешеву у развијању система за праћење ефеката програма ОК на локалном нивоу, у оквиру PBILD програма. Упитник је имао три циља:

Циљ 1: Измерити степен етничке толеранције младих који се пријављују за програме ОК/КЗМ

Овај део упитника има за циљ да упореди ставове полазника програма ОК/КЗМ са ставовима опште популације младих у датој средини. У том смислу, препорука је да узорак испитаника буде састављен од 50 случајно одабраних младих који нису полазници програма ОК/КЗМ.

Циљ 2: Измерити ефекат програма ОК/КЗМ на промену степена етничке толеранције

С обзиром на чињеницу да PBILD програм треба да унапреди међуетничку сарадњу у општинама на југу Србије, за постизање другог циља потребно је да млади који приступају програму на првој активности попуне овај део упитника, као и у моменту када завршавају програм (или најкасније 30 дана по окончању програма).

Циљ 3: Омогућити процену задовољства полазника радом ОК/КЗМ

За постизање трећег циља користе се упитници попуњени по окончању програма.

У наставку представљамо упитник. Препорука је да уколико упитник не попуњавају СВИ полазници програма, него само одабрани узорак полазника, тај узорак не буде мањи од 40.

УПИТНИК ЗА ПРАЋЕЊЕ ЕФЕКТА ПРОГРАМА ОМЛАДИНСКИХ КЛУБОВА/КЗМ

1.	Колико имате година? _____
2.	Пол ? 1) М 2) Ж
3.	Статус 1) Ученик/ца 2) Студент/киња 3) Запослен/а 4) Незапослен/а
4.	Да ли сте чули за Омладински клуб или за Канцеларију за младе? 1) ДА 2) НЕ
5.	Да ли сте учествовали у некој од активности Омладинског клуба/Канцеларије за младе? 1) ДА. У којој врсти активности сте учествовали? _____ 2) НЕ до сада, ово је први пут 3) НЕ, никада нисам учествовао/ла
ПИТАЊА ЗА ОНЕ КОЈИ СУ ВЕЋ УЧЕСТВОВАЛИ	
6.	Колико сте били задовољни квалитетом активности у којој сте учествовали? 1) Врло задовољан/на 2) Задовољан/на 3) Незадовољан/на 4) Врло задовољан/на Молимо образложите: _____
7.	Како сте сазнали за активност/програм ОК или КЗМ у коме сте учествовали? _____
8.	Колико често сте посећивали ОК или манифестације у организацији ОК или КЗМ у протеклих шест месеци? 1) Ово је први пут 2) Често, сваке седмице 3) Повремено, пар пута месечно 4) Ретко, пар пута у протеклих шест месеци
9.	Да ли сте у оквиру програма Омладинског клуба/КЗМ сарађивали са младима који нису Ваше националности? 1) НЕ 2) ДА, по први пут сам сарађивао са младима друге националне припадности 3) ДА, није ми први пут да сарађујем са младима друге националне припадности

ПИТАЊА ЗА СВЕ

10.	<p>Да ли сте раније учествовали у неким сличним активностима које нису организовали ОК/КЗМ?</p> <p>1) ДА. У којој врсти активности сте раније учествовали? 2) НЕ</p>		
11.	<p>Да ли сте били у контактима са неким ко није Ваше националности?</p> <p>1) Сретали смо се на јавним местима (кафићи, кафане, концерти, спортски догађаји, друга јавна окупљања) 2) Ишли смо у исту школу 3) Радил смо у истој фирми 4) Живели смо у непосредном суседству 5) Дружили смо се и посећивали 6) Имали смо блиске породичне односе</p>	ДА ДА ДА ДА ДА ДА	НЕ НЕ НЕ НЕ НЕ НЕ
12.	<p>Да ли бисте прихватили следеће личне односе са особом албанске националности?</p> <p>1) Да излазите на иста места 2) Да буде са Вама у истом разреду 3) Да заједно похађате различите повремене активности 4) Да Вам буде комшија 5) Да се с њом дружите и посећујете 6) Да са њом ступите у брак</p>	ДА ДА ДА ДА ДА ДА	НЕ НЕ НЕ НЕ НЕ НЕ
13.	<p>Да ли бисте прихватили следеће личне односе са особом бошњачке националности?</p> <p>1) Да излазите на иста места 2) Да буде са Вама у истом разреду 3) Да заједно похађате различите повремене активности 4) Да Вам буде комшија 5) Да се с њом дружите и посећујете 6) Да са њом ступите у брак</p>	ДА ДА ДА ДА ДА ДА	НЕ НЕ НЕ НЕ НЕ НЕ
14.	<p>Да ли бисте прихватили следеће личне односе са особом ромске националности?</p> <p>1) Да излазите на иста места 2) Да буде са Вама у истом разреду 3) Да заједно похађате различите повремене активности 4) Да Вам буде комшија 5) Да се с њом дружите и посећујете 6) Да са њом ступите у брак</p>	ДА ДА ДА ДА ДА ДА	НЕ НЕ НЕ НЕ НЕ НЕ
15.	<p>Да ли бисте прихватили следеће личне односе са особом српске националности?</p> <p>1) Да излазите на иста места 2) Да буде са Вама у истом разреду 3) Да заједно похађате различите повремене активности 4) Да Вам буде комшија 5) Да се с њом дружите и посећујете 6) Да са њом ступите у брак</p>	ДА ДА ДА ДА ДА ДА	НЕ НЕ НЕ НЕ НЕ НЕ

Прилог 7: Предлог структуре извештаја

- Период извештавања:

1. Програм активности у ОК

бр.	Активности/ услуга у ОК	Динамика реализације	Број и профил учесника	Предавач/ НВО/ институција	Оцена – евалуација	Коментари
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						
7.						

- Најбоље посећене/најбоље оцењене (навести из евалуације и/или објаснити како се дошло до ове информације, објаснити зашто се учесницима свиђа):
- Најмање посећене/најниже оцењене (навести из евалуације и/или објаснити како се дошло до ове информације, објаснити зашто се учесницима не свиђа):
- Предлози учесника за нове активности (навести из евалуације и/или објаснити како се дошло до ове информације)
- Коментари/предлози/закључци менаџера ОК (дати своје виђење успешности реализације плана, навести размишљања о наставку активности, навести проблеме/тешкоће и могуће начине за њихово решавање):

(доставити нови план активности или тако што се уноси у документ или тако што се прилаже уз документ)

2. Рад са представницима Програмског савета

бр.	Датум реализације састанка	Појединачни/ заједнички	Број учесника	Теме дневног реда	Закључци
1.					
2.					
3.					

- Коментари/закључци менаџера ОК (дати своју оцену рада са ПС, заинтересованости партнера, планове за наставак рада, навести добре резултате итд.):

Предлози за унапређење рада (навести тешкоће и могућу стратегију за њихово савладавање)

3. Промоција ОК

бр.	Активности	Датум/ период реализације	Број директних учесника	Број индирект. учесника	Опис активности	Промо материјал	Коментари о успешности акције/ активности
1.							
2.							
3.							

- Коментари менаџера ОК (дати своју оцену рада на промоцији ОК, планове за наставак рада, навести добре резултате итд.):

Предлози за унапређење рада (навести тешкоће и могућу стратегију за њихово савладавање):

4. Рад менаџерског тима

- Коментари менаџера ОК (укратко описати сарадњу у тиму, поштовање описа послова, навести главне тешкоће и могућности за савладавање итд.).

Прилог 8: Пример – пилот програми

- ОК Лесковац

ПОНЕДЕЉАК	УТОРАК	СРЕДА	ЧЕТВРТАК	ПЕТАК	СУБОТА	НЕДЕЉА
<i>28. јануар</i>	<i>29. јануар</i>	<i>30. јануар</i>	<i>31. јануар</i>	<i>1. фебруар</i>	<i>2. фебруар</i>	<i>3. фебруар</i>
Енглески језик Бубњеви Драмска секција	Бубњеви Team building	Енглески језик Драмска секција	Енглески језик Team building	Драмска секција Сваког 1. истраживање о информис.	Немачки језик	Немачки језик Бас гитара
<i>4. фебруар</i>	<i>5. фебруар</i>	<i>6. фебруар</i>	<i>7. фебруар</i>	<i>8. фебруар</i>	<i>9. фебруар</i>	<i>10. фебруар</i>
Енглески језик Бубњеви Драмска секција Инфо кутак	Бубњеви Превенција болести зависности Инфо кутак	Енглески језик Драмска секција Инфо кутак	Енглески језик Инфо кутак	Драмска секција Крај конкурса за реп песму Инфо кутак	Немачки језик Инфо кутак	Немачки језик Бас гитара Инфо кутак
<i>11. фебруар</i>	<i>12. фебруар</i>	<i>13. фебруар</i>	<i>14. фебруар</i>	<i>15. фебруар</i>	<i>16. фебруар</i>	<i>17. фебруар</i>
Енглески језик Бубњеви Драмска секција Инфо кутак Инфо билтен	Бубњеви Уникатне рукотворине Инфо кутак	Енглески језик Драмска секција Инфо кутак	Енглески језик Уникатне рукотворине Инфо кутак	Драмска секција Инфо кутак	Немачки језик Инфо кутак	Немачки језик Бас гитара Инфо кутак

- ОК Прешево

ПЕТАК	СУБОТА	НЕДЕЉА	ПОНЕДЕЉАК	УТОРАК	СРЕДА	ЧЕТВРТАК
<i>1. фебруар</i>	<i>2. фебруар</i>	<i>3. фебруар</i>	<i>4. фебруар</i>	<i>5. фебруар</i>	<i>6. фебруар</i>	<i>7. фебруар</i>
Едукација о здрављу 12 ⁰⁰ –13 ³⁰	Енглески језик 10 ⁰⁰ –11 ³⁰ (1. група)	Курс компјутера 12 ⁰⁰ –13 ³⁰	Вођство и каријера 15 ⁰⁰ –17 ⁰⁰ (2 групе)	Радионица о волонтеризму (2 групе) 15 ⁰⁰ –18 ⁰⁰	Радионица преговарање и дебата (2 групе) 14 ³⁰ –16 ⁰⁰	Конверзација, тема волонтер – English language Врање 12 ⁰⁰ –13 ³⁰ (1. група) 17 ³⁰ –19 ⁰⁰ (2. група)
Аматерско позориште 17 ³⁰ –19 ³⁰	Енглески језик 14 ⁰⁰ –15 ³⁰ (2. група) Радионице фотографије и сликања 17 ⁰⁰ –18 ³⁰	Курс компјутера 14 ⁰⁰ –15 ³⁰ Мали фудбал (слободни термин) 22 ⁰⁰ –23 ⁰⁰	Пројекција филмова 20 ⁰⁰ –22 ⁰⁰	Мали фудбал (слободни термин) 22 ⁰⁰ –23 ⁰⁰		Радионица о новинарству (1. група) 15 ⁰⁰ –17 ⁰⁰

- ОК Владичин Хан

ПОНЕДЕЉАК	УТОРАК	СРЕДА	ЧЕТВРТАК	ПЕТАК	СУБОТА	НЕДЕЉА
<i>28. јануар</i>	<i>29. јануар</i>	<i>30. јануар</i>	<i>31. јануар</i>	<i>1. фебруар</i>	<i>2. фебруар</i>	<i>3. фебруар</i>
Објављивање конкурса за нај идеју	Омладинско позориште	Обука за писање CV-а	Обука за писање бизнис плана	Обука за писање бизнис плана (други дан)	Омладинско Позориште Вече филма	Турнир П.Е.С.
<i>4. фебруар</i>	<i>5. фебруар</i>	<i>6. фебруар</i>	<i>7. фебруар</i>	<i>8. фебруар</i>	<i>9. фебруар</i>	<i>10. фебруар</i>
Селекција конкурса	Радионица пројектног менаџмента	Радионица пројектног менаџмента	КИК Реални сусрет	Разговор са страним волонтером	Вече филма	Омладинско позориште Турнир NBA
<i>11. фебруар</i>	<i>12. фебруар</i>	<i>13. фебруар</i>	<i>14. фебруар</i>	<i>15. фебруар</i>	<i>16. фебруар</i>	<i>17. фебруар</i>
Графити	Радионица пројектног менаџмента	Радионица пројектног менаџмента	Новинарска радионица	Оснивање дебатног клуба	Омладинско позориште Радијска емисија	Турнир FIFA Журка

• ОК Зрењанин

ПОНЕДЕЉАК	УТОРАК	СРЕДА	ЧЕТВРТАК	ПЕТАК	СУБОТА	НЕДЕЉА
<i>1. април</i>	<i>2. април</i>	<i>3. април</i>	<i>4. април</i>	<i>5. април</i>	<i>6. април</i>	<i>7. април</i>
		20 ⁰⁰ Фото радионица	20 ⁰⁰ HIP HOP Brake Dance Вече друштвено-спортских игара (стони тенис, друштв. игре, FIFA 2013)			23 ⁰⁰ Пројекција филма
<i>8. април</i>	<i>9. април</i>	<i>1. април</i>	<i>10. април</i>	<i>11. април</i>	<i>12. април</i>	<i>13. април</i>
20 ⁰⁰ Здрави стилови живота Превенција и рано откривање рака грлића материце и рака дојке		20 ⁰⁰ Трибина о религији	20 ⁰⁰ HIP HOP Brake Dance Вече друштвено-спортских игара (стони тенис, друштв. игре, FIFA 2013)			23 ⁰⁰ Пројекција филма
<i>14. април</i>	<i>15. април</i>	<i>16. април</i>	<i>17. април</i>	<i>18. април</i>	<i>19. април</i>	<i>20. април</i>
20 ⁰⁰ Здрави стилови живота Љубав и заљубљеност		20 ⁰⁰ Музичка радионица	20 ⁰⁰ HIP HOP Brake Dance Вече друштвено-спортских игара (стони тенис, друштв. игре, FIFA 2013)			
<i>21. април</i>	<i>22. април</i>	<i>23. април</i>	<i>24. април</i>	<i>25. април</i>	<i>26. април</i>	<i>27. април</i>
20 ⁰⁰ Здрави стилови живота Контрацепција и ППИ						

Развој и рад волонтерског сервиса у КЗМ Обреновац

Група младих окупљена око КЗМ и идеје волонтирања препознала је потребу за покретањем волонтерског сервиса као могућег решења за бројне проблеме локалне заједнице и друштва у целини. Сервис је 5. децембра 2009. године покренула група младих која је иницијално прошла обуку „Локални волонтерски сервис“, по моделу ЛВС у Новом Саду и Бања Луци.

Данас је на локалним волонтерским програмима ангажовано преко 100 младих људи из Обреновца, на међународне кампове годишње оде преко 30 младих из Обреновца, док смо на ЕВС послали до сада петоро људи из Обреновца.

ВС је сервис који повезује волонтере са институцијама и организацијама којима су волонтери потребни, пружа информације о могућностима за волонтерско ангажовање, волонтерским правима и обавезама, као и о условима организовања волонтерског рада и правима и обавезама организатора.

Сервис кроз едукацију, тренинг и саветодавну улогу пружа подршку јавним институцијама и организацијама да креирају и спроводе квалитетне локалне волонтерске програме на основу идентификованих потреба локалне заједнице и потенцијалних корисника програма. Сервис регрутује волонтере и води евиденцију о њима у бази података, обезбеђује квалитетну припрему, додатну едукацију, супервизију, мониторинг и евалуацију реализације програма, као и законитост ангажовања волонтера.

Волонтерски сервис Обреновац

- креира и спроводи квалитетне локалне волонтерске програме
- регрутује и едукује волонтере
- подиже капацитете локалних јавних институција и невладиних организација
- организује локалне волонтерске програме
- шаље волонтере на кампове широм света
- шири вредности волонтирања међу људима

Волонтерски сервис Градске општине Обреновац је програм који обухвата три акције:

1. **Локални волонтерски сервис (ЛВС)** је структура која ради на развоју и спровођењу квалитетног организованог рада са волонтерима (волонтерски менаџмент), дајући кроз тај систем допринос решавању проблема у локалној заједници и успостављајући равнотежу између понуде и потражње за људским ресурсима (волонтерима).

Општина Обреновац је добила сагласност Министарства рада и социјалне политике на програм волонтирања и уписана је у евиденцију организатора волонтирања.

2. **Интернационални волонтерски сервис (ИВС)** – КЗМ Обреновац је од 2010. године контакт тачка за међународне волонтерске кампове, који су краткорочни волонтерски пројекти, у просеку трају 2 недеље и предвиђени су за све људе добре воље између 14 и 65 година. Сви заинтересовани волонтери имају прилику да се пријаве и учествују на неком од преко 2500 волонтерских кампова у преко 60 земаља, уз минималне трошкове. Организатори кампа покривају трошкове смештаја и исхране, а волонтер плаћа трошкове превоза.

3. **Европски волонтерски сервис (ЕВС)** – Градска општина Обреновац је прва општина у Србији која је **добила акредитацију за Европски волонтерски сервис** – ЕВС у оквиру програма „Млади у акцији“ (Youth in Action) Европске комисије. Европски волонтерски сервис омогућава младим људима из Србије (од 18 до 30 година) да као волонтери, радећи на неком пројекту, проведу од 6 до 12 месеци у некој европској земљи. Волонтерима су обезбеђени смештај, храна, осигурање, путни трошкови, курс језика и џепарац.

Најзначајнији локални волонтерски програми су:

- програм „Буди херој“ у Дневном боравку за децу и омладину са сметњама у развоју
- програм „Клик за треће доба“ у Геронтолошком центру Обреновац
- програм у Коњичком клубу Бојчин

Сарађујемо и са свим локалним ОЦД и институцијама, на нивоу активности и једнократних волонтерских акција.

ИНФОРМАТИВНИ ЦЕНТРИ ЗА МЛАДЕ

• Душко Крстић и Адмир Вељовић

Последњих година и у Србији се доста говори о потреби информисања младих, како је информација предуслов за учествовање и како је важно покретати и оснивати инфо центре за младе. Бројна истраживања говоре у прилог оснивања инфо центара, јер управо указују колико је проблем неинформисаности младих актуелан и, што је још значајније, колико и сами млади препознају да је информисање једна од њихових важнијих потреба за коју не знају коме могу да се обрате. Управо зато и млади и запослени у институцијама препознају институције за младе на локалном нивоу као адресе за пружање помоћи и услуга информисања. У оквиру подршке развоју и изградњи капацитета омладинских клубова на југу Србије, коју је подржао UNICEF кроз програм PBILD, развијена је линија подршке за успостављање инфо центра у новонасталим ОК. У оквиру ове подршке, два омладинска радника, представници КЗМ Пријепоље и КЗМ Обреновац, имали су прилику да бораве на раној пракси у три општине на југу Србије (Прешево, Лесковац, Владичин Хан), у два наврата по 10 дана. У тексту који следи дају се основне информације о омладинском информативном раду и представљају се кораци за успостављање инфо сервиса који су пилотирани у три омладинска клуба на југу Србије.

Кључни принципи и историја омладинског информативног рада

Први информативни центри за младе настали су крајем шездесетих година да би се одговорило на потребе јавности. Ти центри су били једини сервис где су млади могли да добију одговоре на многа питања, а да се, као што се често дешавало, млада особа „не шета“ од једног сервиса до другог не успевајући да пронађе оно што тражи.

Затим се 1986. године оснива Европска агенција за информисање и саветовање – ERYICA, чије су чланице организације које координирају омладински информативни рад у својим земљама. У њеном раду учествују организације из већине земаља Европе, али нажалост не и из Србије. Мрежа тренутно обухвата преко 8.000 инфо центара у 36 земаља. Рад организација укључених у мрежу спроводи се на основу принципа наведених у Европској повељи о информисању младих, коју је усвојила и ERYICA.

ERYICA је удружење чланова – најчешће једно тело или организација по земљи. Чланице ERYICA су независне организације које формално сарађују са властима, организације које су делегирале власти, придружене организације које немају формалну сарадњу или сарадничке организације које се баве информисањем младих независно од структура власти.

Године 1990, уз заговарање чланица ERYICA, Савет Европе је усвојио **препоруку (90) 7** која препоручује да земље чланице придају већу пажњу информацијама и саветима које треба пружити младим људима“. Почетком 2001. године регистровано је преко 7.000 **омладинских информативних центара и тачака и преко 12.000 особа које су радиле као радници на информацијама за младе** у 36 европских земаља. Ово је јасан показатељ раста комплексности нашег друштва и потребе за пружањем информација које би помогле младим људима да се снађу у животу и да остваре своје аспирације.

У комплексним, савременим друштвима, посебно у контексту данашње интегрисане Европе, присутни су бројни изазови и могућности. Приступ информацијама и способност њиховог анализирања и коришћења постају све важнији за младе Европљане. Информативни рад за младе им може помоћи да остваре своје тежње и може промовисати њихово учешће у друштву, као активних грађана. Информације треба да буду пружене на начин који проширује изборе доступне младим људима и промовише њихову аутономију и оснаживање. Поштовање демократије, људских права и основних слобода подразумева право свих младих људи на приступ потпуним, објективним, разумљивим и поузданим информацијама, о свим питањима и потребама које они изразе. Ово право на информације је препознато у Универзалној декларацији људских права, у Конвенцији о правима детета, у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода и у препоруци бр. R (90) 7 Савета Европе која се тиче информација и саветовања младих људи у Европи. Ово право је и основа активности Европске уније у области информисања младих. ERYICA је 2004. године усвојила Европску повељу о информацијама за младе.

„Општи“ информативни рад за младе покрива све теме које интересују младе људе и обухвата низ активности: информисање, саветовање, вођење, подршку, успостављање пријатељстава, обуку и тренинге, умрежавање и упућивање на специјализоване сервисе. Ове активности могу пружати или информативни центри за младе, или информативни сервиси за младе у другим структурама, или електронски и други медији. Принципи Европске повеље о информацијама за младе су намењени за примену у свим облицима општег омладинског информативног рада. Они чине основу за минималне стандарде и критеријуме квалитета који треба да се успоставе у свакој земљи као елементи свеобухватног, кохерентног и координисаног приступа омладинском информативном раду, који је део политике за младе.

Шта су „опште“ информације за младе?

Пошто је „информација за младе“ термин којим се описује низ различитих активности које обухватају различите „актере информација“, можда би било корисно да подвучемо специфични карактер „општих“ информација за младе. То је приступ који су усвојили партнери организације ERYICA, а који је био испробаван од краја шездесетих година у многим земљама.

У суштини, то је приступ који је **усмерен ка кориснику**. То значи да информативни центар за младе или сервис усваја као своју почетну тачку питања и потребе младих људи – корисника центра. Ово покрива велики распон питања и проблема, па је центар организован

тако да или директно одговара на велики број тема (отуд термин „општи“ као супротност „специјализованим“ сервисима за информисање у виду професионалне оријентације, здравља итд.) или упућује корисника на други сервис који је компетентан за жељену област.

Центар може пружати и друге услуге које су у складу са његовим основним правилима информисања и саветовања (нпр. омладинска картица, јефтин транспорт или смештај, простор или опрема за омладинске активности, помоћ у организовању омладинских пројеката). Такође може пружати информације из разноврсних извора (званична администрација, удружења, комерцијалне услуге) које промовишу активности и могућности за младе људе. У контактима са сваким корисником појединачно, примарна брига центра или сервиса јесте да одговори на питање које је корисник поставио, без обзира на интересе околине. Центар тежи да ово учини на начин који ће омогућити кориснику да има максималну могућност избора и који ће поштовати његову аутономију и анонимност.

Генерално, „опште“ информације за младе, саветовалишта и сервиси имају следеће карактеристике које се заснивају на Европској повељи о информацијама за младе или на националним стандардима, односно на повељи тамо где повеље постоје:

- они су специфично креирани да одговоре на потребе младих,
- отворени су за све младе људе и нема потребе за заказивањем,
- пружају информације о широком распону тема, у разним облицима, припремљене за младе људе уопште и за групе са специјалним потребама,
- информације су практичне, разноврсне, тачне и редовно се обнављају,
- функционишу на начин који персонализује пријем сваког корисника, поштује поверење, пружа максималну могућности избора и промовише аутономију корисника,
- када је потребно, упућују корисника на компетентнији сервис.

„Општи“ информативни центри за младе (ИЦМ) су специфична форма интервенције која, на основу бројних професионалних принципа, подразумева да је информисање младих људи средство које води ка одређеном циљу и ставља нагласак на повећање њихових опција, учешћа, одговорности и аутономије. Те услуге чине један од многих извора информација доступних младим људима, као што су формалне и неформалне мреже, средства јавног информисања, државне службе и специјализовани сервиси за информисање, о темама као што су здравље и сексуалност, социјална помоћ, могућности које пружа Европа итд.

Ово су нека важна питања о којима треба водити рачуна када се планира отварање информативног центра за младе:

1. Које потребе за информацијама жели да задовољи ИЦМ?
2. Како су ове потребе за информацијама идентификоване и квантитативно одређене?
3. Шта ИЦМ може понудити да би изашао у сусрет локалним потребама за информацијама, а да то већ не нуде други сервиси?
4. Да ли постоје други локални центри за младе који подржавају потребу за предложеним ИЦМ?

5. Коју ће врсту информација ИЦМ пружати и о којим темама?
6. Ако ИЦМ планира да обезбеди услуге саветовања, у којој форми ће оне бити и у којим областима?
7. Како ће ИЦМ доћи до значајног броја младих људи у својој околини?
8. Како ће ИЦМ доћи до различитих младих, посебно маргинализованих младих људи?
9. Које ће методе ИЦМ користити да информише младе људе?
10. Шта ИЦМ подразумева под пружањем „поверљиве и анонимне услуге“?
11. Како ће се млади људи укључивати у планирање, вођење и евалуацију услуга које нуди ИЦМ?
12. Ако ИЦМ планира да буде независан (од државних институција, политичких или комерцијалних интереса), како ће то постићи?
13. Ко ће радити у ИЦМ?
14. Које ће почетне квалификације ИЦМ тражити од својих радника?
15. Које ће врсте тренинга ИЦМ пружати (да ли ће користити интерне или екстерне тренере)?
16. Како ће ИЦМ вршити супервизију над својим радницима?
17. Како ће се евалуирати квалитет услуга које пружа ИЦМ? Ко ће то радити и по којим критеријумима?
18. Где ће ИЦМ бити смештен да би био приступачан младим људима?
19. Како ће изгледати ИЦМ да би био атрактиван и ефикасан?
20. Какав ће бити правни статус ИЦМ?
21. Какав ће бити однос између ИЦМ и државних тела (локалних, регионалних и државних)?
22. Како ће се финансирати ИЦМ?
23. Како ће се ИЦМ водити? Ко ће директор ИЦМ бити одговоран?

Како успоставити инфо сервис у ОК

Идеја „општег“ информационог центра за младе може потећи од једне или две особе које су уочиле празнину у локалним услугама за младе, односно које су посетиле неки од ових центара или читале о њима. Међутим, између зачетка идеје и дана када ће ИЦМ примити своје прве кориснике стоји пут који може бити прилично дуг и пун догађаја.

Развојем омладинских клубова у оквиру PBILD програма се дошло до закључка да се компетенције и перспективе услуге које би биле доступне у омладинском клубу морају развити према смерницама које су преузете од ERYICA, као јединог репрезентативног ауторитета када је у питању област омладинског информативног рада. Услуге које би биле доступне у омладинским клубовима у три општине заснивале би се на потребама и представљале би главни мотив за оснивање ОК као места где се одговара директно на захтеве младих (главни разлог за постојање ОК је недостатак прилагођених међусекторских сервиса оријентисаних на подршку младима у одговарању на изазове 21. века у земљи која је предуго у транзицији) и где се развија комуникација између потреба и могућности.

Развој сервиса у ОК је важан јер се њима промовишу програми доступни у ОК и ствара база волонтера који дају подршку локалном тиму који је формиран у свакој од општина на основу њихове активности у овој области или сличног искуства у невладином сектору.

Ово није изненађујуће када се сетимо шта то све обухвата:

- идентификовање потреба младих људи за информацијама,
- јасно одређивање услуга које ће предложени ИЦМ нудити,
- припремање детаљног плана за прве две или три године пројекта,
- задобијање политичке и финансијске подршке за пројекат отварања и функционисања ИЦМ,
- одређивање и успостављање правног статуса ИЦМ,
- запошљавање и обучавање особља (плаћених и волонтера),
- прикупљање и организовање извора за услуге информисања које пружа ИЦМ,
- одлучивање о организовању и организовање других услуга које пружа ИЦМ,
- промовисање ИЦМ у локалној заједници.

Одабир комбинације услуга

Услуге које ће ИЦМ пружати могу бити веома различите, у зависности од тога које услуге за младе већ постоје у заједници, од тога које су специфичне потребе изразили млади људи и од тога шта је могуће обезбедити уз помоћ расположивих ресурса.

Када се одлучује о услугама које ће бити понуђене, може бити корисно да се ово сагледа у односу на два (или више) нивоа:

- (*први ниво*) приоритетне услуге које ће ИЦМ да понуди у почетку,
- (*каснији ниво*) друге услуге које ће ИЦМ да понуди (када буде имао неопходне ресурсе) у циљу испуњавања своје мисије.

Следећи списак може дати неку идеју о комбинацији услуга које информативни и саветодавни центар за младе може да понуди:

- практичне информације: о услугама и могућностима за младе у локалној заједници, адресе, картице за попусте, забавне и културне активности, активности у слободном времену, смештај,
- права младих: право на социјалну помоћ, права у школи и у породици, промене у законима које се тичу младих људи, служење војске и алтернативе служењу војске,
- приступ специјализованим информацијама (здравље и сексуалност, омладинске иницијативе и програми размене младих, могућности за младе у Европи, правни савети) – многи центри обезбеђују простор у одређено време сваке недеље како би млади могли да се консултују са специјалистима који нуде ове информације, неки центри нуде стална места за специјализоване услуге,
- информације о студијама, професијама, квалификацијама и тренинзима,
- понуде привремених послова и/или помоћ у тражењу посла (припрема за писање CV-а, припрема за интервју),
- индивидуално саветовање везано за личне или породичне проблеме,

- приступ интернету,
- фолдери документације које корисник може слободно да користи (без икакве интервенције особља центра) – на све теме или у одређеним областима, нпр. запослење и каријера, стране земље, теме као што су дрога и сексуалност,
- капацитети и опрема коју појединци или омладинске групе могу да користе бесплатно или по ниским ценама (собе за састанке, видео опрема итд.),
- продаја улазница (концерти, културна дешавање, јефтина путовања итд.) и картица за попусте.
- умрежавање и оснаживање омладинских организација/неформалних група/организација које се баве младима.

Идентификовање потреба младих људи за информацијама

Питајте шест различитих људи које познајете за информације које су потребне младим људима у вашој заједници и вероватно ћете добити 6 веома различитих одговора. Ово на врло једноставан начин показује значај истраживања потреба за информацијама код младих људи као једног од основних корака у процесу стварања ИЦМ.

Велики број потреба за информацијама може се једноставно идентификовати разматрањем у групи за планирање – које услуге за младе и информативни сервиси већ постоје у заједници, а које не постоје. Овај приступ, колико год био користан као први корак, вероватно неће задовољити званичне агенције и агенције које нуде фондове када вас упитају како сте установили потребу за новим центром или услугом.

Спровођење истраживања потреба

У суштини, идентификовање потреба за информацијама код младих људи у заједници је основни корак у стварању ИЦМ и суштински је важно уложити време и енергију у овај процес. Прва група коју треба питати јесу сами млади људи. Ово може и треба да буде урађено на разне начине: упитник у школама, омладинским клубовима и другим местима које посећују млади људи (укључите младе људе у процес, у стварање упитника, у његово дељење и прикупљање, у анализу одговора), састанци са омладинским групама и организацијама и сл. Препознајте чињеницу да, ако питања о потребама долазе само од одраслих, одговори и ниво интересовања и учешћа младих људи углавном неће бити исти као када млади људи постављају питања једни другима.

Такође је важно консултовати што шири дијапазон других сервиса повезаних са младима у заједници о потребама за информацијама које имају млади у тој заједници. Ово ће вам омогућити да добијете прецизнију идеју о ономе што већ постоји и адекватно функционише; тако ћете избећи непотребно дуплирање.

Могуће је да закључци на крају истраживања не буду знатно различити од почетних идеја групе за планирање, али озбиљно истраживање овог питања нуди четири значајне користи:

1. Ако млади људи у заједници имају другачије специфичне потребе за информацијама, вероватно ћете чути за њих.
2. Испитивање младих људи о њиховим потребама је начин да се они укључе и да добију информације о пројекту, што може да доведе до њиховог активног учешћа у раду ИЦМ.
3. Закључци истраживања које обухвата (рецимо) неколико стотина (или хиљада) попуњених упитника, плус састанци са низом омладинских група, много су убедљивији као доказ постојања потреба него индивидуална мишљења људи из групе за планирање.
4. Други постојећи сервиси везани за младе су информисани о предложеном центру, који ће морати блиско да сарађује са њима у будућности.

Мапирање социо-културног окружења

Други аспект припреме за пружање услуга информисања (које су комплементарне са горе поменутих истраживањем) јесте израда „мапа“ социо-културног окружења у коме би ИЦМ функционисао.

Ово подразумева прављење пописа организација и услуга (званичних и волонтерских) које раде са младим људима на локалном нивоу, посебно на информисању или саветодавном раду, а који обухвата националне структуре и коришћење Интернета за младе. Анализирање постојећих извора у специфичним областима ће помоћи не само да се идентификују недостаци већ и да добијемо листу организација са којима ИЦМ може да сарађује у будућности. Прављење таквог пописа може се обавити паралелно у групи за планирање и групи младих људи, а ове две „мапе“ могу показати изненађујуће различите резултате.

Најважнији задаци

Најважнији задаци информативног центра за младе су да буде у могућности да:

1. одговори, моментално и без заказивања унапред, на широк дијапазон различитих питања у различитим областима, која могу доћи од различитих корисника,
2. укаже, уколико ИЦМ нема тражену информацију, на конкретну организацију у којој се тражена информација може добити,
3. у случају када се тражи специјализован одговор, идентификује организацију (или особу у организацији) која може да одговори на питање.

Да би успео да испуни ове три функције, ИЦМ:

- мора да прикупи и организује информације из разних сервиса,
- мора да осигура да запослени у ИЦМ који раде са јавности буду информисани о променама у законима и о осталим важним питањима која утичу на младе људе те да имају приступ изворима са правовременим информацијама,
- мора да организује и одржава контакте и сарадњу са другим сервисима који раде са младима и који имају релевантне изворе информација; када прикупља информације и документацију, ИЦМ мора да обрати посебну пажњу на то да:

1. обезбеди вишеструке изворе како би се осигурао да својим корисницима пружа реалан избор;
2. осигура да његови извори буду поуздани;
3. одржава своју независност од идеолошких, филозофских и комерцијалних интереса;
4. његове информације и документација увек буду „свежи“.

Области информација

Области информација које пружа „општи“ ИЦМ обично обухватају следеће теме и оне су углавном темељ на коме ИЦМ прави попис и класификује документацију:

- студирање
- неформално образовање
- каријера и запослење
- професионална оријентација
- права младих људи
- локални објекти и сервиси за младе људе
- практична питања из свакодневног живота
- слободно време, спорт и културна дешавања
- одмори и путовања
- европске и интернационалне могућности за младе људе

Ова листа није потпуна и може се допуњавати другим областима или информацијама како би задовољила конкретне потребе које млади људи имају.

Дефинисање услуге саветовања у ИЦМ у оквиру ОК

Примарна мисија „општег“ информативног центра за младе је да пружи информације у широком распону тема које ће изаћи у сусрет потребама младих људи у његовом окружењу. Такође, пошто информисање често није довољно, ИЦМ ће развити неке специјализованије услуге које ће му омогућити да пружи савет или саветовање за младе људе. То може учинити преко својих запослених, може препоручити кориснику неки прикладнији сервис информисања или може понудити своје просторије за стручњаке из других агенција који би нудили услуге корисницима ИЦМ, редовно или повремено у одређено време.

Овакви саветодавни сервиси могу корисницима понудити широк распон тема:

- правна саветовалишта
- потрошачка права и права младих
- проблеми у породици и у вези
- сексуалност
- социјална заштита
- професионална оријентација
- помоћ младим људима који се сусрећу са тешкоћама приликом тражења посла
- питања у вези са здрављем
- дроге
- европски програми за младе и могућности које они пружају
- проналажење смештаја
- помоћ младим члановима мањинских група
- помоћ другим групама са специјалним потребама
- помоћ у отварању организације за младе

ИЦМ може развити овакве услуге сам, али у многим областима може ангажовати стручњаке из локалних институција (агенција за социјалну заштиту, запошљавање, системи правне помоћи) или индивидуалне професионалце (плаћене или волонтере). У неким областима, као што је Европски омладински програм, ИЦМ може имати приступ постојећим информационом сервисима који су основани на националном нивоу (као нпр. Eurodesk сервис: www.eurodesk.org).

Укратко – шта је важно знати

Пре свега, треба имати свест о главним принципима и историји омладинског информативног рада, а затим треба знати какве су потребе младих за информацијама (можете урадити истраживање слично оном у Обреновцу, али и у Прешеву, Владичином Хану и Лесковцу).

Потом треба утврдити шта ИЦМ може понудити, коју врсту информација, на које теме, како изгледа, како доћи до већег броја људи итд. Важно је и разумевање основних метода за прикупљање и слање информација, као и мапирање информација и извора информација.

Направите план који:

1. Конкретно дефинише како ћете утврдити потребе младих за информацијама (на који начин ћете испитати потребе младих за информацијама).

Често постоје различита локална истраживања која се могу искористити. Са друге стране, важно је знати и на који начин се информишу млади средњошколци, студенти, запослени и незапослени и које су им информације потребне (прилог 9 – пример упитника).

2. Садржи попис партнера у заједници у области информисања (установе и организације).

На локалном нивоу то могу бити различите институције – дом здравља, центар за социјални рад, одељења Националне службе за запошљавање, различити заводи, установе културе, локална удружења и сл.

3. Конкретно дефинише главне услуге информисања и саветовања које бисте могли да пружате.

У претходном тексту смо већ побројали које то услуге могу бити.

4. Наводи које ћете алате користити за онлајн, а које за офлајн промоцију.

Корисни онлајн алати:

- <http://prezi.com/> – алат за прављење презентација
- <http://mailchimp.com/> – алат за прављење мејл листа
- <https://www.dropbox.com/> – алат за складиштење података на интернету
- <https://www.facebook.com/>
- <https://twitter.com/>

- Онлајн алати могу бити различити интернет сервиси (мејл листе, Фејсбук и Твитер, веб странице), а офлајн алати су плакати, огласне табле по месним заједницама, средњим школама, аутобуским стајалиштима итд.

- Офлајн алати представљају механизам којим се осигурава доступност информација младима из шире популације, до којих се углавном не може доћи преко социјалних мрежа. Имајући то у виду, офлајн

алати су видљиве визуелне форме на местима на којима млади веома често бораве. Углавном се користе постојећа места (у договору са власницима, углавном институцијама) или се креирају посебна места (најчешће у месним заједницама), чиме се услуге доступне младима из урбаног подручја децентрализују у лако доступним формама путем плаката или обавештења.

5. Наводи листу извора информација (конкретне веб сајтове и сл.).

Извори које користимо су углавном ресурси који су се након више година показали као меродавни, репрезентативни и одговарајући за стално информисање младих на ажуран, тачан и користан начин. Они се проверавају на дневној или недељној основи, у зависности од динамике рада ОК или алата који се користе у инфо центру.

6. Садржи динамику коришћења и проверавања тих извора.

Потребно је одредити особу која ће по утврђеној динамици, на пример два пута месечно, прикупљати и проверавати информације.

Рецимо, Марко сваког понедељка у 8 ч проверава одређене сајтове, мејл листе итд. То што прикупи као информације прослеђује на већ утврђен начин.

7. Садржи рокове (активности по недељама за наредни период).

Извор	Време проверавања	Одговорна особа

За даљи рад на ову тему предлажемо следећу литературу:

Европска повеља о информисању младих

<http://duskokrstic.com/wp-content/uploads/2012/12/EVROPSKA-POVELJA-O-INFORMACIJAMA-ZA-MLADE.pdf>

Препорука (90) 7 Савета Европе

<http://duskokrstic.com/wp-content/uploads/2012/12/PRINCIPI-INFORMISANJA-MLADIH-PUTEM-INTERNETA.pd>

Recommendation CM_Rec(2010)8 on Youth Information_EN

http://duskokrstic.com/wp-content/uploads/2012/12/Recommendation-CM_Rec20108-on-Youth-Information_EN.pdf

Принципи информисања младих путем интернета – ERYICA

<http://duskokrstic.com/wp-content/uploads/2012/12/PRINCIPI-INFORMISANJA-MLADIH-PUTEM-INTERNETA.pdf>

Youth_Information_Starter_Kit_II_en

http://duskokrstic.com/wp-content/uploads/2012/12/2010_Youth_Information_Starter_Kit_II_en.pdf

Renewed framework for European Cooperation in the Youth Field

<http://duskokrstic.com/wp-content/uploads/2012/12/Renewed-framework-for-European-Cooperation-in-the-Youth-Field.pdf>

Commission's WorkingPaperYouthParticipation2003EN

<http://duskokrstic.com/wp-content/uploads/2012/12/CommissionsWorkingPaperYouthParticipation2003EN.pdf>

EC_White Paper on Youth_2001_EN

http://duskokrstic.com/wp-content/uploads/2012/12/EC_White-Paper-on-Youth_2001_EN.pdf

Текст је написан уз коришћење Водича за отварање инфо центра за младе, који је објављен у сарадњи Европске агенције за информације за младе и саветовање – ERYICA (European Youth Information and Counselling Agency, ERYICA) и Европског савета (Council of Europe).

Извори са којих можете скидати информације:

- <http://youth.rs/>
- <http://www.mos.gov.rs>
- <http://www.gradjanske.org/>
- <http://www.grupa484.org.rs/>
- <http://www.bos.rs/>
- <http://www.emins.org/>
- <http://www.hajdeda.org.rs/>
- <http://www.koms.rs/>
- <http://www.zamislizivot.org/>
- <http://www.napor.net/>
- <http://www.mladi.info/>
- <http://www.mladiinfo.com/>
- <http://eryica.org/>
- <http://europa.eu/youth/>
- <http://www.eurodesk.org/edesk/>
- <http://www.coe.int/t/dg4/youth/>
- <http://www.salto-youth.net/>
- <https://www.airbnb.com/>

Прилог 9: Пример упитника

Упутство за задавање:

Циљ овог истраживања је да утврди степен информисаности младих и њихове потребе за информацијама.

Резултати ће се користити за побољшање информисаности младих тако што ће се отворити инфо центар за младе, место где ће младима бити доступне информације за којима изразе потребу.

Молимо те да свако питање пажљиво прочиташ и да искрено одговориш на њега, јер једино на основу искрених одговора можемо да утврдимо објективну слику.

Упитник је анониман, а добијени подаци ће се користити само у сврху истраживања. Код питања у којима је понуђено неколико одговора молимо те да заокружиш само један од одговора.

1. Колико имаш година? _____

Пол: М Ж

2. Статус:

- 1) ученик
- 2) студент
- 3) запослен
- 4) незапослен

3. Наведи школу/факултет/запослење _____

4. Да ли си учествовао у активностима неке омладинске организације? ДА НЕ

5. Наведи имена свих организација/установа/служби за које знаш и којима можеш да се обратиш уколико ти је потребна стручна помоћ из следећих области:

- 1) погодности за младе (путовања, попусти, боравак и волонтирање у иностранству и сл.)
- 2) неформално образовање и активизам младих (невладине организације, друштвено деловање, стваралаштво, иницијативе, радионице и сл.)
- 3) бесплатна психолошка и здравствена помоћ (психолошко саветовање, полне болести, наркоманија и сл.)

6. Да ли си заинтересован за добијање информација из следећих области:

		Колико су ти доступне информације из наведених области?		
		недовољно	делимично	довољно
a. професионална оријентација – одабир школе, факултета, професије	ДА НЕ			
b. тражење запослења	ДА НЕ			
c. погодности за студенте (стипендије, кредити, смештај и сл.)	ДА НЕ			
d. студије и семинари у иностранству	ДА НЕ			
e. погодности за младе (попусти, картице, бесплатне услуге и сл.)	ДА НЕ			
f. могућности за путовања, волонтирање и боравак у иностранству	ДА НЕ			
g. активизам (друштвено деловање, стваралаштво, иницијативе и сл.)	ДА НЕ			
h. неформално образовање	ДА НЕ			
i. права младих људи	ДА НЕ			
j. помоћ групама са специјалним потребама	ДА НЕ			
k. културна дешавања	ДА НЕ			
l. спортска дешавања	ДА НЕ			
m. психолошко саветовање	ДА НЕ			

7. Из којих извора најчешће добијаш информације о областима које те интересују?

1) од пријатеља и родитеља

2) са интернета

3) из медија (радио, ТВ, новине)

4) друго _____

8. Да ли сматраш да си довољно информисан у областима које су битне за младе? ДА НЕ

9. Да ли сматраш да су информације намењене младима довољно доступне? ДА НЕ

10. Да ли би волео да постоји место на којем би могао да добијеш све информације које су ти потребне? ДА НЕ

11. Да ли имаш неки предлог о изгледу, активностима или услугама које би то место требало да има? _____

ХВАЛА!

КОРАК 3: УСПОСТАВЉАЊЕ СТРУКТУРЕ И ПРОЦЕДУРА

Последњи корак усмерен је на успостављање структуре управљања и процедура у ОК. Циљ ових активности јесте да се управљањем подржи успостављање одрживог система (и из перспективе економског функционисања ОК и из перспективе људских ресурса), као и да се подрже јавност и отвореност ОК као простора за све младе/грађане у једној заједници. У тексту који следи представљен је значај успостављања структуре за одрживост ОК и његовог развоја.

Значај успостављања организационе структуре и процедура у ОК

• Немања Стаменчић

Један од честих проблема са којим се сусрећу ОК, а који неретко доводи и до озбиљних проблема у остваривању мисије, визије и циљева ОК, представља недовољна организациона развијеност и структурираност. Када се помене термин организациона развијеност и структурираност, мисли се на утврђивање и управљање пословима у ОК, повезивање послова са њиховим извршиоцима, утврђивање нивоа одговорности и обавеза извршилаца и утврђивања правила (процедура) по којима се извршавају послови у ОК.

Важно је имати у виду да се **дефинисање организационе структуре и процедура приликом оснивања ОК разликује у односу на каснији период, период развоја ОК**. У периоду оснивања се организациона структура и процедуре дефинишу на елементарном нивоу и требало би само да створе оквир за даљи организациони развој ОК. У наставку овог поглавља нагласак ће углавном бити на организационом структурирању и процедурама које прате развој ОК, много више него организационом структурирању и процедурама који се односе на период оснивања ОК.

Изостанак квалитетне организационе структуре и процедура обично доводи до:

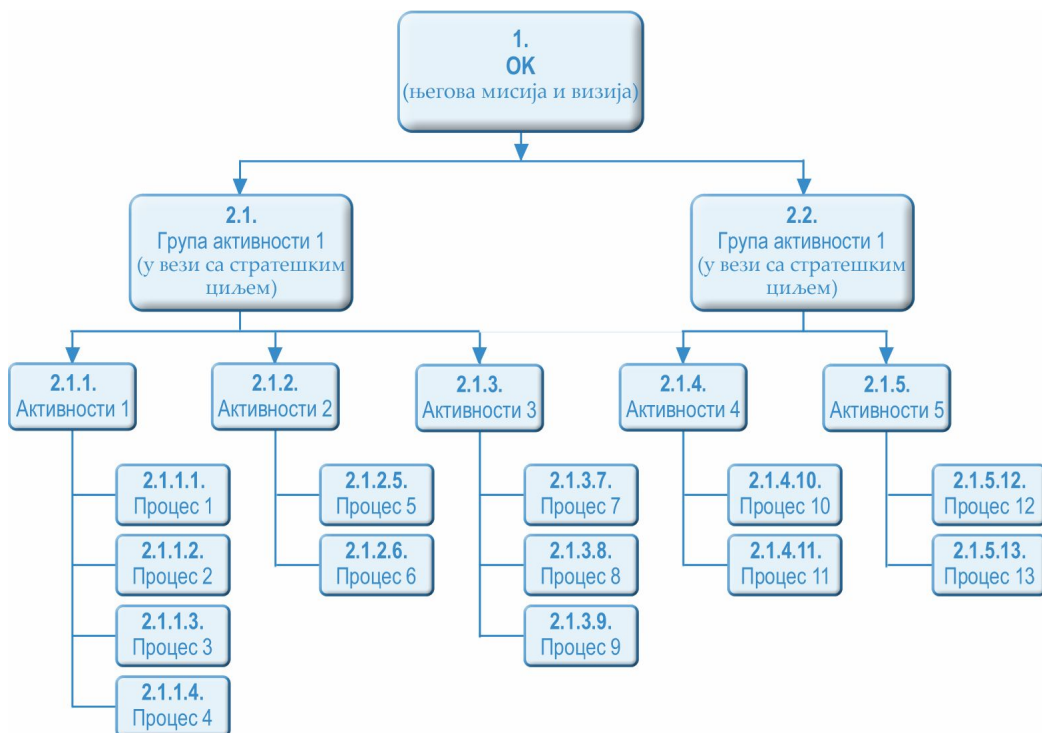
- конфликта између извршилаца послова због нејасних задужења и одговорности,
- неефикасности ОК у остваривању циљева због изостанка ангажмана на појединим кључним пословима или до нерационалног ангажовања и трошења енергије извршилаца на небитне активности,
- „одумирања“ ОК због проблема поменутих у претходне две тачке.

Успешан рад и развој ОК условљен је квалитетним организационим структурирањем, а оно се састоји из следећих фаза:

- 1) Утврђивање послова који се обављају у ОК.
- 2) Утврђивање „радних места“ која одговарају потребама за обављањем утврђених послова и израда описа посла за утврђена радна места.
- 3) Израда правила (процедура) која уређују обављање послова.

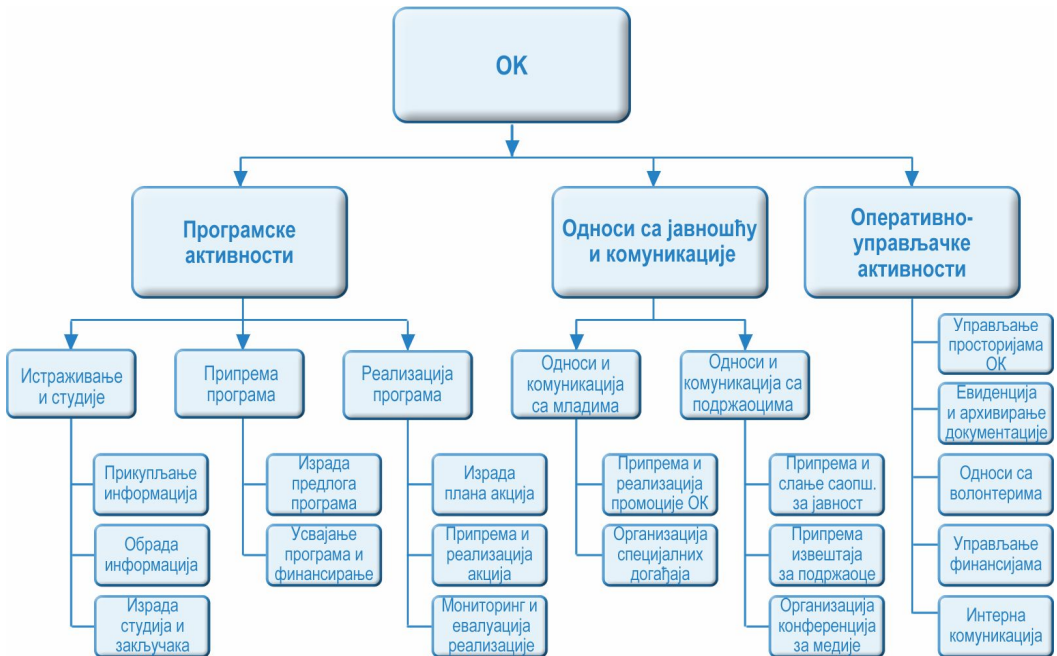
Утврђивање послова у ОК

Приликом утврђивања послова у ОК најбоље је поћи од мисије и визије ОК и његових стратешких циљева (уколико постоје). Даљим рашчлањивањем долази се до оперативних циљева и активности које се спроводе у сврху постизања оперативних циљева, а на крају и до конкретних послова (процеса) који обезбеђују успешну реализацију активности ОК. Цео поступак утврђивања послова требало би **засновати на принципу рашчлањивања (декомпоновања) „одозго на доле“**, при чему се полази од стратешких одредница рада организације, а завршава се процесима и пословима који се могу описати једноставном процедуром и реализовати без већих организационих захтева. Поступак је илустрован следећом шемом:

У приказаној шеми категорија „Процес“ представља конкретан посао који обезбеђује успешну реализацију активности, а који је толико једноставан да се лако може описати процедуром и реализовати без значајније организације.

Имајући у виду да ОК функционишу по устаљеним моделима, један од модела утврђивања послова у ОК може се представити следећом шемом:

Са променом стратешких планова, развијањем и растом омладинских клубова мења се (проширује и скраћује) и шема послова у ОК. Шема послова би требало да представља основу за даље утврђивање процедура и радних места у ОК.

Утврђивање радних места и израда описа послова

Када постане јасно које све послове и процесе треба реализовати у ОК не би ли он остваривао своје циљеве, јавља се потреба да се утврди ко је носилац тих послова и ко одговара за њихово обављање. Приликом утврђивања радних места постоје две димензије којима се треба руководити – „депарментализација“ и „децентрализација“.

Депарментализација подразумева груписање одређених послова који су логички повезани, а које може да реализује један извршилац или једна организациона целина у ОК.

Децентрализација подразумева поделу одговорности за реализацију послова у ОК на различите појединце и организационе целине како би се обезбедила ефикасност у раду и делотворна искоришћеност ресурса.

Ако се вратимо на шему послова у ОК, концептом департаментализације можемо јасно издвојити послове стратешког управљања у ОК, послове оперативног управљања у ОК и послове подршке раду ОК. На пример, послови стратешког управљања подразумевају већину послова који се реализују у оквиру програмских активности, док послови оперативног управљања и подршке раду ОК прожимају скоро све идентификоване активности у ОК. Груписање се може обавити на следећи начин:

- **Програмске активности:** израда студија и закључака, израда предлога програма и његово усвајање и финансирање, мониторинг и евалуација реализације програма, управљање финансијама итд.
- **Активности оперативног управљања:** прикупљање и обрада информација, израда плана и припремање и реализација акција, односи са јавношћу и комуникација, управљање просторијама, интерна комуникација итд.
- **Активности подршке у раду:** подршка у реализацији свих програмских активности и активности оперативног управљања, односи са волонтерима, активности евиденције и архивирања документације итд.

Ако се вратимо на децентрализацију, што је заправо завршни чин у утврђивању неопходних радних места, из претходно утврђених група послова могу се утврдити три радна места, и то:

- **Програмски савет**, који се бави планирањем и усвајањем програмских активности. Ово није класично радно место, већ организациони ентитет у оквиру ОК, који чини више појединаца. Улога овог тела је стратешко управљање, а оно се по потреби укључује и у активности оперативног управљања.
- **Менаџер ОК**, који се бави реализацијом активности оперативног управљања и учествује у раду програмског савета како би се остварила веза између стратешких и оперативних циљева ОК. Улога овог радног места је оперативно управљање, уз учешће у свим активностима стратешког управљања.
- **Сарадник у ОК**, који се бави реализацијом активности које подржавају оперативно и стратешко управљање ОК. Улога овог радног места је чисто оперативна и подразумева подршку у раду менаџеру ОК и програмском савету ОК.

Када се радна места утврде, треба израдити јасне описе послова за свако радно место. Описи послова представљају формална документа која детаљно утврђују улогу, одговорности, надлежности и неопходне компетенције за неко радно место у организацији. Значај описа радног места лежи у чињеници да он омогућава одговарајући избор појединаца на неко радно место на основу описа одговорности и очекиваних компетенција, а појединцу који обавља послове на неком радном месту омогућава јасну представу о томе шта је његова улога и шта су његове одговорности у ОК. **Када описа послова нема**, може доћи до неадекватне реализације послова у ОК, до незадовољства појединаца који су ангажовани у ОК, до конфликта због неадекватне поделе одговорности итд.

У наставку се дају примери описа послова за менаџера и сарадника у ОК.

ОРГАНИЗАЦИОНИ ДЕО:	Омладински клуб (ОК)
НАЗИВ РАДНОГ МЕСТА:	Менаџер ОК
ИЗВЕШТАВА:	Програмски савет
КООРДИНИРА:	Сараднике запослене у ОК
ОПИС ПОСЛА:	<p>Менаџер ОК се бави оперативним управљањем ОК и учествује у раду програмског савета ОК. Улога програмског менаџера подразумева одговорност и надлежност за ефикасну и успешну реализацију циљева и програмских активности ОК.</p> <p>Одговорности и задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прикупља и обрађује информације од значаја за планирање програмске активности ОК, • Припрема предлоге плана рада и програма ОК, • Организује и координира акције ОК, • Стара се о односима са јавношћу и о промоцији ОК, • Организује конференције за медије, припрема саопштења за јавност и организује догађаје у вези са промоцијом рада ОК, • Стара се о адекватном коришћењу просторија ОК, • Припрема предлоге финансијских планова и извештаја и учествује у обезбеђивању средстава за рад ОК, • Организује интерну комуникацију и процесе у оквиру ОК, • Обавља и друге послове у складу са процедурама и правилима рада ОК, а према налозима програмског савета ОК.
ПОТРЕБНЕ КВАЛИФИКАЦИЈЕ:	<ul style="list-style-type: none"> • Најмање средња стручна спрема, пожељно високо образовање, • Најмање 2 године искуства на пословима управљања, пожељно у омладинским организацијама и/или јавним институцијама, • Знање енглеског језика, • Познавање рада на рачунару (Microsoft Office, интернет), • Комуникативна особа изражених организационих способности, која преферира рад са младима.

ОРГАНИЗАЦИОНИ ДЕО:	Омладински клуб (ОК)
НАЗИВ РАДНОГ МЕСТА:	Сарадник ОК
ИЗВЕШТАВА:	Менаџера ОК
КООРДИНИРА:	Волонтере у ОК
ОПИС ПОСЛА:	<p>Сарадник у ОК се бави пословима подршке у оперативним и стратешким активностима ОК. Улога сарадника у ОК подразумева подршку у раду менаџера и програмском савету ради ефикасне и успешне реализације циљева и програмских активности ОК.</p> <p>Одговорности и задаци:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Учествоје у прикупљању и обради информација од значаја за планирање и реализацију програмских активности ОК, • Учествоје у припремању и организацији акција које организује ОК, • Пружа подршку у активностима промоције ОК, • Стара се о одржавању и адекватном коришћењу просторија ОК, • Води записнике на састанцима у ОК и стара се о евиденцији, завођењу и архивирању документације од значаја за рад ОК, • Обавља и друге послове у складу са процедурама и правилима рада ОК, а према налозима менаџера ОК.
ПОТРЕБНЕ КВАЛИФИКАЦИЈЕ:	<ul style="list-style-type: none"> • Најмање средња стручна спрема, • Пожељно знање енглеског језика, • Познавање рада на рачунару (Microsoft Office, интернет), • Комуникативна особа изражених организационих способности, која преферира рад са младима.

Израда процедура и правилника о раду

Процедуре и правилници о раду су веома битан елемент, неопходан за правилно функционисање ОК. Улога процедура и правилника о раду је да детаљно уреде начин на који се извршавају одређени послови у ОК, односно како функционишу тела унутар ОК. Процедуре и правилници заправо представљају упутства за реализацију послова и функционисање тела у оквиру ОК.

Када у оквиру ОК постоји неко **тело сачињено од више појединаца/ки**, **потребно је израдити правилник о раду тог тела**. Приликом оснивања ОК, а и касније током рада, најважније тело у ОК је програмски савет. Као што је наведено у претходном поглављу, улога програмског савета (ПС) се везује за стратешко управљање омладинским клубом. У раду програмског савета учествује више појединаца/ки, а да би се обезбедио ефикасан и продуктиван рад ове групе људи, неопходно је припремити правилник о раду ПС.

Правилник о раду ПС би требало да уреди следеће елементе функционисања ПС:

- област деловања ПС,
- начин избора чланова ПС и број чланова ПС,
- начин доношења одлука,
- односе ПС са другим телима и појединцима у оквиру ОК,
- начин рада ПС,
- права и обавезе чланова/ица ПС.

Правилници могу садржати и друге елементе, али наведени елементи представљају нешто што не би требало изоставити.

Начин реализације послова којима се у ОК баве појединци/ке уређује се процедурама. Процедуре представљају документа која **формално уређују начин и поступак реализације неког посла у ОК**. Када се у поступку утврђивања послова идентификују сви послови и када се утврде њихови носиоци, приступа се изради процедура за реализацију послова. Сваки утврђени процес (посао) требало би да има своју процедуру. Приликом израде процедура постоји неколико питања на која би требало дати одговоре да би процедура на најквалитетнији начин описала реализацију посла:

- **Ко?**
- **Шта?**
- **Када?**
- **Како?**

Свака процедура се састоји из неколико елемената, а то су: референце на процес који процедура описује, битне информације о процесу који се реализује и кораци за реализацију процеса заједно са њиховим извршиоцима и описима. Ево примера предлога за једну процедуру:

Референца: ху123		Мониторинг и евалуација реализације програма	Април 2013.
<p>Мониторинг и евалуација реализације програма се спроводе према инструкцијама у наставку; у случајевима када процедуре донатора захтевају другачији поступак не примењује се ова процедура, него се мониторинг и евалуација спроводе према инструкцијама донатора.</p> <p>Претпоставка за реализацију ове процедуре је креиран и започет програм, према процедури хз321, а у плану реализације програма дефинише се тренутак када се спроводе мониторинг и евалуација реализације програма.</p>			
Корак	Извршилац	Опис начина реализације корака	Додатна док.
1.	Менаџер ОК	Приступа припреми извештаја према плану програма и инструкцијама ПС.	Форма извештаја <i>(приложити)</i>
2.	Сарадник у ОК	На захтев менаџера ОК прикупља и доставља информације неопходне за припрему извештаја.	
3.	Менаџер ОК	Завршава припрему извештаја и даје налог да се извештај евидентира и достави програмском савету.	
4.	Сарадник у ОК	Евидентира извештај према процедури zz345 у архиву ОК, уврштава извештај у материјале за наредну седницу ПС, доставља извештај свим члановима ПС.	
5.	Чланови ПС	Пажљиво читају извештај, припремају питања и дају своје коментаре.	
6.	ПС	На седници усваја извештај, или га шаље на дораду, или не усваја извештај.	
7.	Менаџер ОК	У случају да се извештај не усвоји или се пошаље на дораду, врши допуне и измене на извештају према инструкцијама ПС и шаље га у поновну процедуру усвајања (од корака 3).	
8.	Сарадник у ОК	Евидентира одлуку о усвајању извештаја и евидентира коначну верзију извештаја.	

Креирање организационе структуре и процедура приликом оснивања

Наведени поступци и методе организационог структурирања и израде процедура и правилника карактеристични су за већ основане и успостављене системе ОК. Поступак оснивања ОК је сам по себи специфичан и захтева флексибилност у постављању организационог система, па се због тога приликом оснивања често не могу уважити сви наведени принципи.

Оснивање ОК свакако подразумева и организационо структурирање и израду процедура и

правилника, али на елементарном нивоу. Тај елементарни ниво захтева поштовање следећих принципа приликом оснивања ОК:

- утврђивање основних послова којима ће се бавити ОК,
- иницијално идентификовање извршилаца активности и израда основног описа послова (менаџер ОК и сарадник волонтер),
- припрема правилника о раду ПС.

Ако основни принципи организационог структурирања ОК приликом његовог оснивања нису довољни, требало би се оријентисати на детаљније препоруке садржане у описаним поглављима.

Израду организационе структуре и механизма управљања свакако значајно отежава чињеница да се ОК не оснивају формално-правно нити се препознају као посебне јединице. Како је реч о процесу успостављања нове праксе на локалном нивоу, не чуди чињеница да су иницијативе покренуте без јасног става локалне самоуправе о формално-правном статусу ових нових „институција“. То процес успостављања ОК, из перспективе укључивања партнера/локалних актера у управљање, свакако чини конфузним. Управо зато се препоручује да општина што пре формализује иницијативу о формирању ОК тако што ће донети одлуку о формирању ОК (као што је већ урађено у неким општинама, нпр. у Лесковцу, Ивањици и Новом Пазару). За сада се не може дати јасна препорука како формално-правно треба додатно подржати оснивање ОК. Препоруке за то се могу добити у времену које следи, кроз јавне дискусије и праћење резултата и развоја постојећих ОК.

У прилозима 10 и 11 налазе се пример правилника рада ПС и пример одлука о оснивању ОК, које је донела општина Лесковац.

Прилог 10: Пример правилника о раду Програмског савета⁵

ПРАВИЛНИК О РАДУ ПРОГРАМСКОГ САВЕТА ОМЛАДИНСКОГ КЛУБА

1. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

У складу са циљевима и начелима Закона о младима (Сл. гласник РС, бр. 50/2011), Националне стратегије за младе, Локалног акционог плана за младе општине _____, формирањем Омладинског клуба општине _____,⁶ као једног од основних елемената за спровођење политике за младе, Програмски савет Омладинског клуба (у даљем тексту **Савет**) доноси ПРАВИЛНИК о раду Програмског савета.

⁵ Правилник је припремљен уз *pro bono* подршку адвокатице Милене Радић из Адвокатске канцеларије Живковић и Самарџић.

⁶ Овај документ се наводи уколико постоји званична одлука о формирању ОК, што је свакако препорука.

Члан 2.

Овај правилник уређује управљање Омладинским клубом (у даљем тексту: **Клуб**) од стране Савета, састав, начин рада и надлежности Савета.

Члан 3.

Управљање Клубом спроводи се од стране Савета.

Рад Савета је јаван. Јавност у раду се обезбеђује редовним извештавањем и информисањем јавности о активностима Савета.

Савет у својим плановима утврђује начин извештавања и информисања јавности о свом раду и раду Клуба.

2. ЧЛАНСТВО У ПРОГРАМСКОМ САВЕТУ

Члан 4.

Чланови Савета бирају се на јавном конкурсy.

Избор чланова Савета се врши на основу критеријума који обезбеђују учешће представника формалних и неформалних група које се баве питањима и проблемима младих, институција (локалне самоуправе, здравства, културе, безбедности, образовања, спорта, Центра за социјални рад, Националне службе за запошљавање, удружења предузетника итд.), мањинских група и истакнутих појединаца заинтересованих за проблеме младих, а критеријуми и поступак избора се детаљно формулишу у посебној Одлуци о поступку избора чланова Савета коју доноси Савет, на коју даје сагласност оснивач Клуба.

Избор чланова Савета врши оснивач Клуба – локална самоуправа (Канцеларија за младе, у даљем тексту: КЗМ), у сарадњи са Саветом и менаџером Клуба. Конкурс отвара локална самоуправа, која у договору са менаџером Клуба, а у складу са критеријумима из Одлуке о поступку избора чланова Савета, формира комисију за избор нових чланова Савета. Јавни конкурс администрира менаџер Клуба.

Први савет изабран је на основу иницијалног предлога КЗМ и организација цивилног друштва и потписаног „Меморандума о заједничкој сарадњи између КЗМ _____ и партнерских организација, неформалних група и институција из _____поводом успостављања Клуба у _____“. Меморандум је пратећи документ Правилника.

Члан 5.

Број чланова Савета може бити најмање 7, а највише 11. Мандат чланова Савета траје 2 године.

Менаџер Клуба је по функцији пуноправни члан и председник Савета.

Координатор КЗМ је члан Савета и има одговорност да подржава рад Клуба, заговара подршку у локалној самоуправи и међу донаторима и прати рад Клуба и обезбеђивање ефикасног спровођења локалне стратегије за младе.

Чланови Савета могу кооптирати нове чланове двотрећинском већином чланова Савета до новог јавног конкурса.

Члан 6.

Обавезе чланова Савета су:

- да се у свом раду руководи вредностима и моралним начелима дефинисаним у Националној стратегији за младе, локалном акционом плану и Закону о младима,
- да активно учествује у раду Савета и раду Клуба, што подразумева учешће у креирању програма и спровођењу активности Клуба, као и активности промоције,
- да заступа интересе и тежи остваривању циљева Клуба,
- да буде присутан на најмање 2/3 састанака Савета у току једне године.

Чланство може престати у случају непоштовања било које од обавеза чланова Савета, уз изгласавање двотрећинском већином гласова од укупног броја чланова Савета.

Члан 7.

Права чланова Савета су:

- да равноправно учествују у процесу доношења одлука,
- да буду редовно и правремено обавештавани о раду Савета и активностима у Клубу,
- да учествују предлагању и спровођењу активности,
- да могу самовољно иступити из чланства Савета, о чему морају обавестити Савет писменим путем.

3. НАЧИН РАДА ПРОГРАМСКОГ САВЕТА

Члан 8.

Савет се састаје два пута месечно редовно, а по потреби и чешће.

Састанак Савета сазива менаџер Клуба, који је дужан да о могућим терминима обавести чланство најмање 5 дана унапред. Довољно је обавештавање телефоном.

Иницијативу за сазивање ванредног састанка, са предлогом дневног реда, може поднети 1/3 чланова Савета. Менаџер клуба је дужан да сазове састанак у року од 3 радна дана.

Менаџер Клуба предлаже дневни ред и место одржавања састанка.

Члан 9.

За утврђивање кворума за рад Савета неопходно је присуство више од половине чланова Савета.

Састанак Савета води менаџер Клуба.

Менаџер Клуба одређује особу која води записник, према формату који је дефинисан од стране Савета. Записници се архивирају у папирној и електронској форми и могу бити доступни на увид јавности.

Менаџер Клуба доставља записник са састанка сваком члану у року од 3 радна дана по завршетку састанка. Чланови Савета имају могућност да у року од 3 радна дана реагују/пошаљу коментаре на записник, након чега се записник сматра финалним.

Члан 10.

Савет доноси одлуке из своје надлежности трочетвртинском већином гласова присутних чланова.

Савет доноси одлуке јавним гласањем.

Активности које се дешавају у Клубу може предложити сваки члан, а за доношење одлуке потребна је двотрећинска већина гласова чланова Савета.

4. НАДЛЕЖНОСТ ПРОГРАМСКОГ САВЕТА

Члан 11.

Савет припрема предлоге следећих докумената:

- стратешког плана развоја Клуба,
- годишњих акционих планова Клуба који су у складу са стратешким планом развоја Клуба и локалним акционим планом,
- акционог плана рада Клуба на месечном нивоу, са препорукама за рад локалне самоуправе за питања значајна за популацију младих на локалном нивоу,
- анализа и истраживања везаних за трендове у популацији младих на локалном нивоу,
- других докумената везаних за питања рада Клуба и младих генерално.

Члан 12.

Савет доноси одлуку о усвајању следећих докумената:

- годишњег извештаја о раду Клуба, који подноси менаџер Клуба,
- годишњег извештаја о успешности реализације донетих акционих планова,
- документа којим се утврђују партнерства са другим омладинским клубовима,
- финансијског плана рада Клуба за наредну годину,
- финансијског извештаја о раду Клуба у претходној години, који подноси менаџер Клуба,
- одлуке о поступку избора чланова Савета,
- правилника о раду Савета Клуба.

Члан 12.1.

Савет има и следеће надлежности:

- одлучује о престанку својства члана у Савету,
- реализација и праћење активности из делокруга рада Клуба,
- давање налога и инструкција менаџеру Клуба и/или менаџерском тиму Клуба,
- друге надлежности које нису у делокругу рада другог органа или тела.

5. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 13.

Овај документ ступа на снагу даном доношења.

За Савет – менаџер Клуба _____

Прилог 11: Пример одлуке о формирању ОК Лесковца

ОДЛУКУ

О ИЗМЕНИ И ДОПУНИ ОДЛУКЕ О ОРГАНИЗОВАЊУ КАНЦЕЛАРИЈЕ ЗА МЛАДЕ

Члан 1.

У Одлуци о организовању канцеларије за младе објављеној у „Службеном гласнику града Лесковца“, број 6/09 и 4/10 у члану 2. после става 3. додаје се став 4. који гласи: „Канцеларија за младе је надлежна за оснивање и управљање Омладинским клубом.“

Члан 2.

Члан 5. се брише.

Члан 3.

Члан 6. постаје члан 5, а остали чланови Одлуке сукцесивно мењају редослед.

Члан 4.

У осталом делу Одлука о организовању Канцеларије за младе се не мења.

Члан 5.

Ова Одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику града Лесковца“.

Број: 06-33/12-01

У Лесковцу, 26. јануара 2012. године

СКУПШТИНА ГРАДА ЛЕСКОВЦА

ПРЕДСЕДНИК

Живојин Стефановић

И за крај...

Као завршни додатак водичу за успостављање одрживих ОК у заједници прилажемо анализу/записник са дискусионе групе која је направљена за пројекат UNICEF-а у оквиру Заједничког програма УН на југу Србије „Одржање мира и инклузивни локални развој – (PBILD)“, чији је циљ био да се прикупе најбољи примери из праксе и да се анализира развој активности/услуга које се пружају младима, а које се препознају као активности које се реализују у ОК.

АНАЛИЗА И РАЗМЕНА ДОБРИХ ПРИМЕРА ИЗ ПРАКСЕ КАНЦЕЛАРИЈА ЗА МЛАДЕ У РАЗВОЈУ ОМЛАДИНСКИХ КЛУБОВА И ЛОКАЛНИХ ВОЛОНТЕРСКИХ СЕРВИСА ЗА МЛАДЕ

▪ Север Џигурски и Тања Азањац Јањатовић

Увод

Дискусиона група је одржана 12. и 13. марта 2013. године у Београду, као завршна фаза процеса анализе ситуације и међусобног учења о раду омладинских клубова и волонтерских сервиса. Самој дискусији претходила је припрема која је имала за циљ да, кроз сет дубинских интервјуа, омогући боље разумевање тренутног стања и праксе пружања услуга за младе на локалном нивоу у Србији.

Основни концепти који су узети у разматрање су омладински клубови и волонтерски сервиси. Анализом су обухваћене канцеларије за младе које су развиле ове концепте или чија пракса је препозната као успешна без обзира на то што званично немају успостављен ниједан од наведених концепата.

Испитивање дубинским интервјуима спроведено је током фебруара и марта 2013. године у 13 градова и општина: Кикинда, Темерин, Лозница, Палилула (Београд), Врање, Владичин Хан, Сурдулица, Лесковац, Ивањица, Пријепоље, Прешево, Обреновац (Београд) и Крагујевац. Избор канцеларија за младе обављен је у консултацијама са Министарством омладине и спорта (МОС) и UNICEF-ом. На основу добијених података дефинисане су теме за дискусиону групу.

Дискусиона група је окупила представнике/це 11 канцеларија за младе из следећих градова и општина: Кикинда, Темерин, Лозница, Врање, Владичин Хан, Лесковац, Ивањица, Пријепоље, Прешево, Обреновац (Београд) и Крагујевац.

Дискусиона група је имала за циљ да омогући размену искустава и међусобно учење. Резултати дискусионе групе су закључци и препоруке који ће послужити у предстојећем процесу развоја стандарда за рад омладинских клубова у Србији.

Током четири дискусије које су биле подстакнуте уводним презентацијама учесника/ца, бавили смо се следећим аспектима:

- Реализација програма у омладинским клубовима
- Начини праћења и извештавања о раду омладинских клубова и волонтерских сервиса
- Организација и рад волонтерских сервиса
- Локалне мреже ОК и ВС – досезање до теже доступних младих и њихово укључивање.

Дискусије о ове четири теме довеле су до следећих увида и закључака.

Реализација програма ОК

Ова сесија је започела представљањем рада омладинског центра у Лозници. Разноврсни и бројни садржаји који се организују у овом центру отворили су различите перспективе и подстакли занимљиву дискусију.

Током уводне анализе ситуације и дискусионе групе препознато је да **КЗМ спроводе широку лепезу активности и програма** који су, између осталог, усмерени на: информисање младих, каријерно усмеравање, неформално образовање, пружање прилика за похађање курсева (рачунари, страни језици, инструменти), организацију активности за квалитетно провођење слободног времена (различите радионице – креативне, еколошке, новинарске, фотографске итд.), пружање подршке раду неформалних група и удружења, рад саветовалишта (правних, психолошких), успостављање волонтерских сервиса итд.

Када је реч о **укључености различитих актера**, у креирању и спровођењу ових програма учествују различите институције, групе и појединци/ке, међу којима су програмски савет, омладински парламент, удружења младих и за младе, волонтери/ке, институције, установе, тим ОК, сами млади (посебно они најактивнији), професори итд.

Део дискусије био је посвећен и начинима на које је могуће осигурати да **програми одговарају на потребе младих**, посебно младих из осетљивих група. У дискусији је потврђен значај приступа заснованог на подацима. Такође, препозната је неопходност партнерстава, посебно са школама, институцијама, месним заједницама и организацијама цивилног друштва. Осим тога, закључено је да кроз укључивање особа из осетљивих група у све фазе развоја и спровођења програма можемо обезбедити адекватнији одговор на њихове потребе.

У смислу **фокуса деловања**, издвајају се два доминантна модела:

а) пружање подршке

Овај модел карактерише доминантна посвећеност пружању подршке младима, волонтерима/кама и ОЦД у процесу развоја и спровођења активности у ОК. Током дискусије је препознато да изазов у овом моделу представљају недостатак капацитета за континуирану и квалитетну подршку у оквиру КЗМ те капацитети удружења и волонтера/ки којима препуштамо улогу пружалаца услуга. Стога је приликом примене овог модела важно радити на развоју механизма за праћење и осигурање квалитета активности које се спроводе.

б) обезбеђивање ресурса и програма за младе

Овај модел присутан је у канцеларијама за младе које (услед недовољно развијеног цивилног сектора у одређеној локалној заједници, политичке одлуке, начина разумевања улоге КЗМ или из других разлога) самостално развијају и спроводе програме за младе. Учесници/е дискусионе групе препознали су да у овом моделу кључни изазов представљају капацитети и компетенције КЗМ и ОК, због чега је потребно радити на њиховом јачању.

Евидентно је такође да у појединим канцеларијама функционише комбинација ова два приступа.

Без обзира на то који се модел примењује у одређеној заједници, све КЗМ обухваћене овим процесом деле заједничке изазове који се односе на **одрживост и континуитет програма**. На ово питање посебно имају утицај (дис)континуитет извора и обима финансирања, захтевност одржавања мотивације волонтера/ки (посебно уколико се активности ОК темеље на њиховом раду), нејасно статусно решење, мандат и улога ОК, те велики утицај пројектног приступа. Промислјајући начине на које је могуће обезбедити континуитет и одрживост програма, учесници/е сматрају да је неопходно радити на повезивању ресурса у заједници, привлачењу активности које други актери спроводе у простор ОК, оснаживању и пружању подршке младима, неформалним групама и локалним ОЦД, развоју програма друштвено одговорног пословања у сарадњи са привредним субјектима итд. У смислу могућности за прикупљање средстава и обезбеђивање трајних извора финансирања препознате су следеће прилике:

- прикупљање симболичне партиципације младих за учешће у активностима и отварање наменског рачуна уз одлуку општине о намени прикупљених средстава,
- потенцијал који лежи у угоститељским делатностима које би се одвијале у простору ОК,
- потенцијал за одрживост који лежи у партнерствима са месним заједницама (ово би било важно истражити зато што се Законом о децентрализацији значајна средства преносе месним заједницама).

Након што су последњих година интензивно радиле на успостављању сервиса, програма и услуга, окупљене КЗМ сматрају да је време да се КЗМ посвете развијању механизма за **осигурање њиховог квалитета**. У вези са тим, један део дискусије био је посвећен

идентификацији показатеља квалитета услуга, међу којима се истичу следећи аспекти:

- промене ставова младих,
- преузимање одговорности од стране младих,
- циљеви (успех меримо на основу циљева, па је важно да имамо јасну идеју шта желимо да постигнемо),
- квалитет садржаја/познавање материје (ОЦД усмерене на специфична питања, нпр. здравље и екологија, треба да спроводе ту врсту активности),
- исход/промена код младе особе и могућности примене стеченог знања и искуства (кроз индивидуално праћење развоја),
- ниво компетенција оних који раде са младима,
- континуирано праћење и процена квалитета рада оних који раде са младима.

Када је реч о осигурању квалитета, закључено је још да треба радити на успостављању механизма за праћење и процену квалитета активности које други спроводе у простору (припреме сесија, извештаји, евалуације), као и да је континуитет директно повезан са квалитетом активности.

Разговор о програмима ОК неминовно је довео до питања идентитета клуба, односно аспеката који неки вид деловања чине омладинским клубом. *Чији је омладински клуб*, односно ко га оснива и води, ко спроводи активности и какав је однос ОК и КЗМ, то су нека од кључних питања о којима је важно размишљати током даљег развоја омладинских клубова, односно стандарда за њихов рад. Учесници/е су током ове дискусије навели следеће **аспекте који чине омладински клуб**:

- одлука општине да нешто јесте ОК,
- да постоји систематизовано место координатора/менаџера ОК,
- простор, програм, менаџмент и систем управљања (процедуре, стандарди квалитета, параметри – број сати, број корисника/ца).

Како су идентитет и разумевање концепта ОК препознати као веома важни, одлучено је да се последња сесија посвети само овим питањима. Закључци са те сесије се налазе на крају извештаја.

Општи утисци

Обухваћене КЗМ имају разнолико искуство у развоју и спровођењу бројних програма, пружању услуга и организовању активности. КЗМ су се кроз досадашњи развој различито профилисале, па тако поједине самостално спроводе активности, друге пружају подршку удружењима и групама који их спроводе, док неке комбинују оба приступа. Свим укљученим КЗМ заједничка је посвећеност деловању у правцу што веће усклађености програма са потребама младих, у чему се ипак постиже различит успех. Континуитет и одрживост постојећих програма су упитни, пре свега због дисконтинуитета у финансирању и људских капацитета. Достижне прилике за одрживост леже у могућностима које проистичу из

стратешких партнерстава са кључним актерима у локалној заједници. С обзиром на различите праксе и укљученост актера различитих капацитета у процес спровођења програма, начини за осигурање квалитета су кључна тема којој се треба посветити у предстојећем периоду.

Начини праћења и извештавања/прикупљање и коришћење података

Друга тема која је издвојена за дискусију имала је за циљ да омогући увид у начине праћења рада/ефеката и извештавања о постигнутим резултатима КЗМ/ОК/ВС. Сесија је отворена презентацијама КЗМ Лесковац и КЗМ Пријепоље. КЗМ Лесковац је том приликом представила начин на који сарадници ангажовани у оквиру менаџерског тима прате рад и резултате, односно како у односу на праћење деле послове међу собом и које инструменте за то користе. Друга презентација односила се на праћење личног развоја корисника/ца ОК/Hub-ова, односно праћење исхода и ефеката различитих програма на лични развој младе особе. Ове две презентације биле су одличан увод за дискусију.

Дискусија је започета питањем шта је **сврха**, односно **чему служе подаци** у раду КЗМ/ОК. Учесници сврху података виде вишеструко:

- да би се јасније идентификовале потребе,
- да би се креирали адекватнији програми – евалуација и прикупљање података говори нам о томе шта треба мењати у вези са програмима/начином организовања,
- да би се омогућило праћење индивидуалног развоја младих,
- да би се боље управљало радом КЗМ/ОК (процене ефикасности и потрошње, унапређење програма, сагледавање циљних група),
- да би се направила база за боље информисање младих:
 - за пројектно извештавање или извештавање према МОС/ЈЛС,
 - за промоцију и повећање видљивости рада КЗМ/ОК (референце које говоре о успешности рада),
 - за заговарање,
- праћење и прикупљање података на одређени начин омогућава и веће учешћа младих.

Подаци се размењују са осталим институцијама и јавношћу, при чему се они презентирају сумарно, као закључци и препоруке, или се размењују на основу меморандума потписаних са институцијама. На тај начин се води рачуна о поштовању Закона о заштити података о личности.

Када говоримо о **врсти података** који се потражују, учесници најчешће наводе следеће податке и начине како до њих долазе:

- листе присутности учесника – прате се различити параметри, од оних најједноставнијих (на пример: 3 колоне – име и презиме, годиште и активност, што омогућава праћење броја корисника/нових корисника/различитих корисника) до неких осетљивијих, који додатно прате националност, интересовања итд.,

- листе посетилаца ОК,
- базе података (волонтера, програма), од оних основних (ко је заинтересован) до оних које пописују и интересовања волонтера/сарадника, претходно искуство итд.
- портфолио сваког учесника (уз портфолио омладински клуб даје препоруку учеснику, води се рачуна о томе шта је прва активност, бележи се колико су и на који начин радили на развоју својих интересовања),
- књига утисака,
- дневни извештаји – рефлексије омладинских радника,
- недељни извештаји – праћење структуре активности и њихове успешности.

Кључна питања за даљу дискусију била су везана за начине управљања процесом прикупљања података, што подразумева поделу посла – ко води базу, ко је попуњава, ко пише извештаје итд. Општи закључак је да једна особа мора бити одговорна за систем праћења.

Значајна дискусија водила се о **праћењу личног развоја корисника/младе особе**. Пошто је део присутних координатора стекао звање омладинског радника одређеног нивоа и пошто већ постоји пракса у раду КЗМ Пријеполје, постојало је интересовање да се разговара о добити за КЗМ/појединца од активности/учешћа и индивидуалног праћења. Ово је отворило и питање **компетенција** оних који ово прате, као и начина на који се ова врста праћења организује. У вези са компетенцијама особа које се баве праћењем, посебно праћењем личног развоја појединаца/корисника, значајна дискусија се водила и о томе колико млади уопште могу да прате и планирају сопствени развој.

Део дискусије био је посвећен **инструментима** које КЗМ/ОК развијају у функцији праћења. Осим неких стандардних форми, није се пуно радило на развоју инструмената за праћење рада. Општине на југу Србије су добиле подршку која је подразумевала стварање капацитета за праћење и процену. У оквиру тог процеса развијени су инструменти који су се показали као добри (нпр. инструмент за мерење међуетничке сарадње показује које врсте активности унапређују сарадњу).

Иако се користи мали број инструмената, стиче се утисак да КЗМ имају искуства у реализацији истраживања на терену. Учесници осим квантитативних користе и квалитативна истраживања (фокус групе и дубинске интервјуе), а у значајној мери и партиципативне технике (радионице и игрице које служе за неформално прикупљање података од младих) итд. Квантитативна истраживања спроводе периодично, често као начин да се добију улазне информације, док за њихову проверу користе квалитативна истраживања. У циљу праћења видљивости КЗМ користе се и социјалне мреже (FB статистика и сл.).

Надовезујући се на претходну дискусију, отворено је питање **компетенција потребних за сврсисходно праћење и могућности за стицање тих компетенција**. Свима је недвосмислено јасно да особе које раде са младима морају да имају компетенције за праћење учинка, и то за праћење на различитим нивоима. Такође је јасно да се, уколико се

жели континуирано и квалитетно праћење учинка, мора одредити особа одговорна за праћење и/или документовање. Дискутујући о томе шта на нивоу компетенција представља посебан изазов када је реч о праћењу, испитаници издвајају управо дефинисање индикатора, и квалитативних и квантитативних. Као додатни изазов намећу се квалитативни индикатори и њихово праћење. Као завршни закључак у вези са искуствима која запосленима/сарадницима у КЗМ/ОК могу бити корисна за послове праћења намеће се искуство из цивилног сектора (где постоји пракса праћења и евалуације пројеката), односно искуство у раду са младима. Онај ко се бави праћењем мора, такође, да познаје законски оквир (Закон о заштити података о личности), односно да разуме шта се може пратити, мерити и на који начин све треба документовати.

У погледу управљања (менаџмента), а имајући у виду потребне компетенције, учесници сматрају да се посао праћења може раздвојити на оне који то осмишљавају и организују и на оне који то документују (деле и прикупљају упитнике, убацују у базе података итд.). То омогућава и учешће младих/волонтера у прикупљању података.

На питање **каква подршка је потребна** за даљи развој система праћења и **како је обезбедити**, стиче се утисак да је кључни предуслов финансијске природе – обезбеђивање особе која је плаћена за обављање ове врсте послова. По њима, запошљавање посебне особе која би се бавила овим пословима значајно утиче и на **обезбеђивање континуитета и одрживости праћења**, поготову ако се буду организовале посебне едукације. Поред особе која је предвиђена да се бави праћењем, потребна је и финансијска подршка за прибављање лиценци за посебан софтвер који се може користити у прикупљању и приказу података, а који опет може бити исти за све КЗМ, што омогућава национално/регионално поређење. У том контексту би било корисно да се обезбеди механизам за континуирану размену добре праксе о томе како се и шта се прати, што би омогућило дефинисање униформних инструмената, база, па чак и заједничких обука. Асоцијација КЗМ може бити један од таквих механизма који би усмеравао размену добре праксе и давао подршку изради инструмената.

Поред подршке у средствима за ангажовање особе и набавку софтвера, потребна је и подршка у успостављању система за праћење (успостављање процедура и увођење у менаџмент), као и у обуци људи који би спроводили праћење.

Општи утисци

Учесници имају прилично скромна искуства у праћењу рада и ефеката програма. Та се искуства најчешће заснивају на прикупљању података кроз истраживања о потребама или интересовањима младих, која се даље користе за креирање програма КЗМ/ВС/ОК. Када је реч о истраживањима у заједници, испитаници показују да владају и квантитативном и квалитативном и партиципативном методологијом. На нивоу праћења и евалуирања самих програма, искуства се свode на квантитативно праћење учешћа уз коришћење неких општих инструмената – листе учешћа и базе, које често нису довољно осетљиве да прате учешће младих из различитих група. Не постоји стратешки приступ у развијању плана за праћење, али се препознаје потреба да се праћење уведе у систем рада КЗМ/ОК/ВС. Предуслови се

виде пре свега у обезбеђивању средстава за ангажовање особе која би била одговорна за праћење, а у чије би образовање требало уложити додатна средстава. Континуитет и одрживост се виде у успостављању система (увођењу процедура и расподела посла), што је уједно и први корак ка стратешком унапређењу система за праћење.

Волонтерски сервиси

Други дан је отворен дискусијом о раду волонтерских сервиса. Пошто је знатан број КЗМ/ОК заинтересован за покретање волонтерских сервиса, идеја је била да се ова прилика искористи управо за размену постојеће праксе из оних малобројних КЗМ које су успоставиле ВС. Дискусију су отвориле презентације КЗМ Врање и КЗМ Обреновац. У дискусији је учествовала и представница Младих истраживача Србије која координише Волонтерски сервис Србије (МИС/ВСС), а која је у претходном периоду пружала директну подршку канцеларијама у процесу успостављања ВС. Како су ВС новина за КЗМ, али и за друштво у целини, представница МИС је учествовала у дискусији дајући директне коментаре на теме које су се отварале, што је омогућило боље разумевање ових тема. Дискусија која је уследила указала је на то да се већи број присутних канцеларија повремено и несистематски бави организовањем волонтерског рада за потребе различитих институција или за сопствене потребе. У њиховом раду се препознају извесни елементи – постоје базе волонтера, волонтери су укључени у активности итд., али систем није успостављен. Такође, у почетној дискусији је уочено и различито тумачење постојеће праксе, односно не баш јасно разумевање шта све јесте волонтеризам, шта може бити предмет волонтерских програма, односно ВС. Управо зато је дискусија настављена питањем о **сврси/циљевима волонтерских сервиса у заједници**.

У дискусији су преовладавала схватања која као основни циљ виде заједничку *добит заједнице и младих*, где млади добијају искуство, стичу знања, граде социјални капитал, док заједница има добит од волонтера у реализацији конкретних активности/програма. Такође, јасно се видело да у случају КЗМ овај дуализам ипак подразумева да се тежиште мало више ставља на младе у односу на добит заједнице. То је донекле разумљиво, јер представници КЗМ подстичу и мотивишу младе на волонтирање, али много више покушавају да омогуће развијање програма који могу директно да доприносе младима, унапређујући њихову позицију. Управо стављање фокуса на младе доводи до тога да се постојеће професионалне праксе за младе, које се покрећу у приличном броју КЗМ кроз програме каријерног вођења, заправо препознају или стављају у групу волонтерских програма.

Представница МИС/ВСС је посебно инсистирала на разумевању да ВС треба да промовишу волонтирање у широј заједници са кључним циљем који је јавни интерес. Управо то чини разлику између програма професионалних пракси и волонтирања, који ипак имају у фокусу стицање вештина које могу да буду значајне за каснији професионални развој.

Дискутујући о томе **како да се уравнотеже ова два фокуса – добит заједнице (јавни интерес) и добробит за младе**, група се посебно бавила питањем мотивације младих за волонтирањем уколико за њих нема јасне и директне добити. Према неким координаторима,

уколико не постоји фокус на волонтерима (уз јасно разумевање шта се добија волонтирањем), онда ће се програми брзо завршити, јер дугорочно мотивисање младих представља велики изазов уколико они немају осећај личне добити. Други су опет указивали на то да се мора континуирано радити на усклађивању потреба волонтера и заједнице.

Према представници МИС/ВСС, значајно је разумети опасност од стављања у фокус само једне стране – добит заједнице или волонтера. На пример, ако се у фокус стављају волонтери, онда долазимо у ситуацију да се младима пружају само услуге, па су и очекивања од волонтерског искуства различита, док се сасвим сигурно не промовишу вредности волонтирања, те на тај начин млади и не виде значај и добит коју би заједница требало да има. Нужно је да се разумеју и промовишу вредности волонтирања – солидарност, активизам, одговорност итд.

Дискусија је даље показала управо недостатак разумевања концепта волонтирања у друштву. На пример, сам Закон о волонтирању омогућава да се радни ангажман третира као волонтирање, што је отворило простор за тзв. „сиве зоне“ волонтирања (пример грчке поште – мотивација волонтера је само усмерена на омогућавање бесплатног летовања на грчким острвима, односно прибављање јефтиније радне снаге, док су вредности – на пример, допринос јавном интересу и солидарности – остављене по страни).

Према мишљењу координатора, уколико на овај начин приступамо развоју ВС/волонтерских програма, отвара се питање како да координатор КЗМ или менаџер ОК мотивишу младе да узму учешће ако се кључни мотив за учешће посматра из позиције „Шта ја имам од тога?“. Управо је *мотивација младих за волонтирање* кључно питање, највећи изазов за оне који раде са волонтерима. Потребно је промовисати вредности волонтирања, односно мотивисати младе да волонтирају не првенствено због личне и директне добити, већ ради добити заједнице.

Разумевање шта све представља очекивање добити или тражење одговора на питање „А шта ја имам од тога?“ може бити различито, а сами координатори наводе низ доступних стимулуса за волонтере (карте, путовање итд.), што се према њиховом искуству показало као успешан начин мотивисања волонтера.

Након дискусије на тему сврхе/циља волонтирања, јасно се наметнуо став да је неопходно радити на промоцији волонтирања и обезбеђивању разумевања концепта волонтирања у друштву. *Волонтирање подразумева у својој суштини активизам који има за циљ добит појединца и заједнице (јавни интерес)*. Тек када се разумеју кључне одреднице концепта волонтирања, можемо се говорити о успостављању ВС/програма. На тај начин се смањују све оне активности које улазе у „сиве зоне“ волонтирања (разлика између професионалне праксе и волонтирања).

Дискусија је даље настављена на тему **активности и програма** који се развијају у различитим заједницама у Србији **у оквиру волонтерског сервиса**. У оквиру самих презентација наведени су различити програми који се најчешће остварују у сарадњи са локалним институцијама – библиотеке, програми у оквиру система социјалне заштите (на пример, рад

са децом и младима у прихватним станицама и дневном боравку), али и програми усмерени на промоцију мобилности код младих.

Кључно питање које је произашло из ове дискусије односило се на начин креирања програма, а посебно се дискутовало о томе да ли при дефинисању програма фокус треба ставити на циљну групу или на проблем који хоћемо да решимо. Према мишљењу већине, програми не треба да се праве према конкретним проблемима, односно конкретној циљној групи, већ треба креирати програм тако да на најбољи начин одговори потребама заједнице (појединих институција) и потребама/мотивима волонтера.

На питање **које компетенције треба да имају особе које управљају ВС**, представница МИС/ВСС је навела да ако говоримо о одрживом волонтерском сервису, онда заправо говоримо о потреби за ангажовањем три врсте сарадника чије укључивање обезбеђује реализацију следећих улога/послова у ВС:

- (1) особе које ће бити у улози ментора,
- (2) промотери и
- (3) лидери, координатори/ке конкретних програма у институцији.

Тек када обезбедимо учешће људи на све три позиције, можемо рећи да имамо менаџмент који је потребан да би се обезбедили континуитет и одрживост волонтерског сервиса. Сваког од ове три групе сарадника треба припремити за рад, односно треба им помоћи да стекну нужне компетенције.

У складу са тим, група је наводила *потребне компетенције*, и то оне везане за вођење ВС и рад са младима:

- познавање волонтерског менаџмента – разумевање шта су потребе заједнице, волонтера,
- разумевање система и функционисања локалне самоуправе (институција), закона/процедуре (Закон о волонтирању),
- искуство у раду са младима.

Наводећи *потребне процедуре* које треба развити како би се обезбедило функционисање ВС, учесници помињу следеће кораке које треба да прате одређене процедуре:

- формулар са основним информацијама о волонтирању, презентација програма,
- отварање конкурса, дефинисање пријавних формулара, комисија за избор,
- дефинисање волонтерских уговора који се потписују са изабраним волонтерима,
- припрема радионица (улазни и излазни тест знања),
- потврда о волонтирању/волонтерски пасош,
- евалуациони лист на крају програма који се даје волонтерима како би оценили задовољство програмом и стеченим искуством.

Последњи део дискусије о ВС бавио се **партнерима**, односно **разумевањем са ким треба да сарађујемо и како треба да развијамо односе са партнерима**. Учесници који су успоставили ВС наводе значај који имају успостављени капацитети партнера у контексту одрживости и успешности ВС. Према њиховом искуству, институције које представљају партнере немају довољно капацитета да разумеју значај и суштину волонтерских програма, па самим тим ни да учествују у њиховом спровођењу. Управо зато сматрају да је потребно инвестирати у изградњу капацитета запослених у менаџменту ВС и изградњу капацитета партнера.

У институцијама не постоји суштинско познавање и разумевање концепта волонтирања нити се разумеју обавезе које институције преузимају уколико имају волонтере (на пример, како дефинисати послове волонтера, како се покривају трошкови волонтера итд.). Због тога се често дешава да КЗМ која развија волонтерски сервис преузме на себе превише посла и обавеза не би ли растеретила партнере. Поставља се питање колико оваква сарадња уопште представља партнерство, јер је очигледно да не постоји подела одговорности између две стране. Учесници наводе да је оваква подела одговорности често резултат недостатка иницијативе/мотивисаности институција на локалном нивоу, што доводи до тога да се често бира најмотивисанији појединац и да се ојачавају његови капацитети, а не капацитети институције. Посебан изазов представља то што ни саме КЗМ немају довољно знања и компетенција да раде на изградњи капацитета институција на локалном нивоу како би унапредиле њихово учешће у ВС.

Додатну сметњу развоју квалитетних партнерских односа између КЗМ и институција на локалном нивоу представља компликовани законски оквир који регулише волонтирање. Наиме, Закон о волонтирању не препознаје волонтерске сервисе и рад волонтерских сервиса на локалу. Наиме, према постојећем закону, потребно је регистровати организаторе волонтирања, што институцијама представља додатни посао којег не желе радо да се прихвате. Управо отуда долази препорука канцеларијама за младе да се пријаве и региструју за рад са волонтерима како би тиме олакшале рад институцијама/партнерима са којима раде.

Занимљиво је да су сви учесници, када су говорили о партнерима, првенствено говорили о партнерству на локалном нивоу и то са институцијама. Уколико се говорило о другачијем нивоу сарадње, то се односило на сарадњу на европском нивоу која се остварује кроз програм ЕВС (Обреновац) или кроз волонтерске радне кампове (МИС и Обреновац). За сада не постоји много искустава у развоју програма и сарадњи са партнерима на регионалном, националном или интернационалном нивоу, иако раст и развој ВС управо зависи од квалитета и разноликости партнера.

У циљу обезбеђивања **одрживости и континуитета у раду** ВС, према мишљењу учесника потребно је да се:

- јасно дефинишу кораки и успостави систем ВС (да се развију менаџмент и процедуре), а посебно је значајно одредити **координатора сервиса, дефинисати стратегију за међусекторску сарадњу и бригу о волонтерима**, што подразумева развој процедура за прихватање, укључивање, едуковање и праћење волонтера (њиховог задовољства) и обезбеђивање референци о волонтерском искуству,

- промовишу и изграђују капацитети партнера да разумеју волонтирање,
- промовишу волонтирање и вредности волонтирања међу младима и заговара развој волонтерских програма.

Општи утисци

Тема ВС се показала као значајна и интересантна за све учеснике. Иако је само мали број КЗМ успоставио ВС, стиче се утисак да су сви имали искуства у повременим ангажовању волонтера за одређене активности у заједници и да су их, што је значајније, локална заједница и институције препознали као места за окупљање волонтера. Дискусија показује да ни КЗМ ни локалне заједнице не разумеју јасно концепт волонтеризма и вредности које се промовишу у оквиру тог концепта. Овоме значајно доприноси и неадекватан правни оквир који разуме волонтеризам у терминима радног права и не промовише јасно вредности које стоје у концепту волонтеризма. Као последицу имамо да ни присутни координатори ни њихови партнери не разумеју шта јесте волонтеризам/волонтерски програм. Отуда се, на нивоу организације програма у КЗМ, велики број текућих активности назива волонтерским програмом и разуме као волонтерски програм (програм пракси у оквиру Каријерног кутка итд.), а да у суштини то нису. Стиче се утисак да су координатори/ке спремнији да волонтерске програме сагледавају и развијају првенствено у контексту добити младих, док је јавни интерес у другом плану. Већина учесника не зна шта све треба да ради ВС нити зна како покренути процес успостављања ВС. Са друге стране, КЗМ које су успоставиле ове сервисе говоре о дефинисаном систему управљања (менаџмента) у ВС и показују да су успеле да развију значајан број потребних процедура. Оне посебно истичу потребу даљег рада са партнерима (првенствено мисле на локалне институције), нарочито на изградњи њихових капацитета како би се омогућило да у већој мери преузимају одговорност за реализацију волонтерских програма. Занимљиво је да се не препознају партнери на регионалном, националном и интернационалном нивоу (осим у случају ЕВС).

Локалне мреже ОК и ВС – рад у сеоским срединама и досезање до младих из осетљивих група

Ова дискусија је иницирана презентацијама из Кикинде и Ивањице, током којих су представљене активности које канцеларије за младе из ове две општине спроводе у сеоским срединама.

Разговарајући о тренутној пракси у општинама обухваћеним овим процесом, препознали смо да КЗМ превасходно досежу до „дежурних младих“, активних у различитим програмима и младих којима су мотиви за учешће дружење и социјализација. Такође, када је реч о доминантном профилу младих са којима се ради, евидентно је да у општинама које немају факултете учествују млади узраста ученика средњих школа.

Пошто **разумевање појма „осетљивих група“** зависи од специфичне локалне заједнице и личних поимања особа из КЗМ, и овој теми смо посветили пажњу. Током овог дела дискусије испоставило се да обухваћене КЗМ као осетљиве групе препознају:

- младе са села,
- младе из локалних мањинских етничких група,
- младе са евиденције центра за социјални рад,
- младе са инвалидитетом,
- младе у сукобу са законом.

Досезање до младих из осетљивих група види се као велики изазов, посебно јер се на томе до сада углавном радило кроз пројектно ограничене активности усмерене на одређену циљну групу. Ипак, особе које су учествовале у дискусији препознају да у томе можемо бити успешни уколико успостављамо сарадњу, преваходно са организацијама цивилног друштва и неформалним групама младих из осетљивих група, Националном службом за запошљавање, школама итд. У вези са сарадњом и стварањем нових прилика, додатне напоре треба уложити у изградњу односа и разумевање са центрима за социјални рад, те у истраживање могућности да се организује спровођење васпитних налога за младе у сукобу са законом.

Приликом општег **информисања** се најчешће заузима исти приступ према свим групама младих – путем интернет презентација, локалних медија, плаката, друштвених мрежа, јавних догађаја и огласних табли. Као успешни начини информисања препознају се још канали размене информација преко ђачких парламената те преко састанака и скупова организованих у простору ОК. Осим тога, уколико се ослоњемо на преношење информација „од уста до уста“, значајну улогу у процесу информисања имају активни млади који могу да преузму улогу промотера, као и истакнуте особе из осетљивих група. Када је специфично реч о друштвеним мрежама, учесници/е сматрају да је њихова улога значајна, али да оне првенствено служе као значајна подршка широком информисању и видљивости рада, при чему је важно осигурати континуитет присутности и објава на њима. У сваком случају, учесници/е сматрају да је приликом досезања до младих, посебно оних из осетљивих група, важно користити разноврсне приступе и методе, те да са специфичним групама комуникацију треба успостављати кроз ОЦД и преко појединаца/ки из тих група.

Разговарајући о начинима за постизање **већег и бољег обухвата младих**, посебно из осетљивих група, особе које су учествовале у дискусији препознале су следеће приступе:

- рад са младима из сеоских средина (преко МЗ и ОЦД),
- рад са различитим узрасним категоријама,
- рад са младима из локалних мањинских етничких група,
- излазак из простора ОК кроз спровођење активности у другим просторима,
- омогућавање динамике и интеракције између различитих група,
- омогућавање заједничког искуства група, по могућству ван места пребивалишта.

Аполитичност се такође препознаје као још један важан аспект у процесу равноправног укључивања свих младих и рада са различитим профилима.

Општи утисци

Канцеларије за младе највише раде са општом популацијом и „дежурним младима“, а досезање до младих из осетљивих група и даље представља велики изазов, посебно јер се томе посвећују углавном кроз пројектно ограничене активности усмерене на одређену циљну групу. У контексту досезања и укључивања најважнији корак је први долазак, јер *када их заинтересујемо једном, млади се враћају*.

У циљу информисања, без обзира на профил младих до којих желимо да стигнемо, важно је користити разноврсне приступе и методе. У правцу информисања и досезања до младих из осетљивих група комуникацију треба успоставити преко институција, удружења и појединаца/ки из тих група. Формирање ОК у сеоским срединама и даље је ретка пракса коју треба више промовисати и подржавати.

Концепт омладинског клуба

Да би се даље радило на оснаживању постојећих и успостављању нових омладинских клубова, неопходно је дефинисати критеријуме по којима ћемо одређено деловање назвати омладинским клубом. Зато је последња сесија била посвећена постизању заједничког разумевања концепта омладинског клуба. Управо су претходне дискусије, које су из различитих перспектива допринеле анализи и бољем разумевању докле смо стигли са развојем, омогућиле да резимирамо различита искуства и ставове и да дефинишемо референтни оквир концепта ОК у коме се сви крећемо.

Учесници сматрају да ова листа критеријума није коначна, али да може послужити као добра основа у процесу дефинисања основних критеријума, а касније и стандарда за препознавање и осигурање квалитета рада.

Постојање простора ОК који је:

- уређен, адекватан за младе и доступан младима (различитим групама младих),
- опремљен (рачунари, интернет, намештај итд.) за спровођење различитих активности.

Развијање програма у складу са потребама/интересовањима младих:

- дружење, забава,
- неформално образовање,
- остаје отворено питање како се дефинишу приоритети и на основу њих развија структура програма, али постоји разумевање да томе треба приступити организовано и континуирано.

Пружање услуга младима (постоје развијени сервиси):

- инфо центар/услуге информисања,
- каријерно информисање,

- подршка за удружења и неформалне групе: прилике за друге пружаоце услуга/подршка за спровођење активности младих за младе,
- волонтерски сервис.

Координација, међусекторска сарадња и управљање:

- раздвајање и одвојено позиционирање КЗМ и ОК и развој управљања у ОК,
- успостављање сарадње са свим значајним актерима на локалном нивоу – ОЦД, институције итд.,
- дефинисање јасних правила и процедура управљања ОК – дефинисање описа послова одговорних особа, других процедура и правила које омогућавају несметано дневно функционисање ОК,
- омогућавање учешћа осталих актера у управљању ОК – успостављање програмског/ управљачког савета којим би се међусекторска сарадња формализовала и учинила ефикаснијом,
- познавање других услуга – повезивање сервиса и корисника у локалној заједници кроз рад у ОК,
- обезбеђивање улоге младих у процесу управљања ОК – млади као део управљачког савета ОК или посебан савет младих,
- развијање инструмената за мерење (праћење и процену).

Успостављање институционалног оквира на локалном нивоу:

- одлука општине о формирању ОК како би се обезбедило и институционално раздвајање од КЗМ,
- координација рада различитих актера (ОК и КЗМ) и јасно дефинисање делокруга рада,
- систематизована места за особе које координирају:
 - омладински клуб и
 - волонтерски сервис,
- развијена интерна правила и процедуре у раду и управљању ОК/ВС.

Слична дискусија настављена је на Завршној конференцији Програма PBILD у Србији која се одржала 26. марта 2013. године у Београду. То је била прилика за друге координаторе/ке КЗМ, представнике државних институција и цивилног сектора да дају своје мишљење о развоју ОК/ВС, односно услуга за младе на локалном нивоу.

Што се тиче даљих корака, МОС, UNICEF и други партнери планирају даљи развој услуга за младе на локалном нивоу, посебно ОК и ВС, кроз документовање и ширење добре праксе КЗМ и ОЦД, заговарање, подршку новим пројектима и сл. Препознавање ових услуга у локалној заједници и повезивање са другим услугама у циљу подршке развоју младих, посебно младих из осетљивих и маргинализованих група, представља приоритет у даљем деловању.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

061.2-053.6(497.11)"20"
316.66-053.6(497.11)"20"

У потрази за одрживим моделом омладинских клубова у заједници : мали водич за општине, иницијативе и све заинтересоване појединце у авантури успостављања ОК / [аутори Тања Азањац Јањатовић ... и др.]. - Београд : Министарство омладине и спорта, 2014 (Београд: Scanner studio). - 120 стр. : илустр. ; 24 cm

"Израда ове публикације подржана је кроз 'Развојни пројекат подршке успостављању омладинских клубова (ОК) у заједници' (који је реализован у партнерству Центра за студије социјалне демократије и Министарства омладине и спорта Републике Србије) и кроз 'Програм подршке успостављању ОК на југу Србије' (који је подржао UNICEF кроз Заједнички програм Уједињених нација на југу Србије 'Одржање мира и инклузивни локални развој' (PBILD))" --> str. 2. - Тираж 500. - Стр. 3-4: Предговор / Вања Удовичић, Michel Saint-Lot.

ISBN 978-86-89135-01-5

1. Азањац Јањатовић, Тања [аутор]

а) Омладинске организације - Србија - 21в

б) Омладина - Друштвени положај - Србија - 21в

COBISS.SR-ID 209808396

